

En fondsbestyrelses arbejde

LENNART LYNGE ANDERSEN

3. rev. udgave

Udgivet af Danske Forvaltning 2006

© Danske Bank 2006

3.udg./1. oplag

Omslag: Jens Hage

Sats og tryk: AKA-PRINT A/S, Århus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

ISBN 87-983534-3-8

Forord

Allerede da 1. udgave af denne bog udkom i 1994, i anledning af at Bikubens Forvaltningsafdeling fyldte 100 år, blev den hurtig et værdifuldt opslagsværk for ikke bare fondsbestyrelser, men også for alle os andre der har med fonde at gøre: Advokater, Civilstyrelsen, administratorer og bankernes forvaltningsafdelinger m.fl. Det var lykkedes de to forfattere højesteretsdommer Jørgen Nørgaard og professor, lic.jur. Lennart Lynge Andersen at ramme en stil der udover at være meget nøgtern og korrekt i gennemgangen af en fondsbestyrelses arbejde også var meget læsevenlig. Kort efter fusionen mellem RealDanmark og Danske Bank opstod Danske Forvaltning som en fusion af Danske Banks og BG Banks Forvaltningsafdelinger. Det blev anledningen til, at 2. reviderede udgave udkom med baggrund i ændringer i fondslovgivningen og ændringer inden for skatteområdet.

Oprettelse af almennyttige fonde er i dag et naturligt element i rådgivningen omkring formuepleje.

Inden for de sidste par år er der kommet mange formuer til blandt danskerne med baggrund i den økonomiske vækst, vi har oplevet i den danske økonomi siden 1992. Måske netop derfor er oprettelse af almennyttige fonde ved at få en renæssance i dag. Fonde kan blandt andet oprettes ud fra et ønske om at sikre støtte til gode formål, men også til bevarelse af virksomheder og støtte til disses medarbejdere. For at tilgodese denne nye interesse for fonde og for at fastholde bogens status og i øvrigt sikre os, at der til stadighed findes en populær og opdateret bog om emnet, har Danske Forvaltning fundet det formålstjenligt med denne 3. reviderede udgave. Det er særligt den i 2004 ændrede anbringelsesbekendtgørelse for ikke-erhvervsdrivende fonde, der gør det ønskeligt at få bogen revideret. I lighed med de to tidligere udgaver er der udover de rent lovgivningsmæssige regler også inddraget domme og afgørelser fra Civilstyrelsen.

København, september 2006
Thomas B. Dideriksen

Indholdsfortegnelse

1. Kort om fondsloven og erhvervsfondsloven	
– det tostrengede system	11
1.1. Indledning	11
1.2. Det tostrengede system	13
2. Ledelsesreglerne	17
2.1. Kravet om ledelsens selvstændighed i forhold til stifteren	17
2.2. Bestyrelsen er fondens ledelse	18
2.3. Hvorledes sammensættes bestyrelsen?	20
2.4. Udtrædelse af en bestyrelse	23
2.5. Afsættelse af bestyrelsesmedlemmer	24
2.6. Suppleanter m.v.	26
2.7. Vederlag til bestyrelsen	27
2.7.1. Ikke-erhvervsdrivende fonde	28
2.7.2. Erhvervsdrivende fonde	30
2.7.3. Begge fondstyper	30
2.8. Bestyrelsesmedlemmers inhabilitet	31
2.9. Bestyrelsesmedlemmers tavshedspligt	32
2.10. Bestyrelsens løbende funktion	32
2.10.1. Bestyrelsens konstituering	32
2.10.2. Indkaldelse til møder	34
2.10.3. Beslutningstagelse	35
2.10.4. Referat	36
2.10.5. Tegningsret	37
2.10.6. Ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægterne ikke kan overholdes	37
2.11. Bestyrelsesmedlemmers erstatningsansvar	38
2.12. Bestyrelsesmedlemmers strafansvar	40

3.	Den løbende administration	43
3.1.	Indledning	43
3.2.	Kravene til vedtægterne (oversigt)	43
3.3.	Fondens kapital (oversigt)	45
3.4.	Fondes kapitalaktiver	46
3.5.	Anbringelse (investering) af fondens midler	53
3.6.	Kapitalombytning m.v. af fondes midler	58
3.7.	Pantsætning m.v.	59
3.8.	Rådighedsbegrænsning	59
3.9.	Kort om de erhvervsdrivende fonde	60
3.10.	Årsrapporten	60
3.11.	Revision	63
3.12.	Andre løbende opgaver for en fondsbestyrelse	65
4.	Uddeling – en fondsbestyrelses vigtigste opgave	69
4.1.	Fondsbestyrelsens uddelingsforpligtelse	69
4.2.	Nærmere om fondes formål	70
4.3.	Begrebet uddelinger	75
4.4.	Konsolidering	76
4.5.	Manglende uddeling	76
4.6.	Fondens opløsning	77
5.	Vedligeholdelse af vedtægterne – permutation	79
5.1.	Indledning	79
5.2.	Vedtægtsændring efter ansøgning	80
5.2.1.	Fondslovgivningens kriterier	81
5.2.2.	Opløsning af fonde	85
5.2.3.	Sammenlægning af fonde	85
5.2.4.	Bestyrelsen tillagt ret til at ændre vedtægterne	86
5.3.	Vedtægtsændring uden ansøgning	87
5.4.	Lovstridige vedtægtsbestemmelser	88
6.	Forholdet til offentlige myndigheder	89
6.1.	Oversigt	89
6.2.	Fondsmyndigheden	89
6.3.	Skattemyndighederne	92

7. Beskatning af fonde. Boafgift	95
7.1. Indledning og oversigt	95
7.2. Skattepligtige indtægter	97
7.3. Særligt om gaver	97
7.4. Kursgevinster	98
7.5. Aktieavancer	98
7.6. Driftsomkostninger	99
7.7. Bundfradrag	99
7.8. Fradrag for uddelinger til fondens formål	100
7.9. Selvangivelse. Erklæring	104
7.10. Skatteprocenten	105
7.11. Beskatning på modtagersiden. Oplysningspligt	105
7.12. Indeholdelsespligt	106
7.13. Boafgift	106
 Supplerende litteratur	 109
 Stikordsregister	 111

1. Kort om fondsloven og erhvervsfondsloven – det tostrengede system

1.1. *Indledning*

En fond etableres ved, at en formue henlægges under forvaltning af en selvstændig bestyrelse til varetagelse af nærmere angivne formål. Ejendomsretten til formuen tilkommer fonden selv – fonden er en selvejende institution. Fondens formue falder ikke i arv, og ved fondens eventuelle opløsning er der ingen ejerkreds, som fondens midler skal udbetales til – de udloddes i overensstemmelse med fondens formål.

Selvejende institutioner – stiftelser, fonde, legater – er et fænomen af meget gammel dato; for Danmarks vedkommende er de kendt fra middelalderen. Igennem flere århundreder var stiftelsesvæsenet først og fremmest knyttet til kirken, men der skete en gradvis verdsliggørelse, og først familiestiftelser og siden stiftelser, der står som indehaver af større erhvervsvirksomheder, kom til at høre til dagens orden.

Som resultat af denne udvikling voksede der efterhånden mange vækster i den danske stiftelsesflora – fra kapitalstiftelser med de frommeste formål over rene familiestiftelser og erhvervsdrivende fonde med et almennyttigt formål til erhvervsdrivende fonde, hvis formål alene er at drive vedkommende erhvervsvirksomhed. Samtidig udvikledes en stigende fornemmelse af, at tilvæksten i højere grad skyldtes, at fondene blev gødet af en gunstig skattemæssig lovgivning, end at stifterne havde reel vilje til at afgive ejerbeføjelser.

Den daværende regering nedsatte derfor i 1978 et Fondsudvalg, som skulle overveje behov og muligheder for en lovmæssig regulering af fonde – herunder fondes beskatning – og i givet fald udarbejde forslag til en sådan regulering.

Efter godt fire års arbejde fremlagde udvalget i november 1982 et forslag til lovgivning på området, eller rettere to forslag, for udvalget fandt, at på den ene side de erhvervsdrivende fonde og på den anden side de øvrige – almindelige – fonde har så forskellige opgaver og lever under så forskellige økonomiske vilkår, at de bør være reguleret af hver sin lov. Hertil kommer, at lovgivningen om erhvervsdrivende fonde nødvendigvis i et vist omfang må være påvirket af lovgivningen om andre erhvervsdrivende selskaber, navnlig aktieselskaber og anpartsselskaber, for man bør ikke have en lovregulering, hvor virksomheder, der oplever visse regler – eksempelvis om regnskabsoffentliggørelse og medarbejderrepræsentation i ledelsen – som ubehagelige, blot kan skifte til en anden organisationsform og dermed komme uden om disse regler.

Regeringen og siden Folketinget ændrede Fondsudvalgets forslag på visse – men ikke særlig mange – punkter, og i juni 1984 vedtog Folketinget “Lov om erhvervsdrivende fonde” samt “Lov om fonde og visse foreninger” – begge love til ikrafttræden den 1. januar 1985. Nye regler om beskatning af fonde tog det lidt længere tid at få udformet, men i 1986 kom den første fondsbeskatningslov, og siden er det først og fremmest de skattemæssige regler, der er blevet ændret på fondsområdet, jf. ndf. i afsnit 7 om skattespørgsmål.

Det netop anførte betyder ikke, at de to egentlige fondslove har stået uantastet siden 1984. Navnlig ved en lov fra 1991 – som trådte i kraft den 1. januar 1992 – skete der en række ændringer, som specielt har betydning for de ikke-erhvervsdrivende fonde. Fondsmyndighedens opgave blev kraftigt nedtonet, den hidtidige registrering af alle fonde – også de ikke-erhvervsdrivende – i et Fondsregister (under Justitsministeriet) blev afskaffet, og Fondsregistret blev nedlagt. Synspunktet var, at fondene som følge af fondsbeskatningsloven bliver registreret i skattemyndighedernes registre og de erhvervsdrivende fonde tillige i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (under Økonomi- og Erhvervsministeriet), hvorfor registrering i et særligt Fondsregister blev anset som overflødig. Argumentationen kan umiddelbart lyde rigtig, men skattemyndighederne er ikke udrustet med en almindelig fondsretlig ekspertise – er med et moderne udtryk ikke gearet til opgaven. For enkelte fondsbestyrelser var det sikkert velkomment, at de ikke længere bliver kikket så sagkyndigt i kortene,

men for det store flertal af bestyrelser, der kun ønsker at administrere rigtigt og hæderligt, har det været et savn, at de ikke følges – og hurtigt kan hjælpes – af indgående sagkundskab. Med Fondsregistrets nedlæggelse og fondsmyndighedens væsentligt mere tilbagetrukne rolle blev tilværelsen altså på én gang lettere og vanskeligere for de almindelige fonde. Den udvidelse af revisors beføjelse, som var en del af lovændringen i 1991, løser ikke de netop skitserede problemer. Revisionsopgaverne bestrides ofte af statsautoriserede og/eller registrerede revisorer, og de er efter sagens natur ikke specielt egnede til at løse alle de opgaver, der er blevet pålagt dem ved lovændringen, jf. nærmere ndf. i afsnit 3.11.

En af grundene til, at antallet af “sager” på fondsområdet trods alt er forholdsvis lavt, er, at de godkendte forvaltningsafdelinger kom til at spille en væsentlig rolle, navnlig når det gælder ikke-erhvervsdrivende fonde.

1.2. *Det tostrengede system*

Som ovenfor nævnt blev der i 1984 givet én lov for erhvervsdrivende fonde og én lov for almindelige fonde, og dette tostrengede system gælder stadigvæk. En fond anses efter erhvervsfondsloven for erhvervsdrivende, hvis fonden:

- 1) overdrager varer eller immaterielle rettigheder, erlægger tjenesteydelser eller lignende, for hvilke den normalt modtager vederlag, eller
- 2) udøver virksomhed med salg eller udlejning af fast ejendom, eller
- 3) er moderfond for – d.v.s. dominerer – et aktie- eller anpartsselskab eller en anden erhvervsdrivende virksomhed.

Det siger sig selv, at domineringen af et aktie- eller anpartsselskab eller en anden erhvervsdrivende virksomhed typisk består i, at fonden – moderfonden – ejer mere end halvdelen af kapitalandelene i vedkommende virksomhed – dattervirksomheden – men den dominerende status kan også tilveje-

bringes på anden måde, f.eks. som en blot stemmeretsmæssig dominans. Drives der ingen virksomhed i moderfonden – der altså alene er skabt eller opretholdt for at besidde andele i sin(e) dattervirksomhed(er) – taler man om en holdingfond. En moderfond og dens dattervirksomhed – eller dattervirksomheder – udgør i forening en koncern.

Det følger af erhvervsfondslovens bestemmelser, at der som udgangspunkt ikke skal meget til, for at en fond anses for at være erhvervsdrivende. For dog ikke at skyde spurve med kanoner – erhvervsfondsloven stiller f.eks. større regnskabsmæssige krav end den almindelige fondslov – er det imidlertid i erhvervsfondsloven bestemt, at en fond ikke anses for erhvervsdrivende, hvis den erhvervsvirksomhed, fonden udøver – direkte eller indirekte som moderfond – er “af begrænset omfang” eller “kun omfatter en uvæsentlig del af fondens samlede formue”. Den førstnævnte situation vil f.eks. foreligge, hvor en fond, som i øvrigt er af ikke-erhvervsdrivende karakter, ejer en lille udlejningsejendom med en beskedne bruttoindtægt, mens den sidstnævnte situation kan være aktuel, hvor den erhvervsvirksomhed, som fonden direkte eller indirekte driver, vel ikke i sig selv er af begrænset omfang, men fondens samlede bruttoindtægt og formue – f.eks. i kraft af en meget stor værdipapirbeholdning – er så betydelig, at erhvervsvirksomhedens bruttoindtægt og formue dog i forhold hertil er af uvæsentlig størrelse.

Det fremgår af det ovenfor anførte – men siges alligevel én gang til for tydelighedens skyld – at en fond er erhvervsdrivende, hvis den i fondslovenes forstand driver erhverv, uanset om den uddeler hele sit overskud til almenvelgørende formål. Carlsbergfondet er altså – eksempelvis – en erhvervsdrivende fond.

Den foreliggende bog har titlen “En fondsbestyrelses arbejde”, og fremstillingen vedrører i overvejende grad bestyrelsesarbejdet i de almindelige – ikke-erhvervsdrivende – fonde, hvor uddeling til fondens formål er bestyrelsens vigtigste opgave. Hermed være imidlertid ikke sagt, at uddeling er en inferior del af arbejdet i en erhvervsdrivende fonds bestyrelse. Hvis en erhvervsdrivende fond er organiseret således, at fondsbestyrelsen er involveret i det kontinuerlige, forretningsmæssige ledelsesarbejde – og det vil være i alt fald det principielle udgangspunkt – er det imidlertid klart, at selve arbejdet med at drive erhvervsvirksomheden

kommer til at stå i centrum for bestyrelsens opmærksomhed. Dette arbejde varierer selvsagt fra virksomhed til virksomhed, og variationen er *så* stor, at det vil være halsløs gerning at forsøge at beskrive arbejdet i en bog som den foreliggende. – Sagt på en anden måde: Bestyrelsen i erhvervsdrivende fonde vil *først og fremmest* have glæde af nærværende bog, når de *har* truffet en række forhåbentlig rigtige erhvervsmæssige beslutninger og dermed *har* sikret det overskud på driften, der typisk skal til, for at man kan foretage uddeling fra fonden. Det skyldes, at der trods alt er ganske mange “andet end uddelingsregler”, som er fælles for erhvervsdrivende fonde og almindelige fonde – først og fremmest reglerne om “ledelse”, der er beskrevet ndf. i afsnit 2.

I de følgende afsnit tages der altså udgangspunkt i bestyrelsesarbejdet i de almindelige fonde, men det vil undervejs blive nævnt, om der gælder særlige regler for erhvervsdrivende fonde – og da hvilke regler. Der begyndes med et afsnit om “Ledelsesreglerne” (afsnit 2), og derefter følger afsnit om “Den løbende administration” (afsnit 3), “Uddeling” (afsnit 4), “Vedligeholdelse af vedtægterne” (afsnit 5), “Forholdet til offentlige myndigheder” (afsnit 6) og “Beskatning af fonde” (afsnit 7).

2. Ledelsesreglerne

Som berørt ovenfor i afsnit 1 gælder der tre hovedbetingelser for, at en fond – være sig en erhvervsdrivende eller en ikke-erhvervsdrivende – er gyldigt oprettet:

- 1) Fonden skal have en formue, der skal være *uigenkaldeligt* udskilt fra stifterens formue.
- 2) Fonden skal have et eller flere bestemte formål.
- 3) Fonden skal have en ledelse, som er selvstændig i forhold til stifteren, jf. ndf. under 2.1.

2.1. *Kravet om ledelsens selvstændighed i forhold til stifteren*

En fond er *selvejende*. Den stifter, der har skabt fonden, skal ikke blot have afstået fondsformuen definitivt til fonden, men skal også have sørget for, at fonden etableres med en ledelse – en bestyrelse – som besidder selvstændighed i forhold til stifteren. Det sidstnævnte betyder ikke på nogen måde, at stifteren er afskåret fra at øve indflydelse på bestyrelsens sammensætning og funktion – sågar at være formand for bestyrelsen – men det betyder, at der er grænser for, i hvor høj grad stifteren kan “sætte sig på bestyrelsen“, jf. ndf. under 2.1 og 2.3.

Forud for fondslovene fra 1984 anså man i administrativ – bl.a. skattemæssig – praksis kravet om selvstændighed for opfyldt, blot ét medlem af bestyrelsen indtog en uvildig og uafhængig position. Fondsudvalget mente, at denne praksis havde fungeret tilfredsstillende. Der blev derfor ikke stillet forslag om en ændring, og retstilstanden er i dag som før fondslovene – selv om indsigtten med fondene efter den ovf. i afsnit 1 omtalte lovændring i 1991 ikke er så udstrakt, som man forudsatte ved fondslovenes givelse.

En fond, hvis bestyrelse alene består af stifteren samt dennes ægtefælle og børn, vil altså ikke være gyldigt oprettet – og det samme gælder, hvis kun stifterens ægtefælle og børn eller kun hans børn udgør bestyrelsen.

Det bestyrelsesmedlem, der i givet fald skal “redde” fondsoprettelsen i kraft af sin uvildighed og uafhængighed, skal repræsentere *reel* uvildighed – hvad han eksempelvis ikke gør, såfremt vedkommende udpeges til fondens bestyrelse af et aktieselskab, som fonden dominerer.

Kravet om ledelsens selvstændighed i forhold til stifteren kan ikke omgås ved, at stifteren i fondens vedtægt (fundats) skriver, at alle fondsbestyrelsens beslutninger kræver stifterens samtykke, eller at han som fondsbestyrelsens formand har vetoret over for alle bestyrelsesbeslutninger. – Der er derimod ikke noget i vejen for, at det i fundatsen bestemmes, at stifterens samtykke – så længe han lever – kræves til visse specificerede, principielle beslutninger, f.eks. til ændringer af vedtægternes bestemmelse om fondens formål eller til salg af de aktiver, stifteren har skænket fonden. Det kan ikke bestemmes, at stifterens samtykke kræves til de konkrete uddelinger.

Som det vil blive omtalt ndf. under 2.3, kan det godt være bestemt i fundatsen, at en bestyrelses (eller et bestyrelsesmedlems) mandat er tidsmæssigt begrænset – men der er en grænse nedefter. En bestyrelse, der skal have fornyet sit mandat hos stifteren hvert kvartal eller hvert år, har ingen reel uafhængighed – hvortil naturligvis kommer, at ingen fondsbestyrelse kan udføre et fornuftigt arbejde, herunder tilrettelægge en uddelingspolitik, hvis ikke man véd, at man har en vis periode at “disponere over”. Det er erfaringsmæssigt ikke heldigt at gøre en valgperiode kortere end 3-4 år, og en periode på 1 år synes med sikkerhed at komme i strid med uafhængighedskravet.

2.2. *Bestyrelsen er fondens ledelse*

Såvel i fondsloven som i erhvervsfondsloven hedder det, at »En [erhvervsdrivende] fond ledes af en bestyrelse.« Bestyrelsen skal være på plads fra fondens stiftelse, og det er derfor efter fondslovene et krav til fondens vedtægter, at den angiver »antallet af bestyrelsesmedlemmer og hvorledes de udpeges.«

De nærmere regler for fondens ledelse findes i den almindelige fondslov i kapitel 6 og i erhvervsfondsloven i kapitel 5. Disse regler – der vil blive nærmere omtalt ndf. under **2.3–2.12** – er ret ens i de to fondslove, men det er en principiel forskel, at aktieselskabslovgivningens regler om medarbejderes *ret* til at vælge bestyrelsesmedlemmer (“medarbejderrepræsentation”) gælder for erhvervsdrivende fonde, men ikke for almindelige fonde. Reglerne om medarbejderrepræsentanter gælder dog ikke for de erhvervsdrivende moderfonde, hvis erhvervsmæssige virksomhed udelukkende består i drift af massemedier og dermed beslægtet virksomhed. De særlige regler om medarbejderrepræsentation – og den særlige status disse bestyrelsesmedlemmer har i enkelte relationer – vil ikke blive nærmere omtalt i det følgende.

At bestyrelsen udgør fondens ledelse betyder, at det som udgangspunkt er bestyrelsen, der træffer beslutningerne på fondens vegne og har det fulde ansvar for de truffene beslutninger. En bestyrelse kan såvel uformelt som på grundlag af bestemmelser i fondens vedtægter eller bestyrelsens forretningsorden modtage *indstillinger* fra tredjemand – endda efter en vedtægtsbestemmelse være forpligtet til at modtage sådanne indstillinger – men alle væsentlige beslutninger, herunder enhver uddeling, er bestyrelsens, hvor påvirket beslutningsindholdet end måtte være af en modtaget indstilling. Hvis en fonds formål er at yde støtte til neurologisk forskning, kan det være meget fornuftigt – efter omstændighederne det eneste forsvarlige – at advokat A, rektor B og biskop C, der udgør fondens bestyrelse, lytter til uformelle gode råd eller formaliserede indstillinger, men beslutningen skal retligt være – og er – bestyrelsens.

Såkaldte “opmandsklausuler”, hvorefter uenighed – eller dog stemmelighed – i bestyrelsen medfører, at afgørelsen af det pågældende spørgsmål henskydes til en opmand, er heller ikke lovlige. Man kan – som nævnt ovenfor – indhente en indstilling fra en tredjemand, der ikke er medlem af bestyrelsen, men man kan ikke lovligt henskyde afgørelsen til ham. Stemmelighed i en fondsbestyrelse – således forstået, at der ikke er noget operativt flertal – vil i øvrigt være et sjældent forekommende problem i praksis, jf. ndf. under **2.10.3**.

Bestyrelsen kan ansætte en eller flere direktører. Det er usædvanligt, at man i en almindelig fond har behov for at ansætte en direktør – man klarer sig med at udpege et bestyrelsesmedlem (f.eks. en advokat) eller et

pengeinstitut til at varetage de praktiske administrationsproblemer. I erhvervsdrivende fonde vil det selvsagt afhænge ganske af virksomhedens omfang og karakter, om der er behov for at ansætte en direktør – eller flere direktører – i fonden. Hvis fonden er erhvervsdrivende alene, fordi den er moderfond, vil der måske ikke være behov for at ansætte en direktør i *fonden* – men derimod i dattervirksomheden. Ansættes der en direktion i en erhvervsdrivende fond, forestås fondens ledelse af bestyrelsen og direktionen – således, at det er direktionen, der varetager den *daglige* ledelse af fonden og derved skal følge de retningslinier og anvisninger, som bestyrelsen har givet.

En direktør i en fond kan være medlem af bestyrelsen – også i en erhvervsdrivende fond – men det er altid klogt at overveje, om man bør placere en person i denne dobbeltstilling, som let bidrager til at udviske den principielle opgave og kompetencefordeling mellem bestyrelse og direktion.

I en almindelig fond kan en direktør ikke blot være medlem af bestyrelsen, men endog formand for denne, selv om der kan rejses principielle indvendinger mod reglen. I en erhvervsdrivende fond må en direktør kun vælges til formand for bestyrelsen med fondsmyndighedens samtykke – det vil normalt sige Erhvervs- og Selskabsstyrelsens samtykke, jf. ndf. i afsnit 6 om fondsmyndigheden. For erhvervsdrivende fonde gælder der i øvrigt den – indispensable – regel, at flertallet af bestyrelsens medlemmer ikke må være ansat som direktører i fonden.

2.3. *Hvorledes sammensættes bestyrelsen?*

Stifterens indflydelse på ledelsens sammensætning er meget betydelig. Ved fondens oprettelse skal vedtægterne jo som tidligere nævnt ikke blot angive antallet af bestyrelsesmedlemmer, men også hvorledes de udpeges – og ved et bestyrelsesmedlems afgang udpeges det nye medlem i overensstemmelse med vedtægterne.

Det er med andre ord stifterens egen afgørelse dels at fastsætte den første bestyrelses sammensætning – navn for navn, om stifteren vil det – og dels at give retningslinier – så detaljerede stifteren vil det – for kom-

mende tiders bestyrelsessammensætning. Bestemmer stifteren af et legat til fordel for “Danske cellister under 30 år“, at den første bestyrelse skal bestå af professor A fra Musikkonservatoriet i København, advokat B og C, som er musikchef ved Danmarks Radio, og fastsætter stifteren samtidig, at bestyrelsespost nr. 1 ved ledighed besættes blandt Musikkonservatoriets professorer, post nr. 2 af Advokatrådet blandt (rimeligt musikinteresserede) advokater og post nr. 3 af den til enhver tid værende musikchef ved Danmarks Radio, har stifteren opnået et betydeligt mål af styr på tingene.

Der er intet i vejen for, at stifteren bestemmer, at bestyrelsen skal være *selvsupplerende* – enten således, at det enkelte bestyrelsesmedlem selv udpeger sin efterfølger, eller således, at den øvrige bestyrelse udpeger efterfølgeren. Dette selvsuppleringsystem er ret almindeligt i fonde, og erfaringerne tyder ikke på, at systemet resulterer i den indspisthed, man måske umiddelbart kunne frygte.

Det kan naturligvis bestemmes i vedtægterne, at bestyrelshvervet kun gælder for en bestemt periode – f.eks. 5 år – eller at man skal fratræde som bestyrelsesmedlem ved opnåelsen af en bestemt alder – f.eks. 70 år. Sådanne begrænsninger behøver imidlertid ikke at være fastsat, og hvis de ikke findes i vedtægterne, kan et bestyrelsesmedlem som udgangspunkt blive siddende til sin død. Fondsudvalget foreslog en aldersgrænse (75 år) – hvad der erfaringsmæssigt kan siges en del til fordel for – men sådan blev fondslovene altså ikke. Hvis vedtægterne regulerer aldersspørgsmålet, og bestyrelsen ønsker at bevare vedkommende medlem, er en mulig løsning at ansøge fondsmyndigheden om f. eks. 1-2 års dispensation. Sådanne ansøgninger vil i almindelighed blive imødekommet, hvis der er enighed i den øvrige bestyrelse.

Bestyrelsesmedlemmer og (eventuelle) direktører skal efter fondslovene være myndige – altså fyldt 18 år – og må ikke være under værgemål eller samværgemål efter værgemålslovens regler herom. Det nævnte krav er et minimumskrav. Stifteren – der som nævnt behersker fondsoprettelsen – kan i vedtægterne stille hvilke yderligere krav, han vil, f.eks. bestemme at bestyrelsens medlemmer skal være katolikker.

Mindst halvdelen af bestyrelsens medlemmer (og alle direktører) skal efter fondslovene være bosat i Danmark, medmindre fondsmyndigheden

– jf. herom i afsnit 6 – undtager fra dette krav, eller kravet strider mod internationale forpligtelser, f.eks. mod Danmarks pligter som medlem af EU. Der er selvsagt intet i vejen for, at stifteren i vedtægterne kan have bestemt, at alle bestyrelsens medlemmer skal have bopæl i København – for den sags skyld i Hobro.

Stifteren, dennes ægtefælle eller personer, der til disse to er knyttet ved slægtskab eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linie eller sidelinie så nært som søskende, kan kun med fondsmyndighedens samtykke udgøre bestyrelsens flertal, jf. bestemmelserne i fondslovens § 16, stk. 1, og erhvervsfondslovens § 17, stk. 1. Denne regel er eksempelvis ensbetydende med, at en af A stiftet fond, der har 9 bestyrelsesmedlemmer, som udgangspunkt ikke må bestykkes med A, N's ægtefælle, N's datter, X's svigerdatter og N's bror på 5 af bestyrelsespladserne – uanset, hvem de øvrige 4 bestyrelsespladser besættes med. Én af de 5 må ofres, medmindre fondsmyndigheden dispenserer. – De nævnte regler spiller sammen med det ovenfor under 2.1 nævnte krav om ledelsens selvstændighed i forhold til stifteren, således forstået at begge krav skal være opfyldt. En fondsbestyrelse er ikke lovligt sammensat, selv om i hvert fald ét medlem indtager en uvildig og uafhængig stilling, hvis bestyrelsens flertal dog udgøres af de i §16, stk. 1/§ 17, stk. 1, nævnte personer. Omvendt giver det ikke i sig selv en bestyrelse den nødvendige selvstændighed i forhold til stifteren, at flertallet af bestyrelsens medlemmer ikke udgøres af de i § 16/§ 17 nævnte personer – man tænke sig eksempelvis en fondsbestyrelse sammensat af stifteren og hans otte nevøer, der alle er ansat i stifterens virksomhed.

Det er klart, at man med tilstrækkelig opfindsomhed og inddragelse af aktie- og anpartsselskaber, som kontrolleres af stifteren, kan komme uden om reglerne i fondslovens § 16, stk. 1/erhvervsfondslovens § 17, stk. 1. Dette har lovgivningsmagten forudset og derfor i § 16, stk. 2/§ 17, stk. 2, indsat bestemmelser, der forhindrer en sådan omgåelse. – Reglerne i § 16 og § 17 (både reglerne i stk. 1 og stk. 2) gælder ikke for fonde, der blev oprettet før 1. januar 1985; heller ikke, når der i sådanne tilfælde foretages ændringer i bestyrelsens sammensætning efter 1. januar 1985.

Bestyrelsen skal bestå af mindst 3 medlemmer – hvortil i de større erhvervsdrivende fonde kommer de medarbejdervalgte bestyrelsesmed-

lemmer. I erhvervsdrivende fonde er kravet om mindst 3 bestyrelsesmedlemmer indispensabelt, mens bestyrelsen i en almindelig fond kan udgøres af ét eller to medlemmer – hvis fondsmyndigheden giver samtykke hertil. Praksis er restriktiv – efter forfatterens opfattelse *for* restriktiv. I de almindelige fonde kan fondsmyndigheden også give samtykke til, at en “juridisk person” – f.eks. et aktieselskab – eller en “kollektiv enhed” – f.eks. en kommunalbestyrelse eller et menighedsråd – udgør bestyrelsen. Derimod kan en juridisk person eller en kollektiv enhed ikke være ét blandt andre bestyrelsesmedlemmer i en fond.

2.4. *Udtrædelse af en bestyrelse*

Et bestyrelsesmedlem kan – naturligvis – til enhver tid udtræde af bestyrelsen. Vedtægterne kan ikke – gyldigt – indeholde en modstående bestemmelse.

Et bestyrelsesmedlem *skal* udtræde af bestyrelsen, hvis han kommer under konkursbehandling. Vedtægterne kan ikke bestemme, at han ikke skal – derimod kan vedtægterne godt skærpe kravene til bestyrelsesmedlemmernes økonomiske forhold, således at en person f.eks. skal udtræde af bestyrelsen, blot fogeden har foretaget (forgæves) udlæg hos ham.

Et bestyrelsesmedlem, der gør sig skyldig i en handling, som gør den pågældende uværdig til fortsat at være medlem af bestyrelsen, *skal* udtræde af bestyrelsen. Forhåbentlig er vedkommende selv den første til at erkende situationen og træde ud, men er det ikke tilfældet, må de øvrige bestyrelsesmedlemmer henvende sig til fondsmyndigheden, hvis afgørelse – hvad enten den går den ene vej eller den anden – vil kunne efterprøves af domstolene. Vedtægterne kan indeholde bestemmelser, som bidrager til at tydeliggøre, hvilke handlinger der medfører “uværdighed” – men oftest vil den ikke gøre det. Grænsen går næppe samme sted i alle fonde, og den samme adfærd kan belaste forskellige fonde og forskellige bestyrelsesmedlemmer forskelligt. Med et meget skematisk – og måske også fordomsfuldt – eksempel skal en præst, der er bestyrelsesmedlem i et missionslegat, næppe regne med samme forståelse for at være skyldig i en seksuel krænkelse af den mildere art som en natklubejer,

der er bestyrelsesmedlem i en fond, hvis formål er at støtte seksuel frigørelse.

Det ligger forudsætningsvis i det anførte, at de øvrige bestyrelsesmedlemmer ikke bare kan afsætte “synderen” ved afstemning – så lidt som en bestyrelses flertal i *øvrigt* kan afsætte mindretallet, f.eks. på grund af samarbejdsproblemer. Det er absolut ikke tilrådeligt, at stifteren i vedtægterne indsætter en bestemmelse om, at et flertal i bestyrelsen kan afsætte et mindretal, for det kan let forgifte samarbejds klimaet. Skulle der være en bestemmelse herom i vedtægterne, må det antages, at den – uanset klarhed i formuleringen – vil blive tilsidesat af domstolene.

Et bestyrelsesmedlem, som på grund af længerevarende sygdom eller anden svækkelse – typisk alderdomssvækkelse – har vist sig ude af stand til at beklæde hvervet som medlem af bestyrelsen, eller som har vist sig klart uegnet, *skal* udtræde af bestyrelsen. – Hvis vedkommende bestyrelsesmedlem ikke selv ser situationen og derfor ikke udtræder på eget initiativ, gælder der om disse “svækkelsestilfælde” det samme, som blev anført ovenfor om “uværdighedstilfældene”.

2.5. *Afsættelse af bestyrelsesmedlemmer*

Fondsmyndigheden – jf. herom ndf. i afsnit 6 – kan afsætte et bestyrelsesmedlem (eller en direktør), der ikke opfylder kravene om myndighed og dansk bopæl.

Fondsmyndigheden kan endvidere afsætte et bestyrelsesmedlem, der ikke opfylder de krav til bestyrelsesmedlemmer, der er opstillet i stiftelsesdokumentet for fonden eller i vedtægterne.

Endelig kan fondsmyndigheden afsætte et bestyrelsesmedlem, der er gået konkurs, ikke opfylder “værdighedsbetingelsen” eller er blevet forsvækket til fortsat at være medlem af fondens bestyrelse, jf. ovf. under 2.4.

Sager om afsættelse af “ikke-værdige” eller “svækkede” bestyrelsesmedlemmer er meget sjældne. I de senere år har man til gengæld set flere sager, hvor fondsmyndigheden har afsat hele bestyrelsen. Det er sager, hvor uenighed/uoverensstemmelser blandt medlemmerne gør, at fonden

ikke drives ordentligt. Parterne vil finde den anden part uegnet efter fondslovens regler, og det er klart, at det er en delikat opgave for fondsmyndigheden, navnlig når bølgerne går højt. Medmindre problemerne klart skyldes den ene part, er løsningen at få valgt en helt ny bestyrelse.

Hvad enten et bestyrelsesmedlems afgang skyldes, *at* hans valgperiode udløber, *at* han mister en stilling, der ifølge vedtægterne betinger hans bestyrelseshverv, *at* han falder for en aldersgrænse, *at* han dør, *at* han udtræder frivilligt af bestyrelsen, *eller at* han afsættes, udpeges det nye medlem i overensstemmelse med vedtægterne – d.v.s. i overensstemmelse med, hvad stifteren i sin tid har foreskrevet, jf. ovf. under 2.3.

Det er bestyrelsen, der udpeger det nye bestyrelsesmedlem – altså med respekt af vedtægternes eventuelle bestemmelser om bestyrelsens rekruttering. Sker der ikke en sådan – korrekt – udpegning, foretages den af fondsmyndigheden.

I nogle fondsbestyrelser er der for hvert bestyrelsesmedlem udpeget en personlig suppleant – i henhold til en vedtægtsbestemmelse herom. Det kan være direkte foreskrevet i vedtægterne, at når et bestyrelsesmedlem – f.eks. A – afgang, så skal hans – A's – suppleant indtræde i bestyrelsen, og i så fald er der naturligvis ikke tvivl om, hvem der skal afløse A ved afgang. Selv om problemet ikke er løst *så* direkte i vedtægterne, vil der være en vis tilbøjelighed til at fortolke en vedtægtsbestemmelse om personlige suppleanter således, at suppleanten har krav på at indtræde i bestyrelsen ved "makkerens" afgang.

At have ret til at udpege et medlem til en fonds bestyrelse betyder ikke, at man også har ret til at afsætte den, man har udpeget – medmindre vedtægterne indeholder (klare) bestemmelser herom. Hvis foreningen A i henhold til vedtægterne for en fond skal udpege en person til fondens bestyrelse, og A har udpeget NN, har A altså ikke krav på at kunne afsætte NN som bestyrelsesmedlem i fonden, medmindre vedtægterne for fonden giver A en sådan ret. Selv om uenigheden mellem A og NN måtte føre til, at NN udtræder af foreningen, kan han fortsætte som bestyrelsesmedlem i fonden (som udgangspunkt indtil sin død, men dog med respekt af fondens regler) – medmindre det ifølge vedtægterne for fonden er et krav, at det af A udpegede bestyrelsesmedlem er medlem af A (og det vil sjældent være tilfældet).

2.6. *Suppleanter m.v.*

I de to fondslove er det bestemt, at lovens bestemmelser om bestyrelsesmedlemmer finder tilsvarende anvendelse på suppleanter for bestyrelsesmedlemmer.

På samme måde må det antages, at vedtægtsbestemmelser, som stiller krav til bestyrelsesmedlemmer – krav, som rækker ud over, hvad der følger af fondslovene – skal fortolkes således, at de pågældende krav gælder også for suppleanter.

Der er ikke noget krav om, at der skal være suppleanter for bestyrelsesmedlemmer, og i særdeles mange fonde klarer man sig uden et suppleantsystem. Man kan arbejde med suppleanter i en fondsbestyrelse, enten fordi stifteren har indsat bestemmelser herom i vedtægterne, eller fordi bestyrelsen har fundet det hensigtsmæssigt og derfor på egen hånd har indsat bestemmelser herom i sin forretningsorden. Et suppleantsystem kan enten udformes således, at en række personer – i en prioriteringsrækkefølge – er suppleanter for alle bestyrelsens medlemmer, eller således, at hvert bestyrelsesmedlem har sin personlige suppleant. Det sidstnævnte er i alt fald hensigtsmæssigt, hvis de enkelte bestyrelsesmedlemmer er valgt på grund af deres faglige kvalifikationer. Den, der møder som suppleant for bestyrelsens formand, arver ikke automatisk hans formandsstatus – men i øvrigt indtræder en mødende suppleant fuldt ud i det ordinære medlems sted, også i henseende til stemmeret.

Om en suppleant har ret til at give møde i tilfælde af det ordinære medlems forfald, beror først og fremmest på indholdet af den beslutning, der har skabt suppleantsystemet i den pågældende fond. Der er altså intet i vejen for, at det i et vedtægtspunkt eller en paragraf i forretningsordenen kan være bestemt, at der kun skal ske indkaldelse af en suppleant i tilfælde af et bestyrelsesmedlems forfald, såfremt bestyrelsen skønner dette nødvendigt eller hensigtsmæssigt – men er der ikke en sådan bestemmelse, må en suppleant antages at have *ret* til at give møde i stedet for det ordinære medlem, hvis sidstnævnte er forhindret i at deltage i vedkommende møde. Har et ordinært bestyrelsesmedlem forud for et bestyrelsesmøde orienteret formanden om, at han vil være forhindret i at deltage i mødet, skal suppleanten altså som udgangspunkt indkaldes – også selv om der ikke fremsættes særskilt begæring herom.

En suppleant har under alle omstændigheder kun ret til at deltage i et bestyrelsesmøde, hvis det ordinære medlem har forfald. En bestyrelsespraksis, hvorefter suppleanterne generelt deltager i bestyrelsens møder blot uden stemmeret, eventuelt tillige uden taleret, er ikke en lovlig praksis.

Det er bestyrelsens medlemmer – og som udgangspunkt kun dem, der deltager i bestyrelsesmøder. Det kan imidlertid være hensigtsmæssigt lejlighedsvis at give andre lejlighed til at deltage i et bestyrelsesmøde – eventuelt til at deltage i behandlingen af et enkelt punkt på dagsordenen – og der er intet til hinder herfor. Hvis 3 jurister udgør bestyrelsen i en fond, hvis formål er at støtte medicinsk forskning, kan det tænkes at være hensigtsmæssigt, at bestyrelsens rådgiver(e) kommer til stede på det årlige uddelingsmøde i bestyrelsen for dér at deltage – uden stemmeret, og i det hele taget uden status af bestyrelsesmedlem – i en almindelig drøftelse, inden den endelige uddelingsbeslutning tages. En sådan konsulentdeltagelse i et bestyrelsesmøde er ikke almindelig, men den *kan* altså forekomme.

2.7. *Vederlag til bestyrelsen*

I ældre fonde er det ikke ualmindeligt med vedtægtsbestemmelser om, at bestyrelseshvervet er ulønnet; sådanne bestemmelser er forholdsvis sjældne i fondsvedtægter oprettet inden for de seneste år – og er typisk heller ikke hensigtsmæssige. De fleste mennesker oplever sig mere forpligtet til at præsentere et ordentligt stykke arbejde – og deltagelse i en fondsbestyrelses beslutninger *er* arbejde – når der ydes betaling.

Reglerne om vederlag til bestyrelsesmedlemmer er udformet ens for erhvervsdrivende og ikke-erhvervsdrivende fonde. De almindelige fonde behandles nedenfor under 2.7.1 og de erhvervsdrivende fonde under 2.7.2. Fondslovenes regler om “loft” over bestyrelsesvederlag gælder, uanset om vedtægterne indeholder bestemmelser, der tilmåler bestyrelsesmedlemmerne et *rigeligere* vederlag, men der er næppe tvivl om, at vedtægtsbestemmelser af den nævnte art vil have en tendens til at påvirke det tilladte vederlag opefter i grænsetilfælde. Hvis vedtægterne indehol-

der bestemmelser om et *ringere* vederlag end fondslovenes – eventuelt bestemmer, at hvervet er ulønnet – må en fondsbestyrelse, der ønsker hvervet vederlagt, søge om ændring af vedtægterne. Synet på “æres-hverv” har ændret sig i de senere årtier, og det må antages, at fondsmyndigheden i almindelighed vil være lydhør.

Når man i fondslovene overhovedet har opstillet regler om bestyrelsesvederlag – og ikke overladt det til suveræn beslutning i den enkelte fond – skyldes det naturligvis, at det er bestyrelsen selv, der træffer beslutninger i fonden (der er ikke en generalforsamling, en forsamling af ejere, “ovenover”). Det er ikke at sætte ræven til at vogte gæs at lade bestyrelsen fastsætte vederlaget frit, men det kan komme til at ligne.

2.7.1. Ikke-erhvervsdrivende fonde

For almindelige fondes vedkommende indeholder § 18, stk. 1, den regel, at »Vederlag til bestyrelsesmedlemmer må ikke overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang.« Ord til andet er det den samme tekst, man finder i erhvervsfondslovens § 19, stk. 1.

Ifølge § 18, stk. 2, kan justitsministeren fastsætte regler – d.v.s. generelle regler – om et bestyrelsesvederlags størrelse i almindelige fonde, og det var tilfældet i årene 1985-2004. I den seneste bekendtgørelse hed det om spørgsmålet:

»§ 21. Ved bestyrelsesvederlag forstås alle ydelser, herunder natural-ydelser, der tillægges det enkelte medlem af bestyrelsen.

§ 22. Såfremt de samlede administrationsomkostninger overstiger 12 pct. af fondens årlige bruttoindtægt for fonde, hvis egenkapital er 5 mio. kr. eller mere, og 20 pct. for fonde, hvis egenkapital er mindre end 5 mio. kr., skal bestyrelsesvederlaget godkendes af fondsmyndigheden.«

De citerede bestemmelser er nu blevet ophævet, uden at dette skal tages til indtægt for, at der nu er tale om et “tag selv bord.” Den væsentligste virkning af ophævelsen er, at en fondsbestyrelse ikke længere skal søge om godkendelse af vederlaget, selv om man er over de nævnte grænser.

§ 21's budskab – at vederlag er andet end penge – er gengivet, fordi det stadig vil blive lagt til grund ved tilsynet med fondenes administration.

Alle ydelser, der tillægges det enkelte medlem – honorar, fribolig, brugsret til fast ejendom, bil eller båd, jagttretthighed, brænde, avis- og tidsskrifthold, computer, rejser m.v. – er vederlag i fondslovens forstand (hvad enten vedkommende ydelse beror på bestemmelse i vedtægterne eller er vedtaget af bestyrelsen selv). Der kan være tale om “arbejdsredskaber”, men der bør udvises selvbeherskelse i så henseende.

Fondslovens § 18, stk. 1, hvorefter vederlag til bestyrelsesmedlemmer ikke må overstige, hvad der er sædvanligt – og underforstået: rimeligt – efter hvervets art og arbejdets omfang, får efter ophævelsen af bekendtgørelsen en mere fremskudt placering. Også i fremtiden må det dog antages, at man i tilsynspraksis vil lægge vægt på størrelsen af fondens “bruttoindtægt”, hvorved der for den typiske kapitalforvaltende fond, hvis midler er anbragt i obligationer, tænkes på de samlede renteindtægter uden fradrag af administrationsomkostninger. Har fonden renteudgifter, skal disse fratrækkes, inden fondens “bruttoindtægt” fremkommer. Ejer en fond fast ejendom – hvilket jo ikke nødvendigvis gør fonden til en erhvervsdrivende fond, jf. ovf. i afsnit 1 – er det lejeindtægterne med fradrag af de udgifter, der har været forbundet med at opnå disse lejeindtægter (vedligeholdelse, ejendomsadministration m.v.), der indgår i fondens “bruttoindtægt”. Hverken kurstab eller kursavancer medregnes ved opgørelsen af en fonds “bruttoindtægt” i relation til, hvad der er et rimeligt arbejdsvederlag. Sådanne bevægelser påvirker alene fondens egenkapital, jf. ndf. i afsnittene 3.3.1 og 3.3.2. At en fondsbestyrelse frit kan uddele nettokursgevinster, jf. undtagelsesbestemmelsen i fondslovens § 9, stk. 2, der er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 3.3.2, ændrer ikke herved.

Begrebet “administrationsomkostninger” dækker – *ud over* bestyrelsesvederlag – alle udgifter ved forvaltningen af fondens kapital og ved dens legatuddeling. Navnlig det vederlag, der udbetales til fondens administrator (eventuelt til en direktør), revisionsudgifter, depot- og forvaltningsgebyrer og udgifter til kontorhold kommer herved i betragtning.

Bestyrelsesvederlag udbetales for *bestyrelsesarbejde*. Deltagelse i bestyrelsesmøder er selvsagt bestyrelsesarbejde, og det samme er forberedelsen til møderne, herunder korrespondance og telefonsamtaler – men også f. eks. referatudarbejdelse og bogføring må anses for bestyrelsesar-

bejde. Aktiviteter af den sidstnævnte art vil sjældent påhvile bestyrelsens medlemmer ligeligt, og der er derfor intet i vejen for at arbejde med differentierede honorarer – at formandens vederlag er højere end de menige bestyrelsesmedlemmers er ganske sædvanligt. Hvis et bestyrelsesmedlem udfører arbejde, der ikke er bestyrelsesarbejde, kan der udbetales ham et særskilt vederlag herfor – hvis advokat A er formand i en fond, der i øvrigt har bestyrelsesmedlemmerne B og C, kan der altså dels betales A et formandshonorar, der er større end det honorar, der betales B og C, og dels betales A et særskilt honorar for, at hans kontor udfører det praktiske arbejde med “at holde fonden i gang”. Et sådant særskilt vederlag tæller ikke med, når det i relation til fondslovens § 18, stk. 1, skal afgøres, om vederlag til bestyrelsesmedlemmerne overstiger det rimelige, men det hører med under “administrationsomkostninger” (helt på linie med bestyrelsesvederlag).

Civilstyrelsen har i forbindelse med ophævelsen af procentgrænserne i bekendtgørelsen tilkendegivet, at en afgørelse om vederlagets størrelse vil blive truffet ud fra en konkret vurdering af arbejdets art og omfang. Hvor mange ansøgninger? Hvor mange udlodninger? Kræver fondens formål særlig sagkundskab? Det er endvidere tilkendegivet, at man vil indkalde fondenes årsrapporter til stikprøvekontrol.

2.7.2. Erhvervsdrivende fonde

Erhvervsfondslovens § 19 har samme indhold som fondslovens § 18, herunder i stk. 3, hvorefter fondsmyndigheden kan nedsætte et vederlag, der findes for højt.

Der er ikke noget i vejen for, at bestyrelsesmedlemmer (og direktører) aflønnes med tantième i erhvervsdrivende fonde – men i en holdingfond vil der som regel ikke være behov herfor. I givet fald må det ske under iagttagelse af de principper, der gælder herfor ifølge aktieselskabslovens og anpartsselskabslovens regler.

2.7.3. Begge fondstyper

Hele systemet med loft over bestyrelsesmedlemmers vederlag ville naturligvis bryde samme, hvis bestyrelsens medlemmer blot kunne bevilge hinanden legatuddelinger fra fonden, rentefri lån, favorable konsulentvederlag m.v., og

det er derfor vigtigt, *at* fondsloven i § 31 – og erhvervsfondsloven i § 43 – indeholder en bestemmelse om, at bestyrelsen ikke kan tillægge »stiftere, bestyrelsesmedlemmer, revisorer, direktører eller personer, der indtager en ledende stilling i fonden, andre ydelser end et vederlag, som ikke må overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang«, *at* tilsvarende gælder for den, der er knyttet til en af de nævnte personer ved ægteskab eller fast samlivsforhold, *og at* bestyrelsen heller ikke kan begunstige de pågældende med lån eller sikkerhedsstillelse/kaution for lån. Reglerne i § 31 (og § 43) er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 4 under 4.2.3.

2.8. *Bestyrelsesmedlemmers inhabilitet*

Et bestyrelsesmedlem (eller en direktør) må ikke deltage i behandlingen af spørgsmål om aftaler mellem fonden og den pågældende selv – eller ham nærstående personer. Den pågældende er inhabil. Baggrunden for reglen – der gælder for såvel almindelige som erhvervsdrivende fonde – er selvsagt, at der er en risiko for, at vedkommende bestyrelsesmedlem prioriterer sine egne interesser over fondens.

Man har været inde på, at inhabilitetsreglen kunne praktiseres på den måde, at vedkommende bestyrelsesmedlem deltager i en *foreløbig* drøftelse, hvor han ikke argumenterer for noget resultat, men alene stiller sin viden til rådighed. Det må antages, at denne fremgangsmåde på afgørende måde er i strid med de hensyn, der har ført til inhabilitetsreglen og ikke er lovlig.

Inhabilitet medfører ikke kun, at man er afskåret fra at afgive stemme i sagen; man er afskåret fra at være til stede i mødelokalet fra det øjeblik, hvor man under vedkommende punkt på dagsordenen er kommet så langt, at sagen er taget under behandling.

Hvis en person er valgt til en fonds bestyrelse, for at bestemte interesser kan være repræsenteret – hvad medarbejderrepræsentanter i en fonds bestyrelse f.eks. altid er – er den pågældende som udgangspunkt ikke inhabil, hvis man i bestyrelsen drøfter et emne, som vedrører hele “interessegruppen” (og dermed også det pågældende bestyrelsesmedlem selv).

Spørgsmål om inhabilitet i forbindelse med skønsmæssig tildeling af legater eller lån til bestyrelsesmedlemmer kan ikke opstå, idet en sådan

tildeling er udelukket i medfør af bestemmelserne i fondslovens § 31 og erhvervsfondslovens § 43, der er omtalt nedenfor i afsnit 4 under 4.2.3.

2.9. *Bestyrelsesmedlemmers tavshedspligt*

Det er ikke statshemmeligheder, man beskæftiger sig med i ikke-erhvervsdrivende fonde, men det betyder ikke, at man frit kan fortælle omverdenen alt, hvad der er foregået på et bestyrelsesmøde i fonden. Hvis man sidder i bestyrelsen for en fond, hvis formål er at støtte “værdigt trængende enker efter overlæger på Rigshospitalet”, er det langt fra sikkert, at A vil opleve det som rart at få omtalt, at hun har indgivet en ansøgning – heller ikke, selv om hun kom i betragtning (fordi bestyrelsen fandt hende “værdigt trængende”).

For erhvervsdrivende fondes vedkommende sætter derudover hensynet til virksomheden – meget snævre – grænser for, hvad man som bestyrelsesmedlem må viderebringe.

Fondslovens § 44 og erhvervsfondslovens § 63, stk. 1, indeholder regler om straf for ubeføjet videregivelse af, hvad man som bestyrelsesmedlem (eller direktør) har fået kendskab til under udøvelsen af sit hverv.

2.10. *Bestyrelsens løbende funktion*

2. 10. 1. *Bestyrelsens konstituering*

Såvel den almindelige fondslov som erhvervsfondsloven forudsætter, at fondens bestyrelse har en formand.

Som nævnt ovenfor under 2.3 behersker stifteren i høj grad sammensætningen af den første bestyrelse, og han kan derfor også bestemme, hvem der skal være formand for bestyrelsen. De senere sammensætninger af bestyrelsen er det vanskeligere for stifteren at øve indflydelse på, men bestemmer han f.eks., at ét af bestyrelsens til enhver tid værende medlemmer skal være en advokat, som udpeges af Advokatrådet, kan han tillige bestemme, at advokaten stedse er bestyrelsesformand.

Stifteren kan også i vedtægterne tage stilling til, hvor lang en formandsperiode skal være. Har stifteren intet bestemt herom, fortsætter formanden med at være formand – om han selv vil – indtil han udtræder af bestyrelsen.

Har stifteren ikke taget stilling til formandsskabet, er det bestyrelsen selv, der vælger sin formand. Der er intet til hinder for, at man stemmer på sig selv ved et sådant valg.

Hvis bestyrelsen ifølge vedtægterne har en afgrænset funktionsperiode – f.eks. 6 år – men genudpegelse ikke er udelukket, kan A, der var valgt til formand af den gamle bestyrelse, ikke betragte sig som formand i den nye bestyrelse, blot fordi han bliver genudpeget til denne. Han må igen gennem et nyt valg i bestyrelsen – endda selv om alle de gamle bestyrelsesmedlemmer er blevet genudpeget.

Hvis en formand ikke sidder på et formandsmandat, som stifteren/vedtægterne giver ham, men på et mandat, som bestyrelseskollegerne har givet ham ved at stemme på ham, er det klart, at de øvrige bestyrelsesmedlemmer kan afsætte ham som formand – som udgangspunkt med det flertal i bestyrelsen, som skulle til for at gøre ham til formand, men vedtægterne *kan* indeholde en anden bestemmelse.

Hvis stemmerne står lige ved et formandsvalg, afgøres det ved lodtrækning mellem de to – eventuelt flere – der “står lige“, hvem der skal være formand. Hvis en af de to er den hidtidige formand, kan vedkommende ikke påberåbe sig, at han skal fortsætte i hvervet, fordi formandens stemme er afgørende i tilfælde af stemmelighed. Den sidstnævnte regel er ganske vist udgangspunktet i fonde – jf. ndf. under **2.10.3** – men den gælder netop ikke ved formandsvalg.

En bestyrelse behøver ikke at have en *næstformand* – medmindre vedtægterne stiller krav herom – og i fonde med meget få bestyrelsesmedlemmer vil man nok ofte opleve det som lidt voldsomt at vælge en næstformand.

Navnlig i erhvervsdrivende fonde bør en fondsbestyrelse have en *forretningsorden* for udførelsen af sit hverv. Det letter arbejdet med konstituering af bestyrelsen, og det giver den udpegede formand bedre muligheder for at “styre bestyrelsesarbejdet“ – i dette begrebs bedste forstand. En forretningsorden bør indeholde bl.a. regler for indkaldelse til bestyrelses-

møder og for majoritetskrav og quorumkrav, jf. ndf. under **2.10.2** og **2.10.3**. Mange forretningsordener indeholder en standarddagsorden, som omfatter de punkter, man i alt fald må regne med at skulle igennem på alle ordinære bestyrelsesmøder. Erfaringen viser, at eksistensen af en sådan dagsorden er en betydelig lettelse i såvel arbejdet med indkaldelse til bestyrelsesmøder som med udarbejdelse af det referat, der er obligatorisk, jf. ndf. under **2.10.3**.

2.10.2. *Indkaldelse til møder*

Formanden skal sørge for, at bestyrelsen holder møde, når dette er nødvendigt. Hvis vedtægterne bestemmer, at der skal holdes bestyrelsesmøde så og så ofte, skal dette krav naturligvis overholdes – og formanden skal så sørge for, at der derudover holdes møde, når fondens forhold gør det nødvendigt.

Erhvervsfundsloven indeholder en regel om, at »et medlem af bestyrelsen, en direktør, fondsmyndigheden eller Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan forlange, at bestyrelsen indkaldes«. En sådan bestemmelse findes ikke i den almindelige fondslov, hvilket skyldes, at der typisk kun er behov for få – og meget forudsigelige – møder i almindelige kapitalforvaltende fonde. Fondslovenes regler skal imidlertid ikke forstås således, at formanden i ikke-erhvervsdrivende fonde kan skalte og valte med mødeindkaldelserne, som han vil. Ethvert bestyrelsesmedlem må kunne forlange, at i alt fald beslutningen om fondens skønsmæssige legatuddelinger finder sted på et bestyrelsesmøde, og det samme gælder vedrørende drøftelsen af årsrapporten, der jo skal underskrives af bestyrelsen. Nægter bestyrelsesformanden at indkalde til møde i en situation, hvor andre bestyrelsesmedlemmer mener, at der er behov herfor, kan de pågældende ikke tage sig selv til rette – medmindre vedtægterne indeholder udtrykkelige regler herom – men må henvende sig til fondsmyndigheden.

Typisk vil tidspunkt og sted for et bestyrelsesmøde være aftalt på det foregående møde (eller fremgå af vedtægterne). Er det ikke tilfældet, har formanden pligt til at varsle mødet, således at alle medlemmer får rimelig mulighed for at være til stede. Formanden har ikke pligt til at fortsætte med at udsende mødeforslag i det uendelige, men der må ikke berettiget kunne sættes spørgsmålstegn ved, at alle medlemmer har fået en rimelig chance for at deltage.

Selve indkaldelsen til mødet skal – naturligvis – sendes til samtlige bestyrelsesmedlemmer. Ansvarer herfor er formandens, og det er også ham, der skal drage omsorg for, at suppleanter eventuelt indkaldes, jf. ovf. under 2.6 om suppleanter. Hvis der er udarbejdet en forretningsorden for bestyrelsens arbejde, vil den normalt angive et “sidste-tidspunkt” for mødeindkaldelsen, og i øvrigt gælder det, at der skal være nogle dage mellem indkaldelsen og mødet. Indkaldelsen bør absolut indeholde en dagsorden for mødet – eventuelt i form af en henvisning til en standarddagsorden i forretningsordenen – og med indkaldelsen bør følge et eksemplar af det materiale, der skal drøftes på bestyrelsesmødet. Udlevering af materiale – årsrapporter m.v. – under selve mødet kan ikke altid undgås, men foregår det som en rutine, er det uacceptabelt. Det er de færreste bestyrelsesmedlemmer givet at kunne læse årsrapporter m.v. fra bladet, og under alle omstændigheder er bestyrelsesmøder ikke en konkurrence i hurtig tilegnelse – hvor formanden har det forspring, at han har kendt det netop uddelte materiale før de øvrige bestyrelsesmedlemmer.

2.10.3. Beslutningstagelse

Det er formanden, som leder bestyrelsesmøderne i fonden. Det gør han som den første mellem ligemænd, for alle bestyrelsesmedlemmer – også medarbejderrepræsentanter – har samme rettigheder og pligter og er udstyret med samme stemmeret.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når halvdelen af dens medlemmer – eventuelt gennem suppleanter – er til stede. Består bestyrelsen af 4 medlemmer, vil det altså være tilstrækkeligt, at 2 medlemmer er til stede og er formanden det ene, vil hans vilje i dette tilfælde blive afgørende, jf. straks nedenfor om formandens stemme. En stifter, som ønsker, at der skal stilles større krav til quorum (det beslutningsdygtige antal medlemmer) – f.eks. “To tredjedele af bestyrelsesmedlemmerne” eller “mindst 5 medlemmer” – kan bestemme dette i vedtægterne, men han kan ikke træffe bestemmelse om mindre krav. Specielt i erhvervsdrivende fonde vil det være nærliggende, at der i vedtægterne opstilles strengere quorum-krav end lovens.

Bestyrelsen træffer ifølge fondslovene beslutning ved simpelt stemmeflertal (1) – og i tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende (2). Såvel (1) som (2) kan fraviges i vedtægterne – og det er navnlig

ikke ualmindeligt, at vedtægterne indeholder bestemmelse om, at der til visse – opregnede – beslutninger kræves kvalificeret majoritet, f.eks. at der skal være énstemmig tilslutning i fondsbestyrelsen til en vedtægtsændring. Derimod kan hverken (1) eller (2) fraviges blot ved en bestemmelse herom i forretningsordenen for bestyrelsen.

Reglen om formandens udslaggivende stemme i tilfælde af stemmelighed passer ikke godt til de fonde, hvor halvdelen af bestyrelsens medlemmer – deriblandt formanden – tilhører den i fondslovens § 16/erhvervsfondslovens §17 omtalte personkreds (stifteren og dennes nærstående, jf. ovf. under 2.3). Det må antages, at formandens stemme ikke kan være udslaggivende i disse situationer.

Hvis stemmerne står lige vedrørende et forslag, og der – af den ene eller anden grund – ikke er en udslaggivende formandsstemme, er forslaget bortfaldet som ikke-vedtaget. Man trækker ikke lod – det gør man kun ved personvalg.

2.10.4. *Referat*

Der *skal* føres referat over forhandlingerne i bestyrelsen – såvel i erhvervsdrivende som i almindelige fonde. Ansvar for, at der bliver ført referat, er formandens. Enhver, der er til stede under bestyrelsesmødet – f.eks. også en sekretær – kan føre referatet; i almindelige fonde vil det normalt være formanden, der gør det. Man kan for så vidt godt lade det “gå på omgang” i bestyrelsen at føre referat, men det er ikke et anbefalelsesværdigt system, eftersom forhandlingsprotokollen – jf. herom nedenfor – bør have det størst mulige enhedspræg.

Fondslovene stiller ikke noget krav til referatets form eller indhold, men det er nærliggende – og under alle omstændigheder hensigtsmæssigt – at indlægge i lovens ord “over forhandlingerne i bestyrelsen”, at der føres et *forhandlings*referat – ikke kun et *beslutnings*referat, der jo blot opregner resultaterne af forhandlingerne, men ikke (kortfattet) gengiver argumentationen.

Referatet udfærdiges selvsagt efter mødet – men ikke lang tid efter mødet. Derefter udsendes det som udkast til de enkelte bestyrelsesmedlemmer, og det følgende bestyrelsesmøde indledes med, at formanden spørger, om der er indvendinger mod referatet – hvorefter dette (med de

eventuelle ændringer) underskrives af alle de bestyrelsesmedlemmer, der deltog i det refererede møde.

Et bestyrelsesmedlem (eller en direktør), der ikke er enig i, hvad der viser sig at blive bestyrelsens beslutning, har ret til at få sin afvigende mening tilført referatet – hvilket kan få betydning under en eventuel senere erstatningssag, jf. ndf. under **2.11**.

Referaterne af de successive bestyrelsesmøder er et kontinuerligt dokument og skal – på formandens ansvar – opbevares forsvarligt. Man indlemmer referaterne ét efter ét i en *forhandlingsprotokol*.

2.10.5. Tegningsret

En fond vil naturligvis blive forpligtet over for omverdenen – tredjemand, med et juridisk udtryk – ved de dispositioner, som først træffes af bestyrelsen og derefter føres ud i livet helt i overensstemmelse med, hvad bestyrelsen har besluttet.

Spørgsmålet er, om en fond også kan blive forpligtet over for tredje- mand ved dispositioner, som *ikke* er i overensstemmelse med – rækker videre end – hvad bestyrelsen internt har besluttet.

Problemet vil kun yderst sjældent blive aktuelt i praksis for almindelige kapitalforvaltende fonde, men for erhvervsdrivende fonde – som jo i daglig- dagen indgår forretningsmæssige dispositioner (hvor hensynet til tredje- mand er væsentligt) – kan det lettere blive aktuelt. I erhvervsfondsloven er det bestemt, at en erhvervsdrivende fond som udgangspunkt bliver forplig- tet ved enhver aftale, der i fondens navn indgås af blot ét medlem af besty- relsen eller blot én direktør – som udgangspunkt har det enkelte bestyrel- sesmedlem og den enkelte direktør såkaldt *tegningsret*. Fonden kan imidler- tid anmelde til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen – og dermed få offentliggjort – at tegningsretten kun kan udøves af flere bestyrelses- og/eller direktions- medlemmer i forening eller af ét eller flere bestemte medlemmer hver for sig eller i forening. Den samlede bestyrelse har selvsagt altid tegningsret.

2.10.6. Ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for at vedtæg- terne ikke kan overholdes

Som en sikkerhedsventil til bestyrelsens ellers uindskrænkede adgang til at træffe bestemmelse om fondens anliggender er det i såvel den almindelige

fondslov som i erhvervsfondsloven bestemt, at »fondens bestyrelse ... kun med fondsmyndighedens samtykke [må] foretage eller medvirke til ekstraordinære dispositioner, som kan medføre risiko for, at vedtægten ikke overholdes.« Reglen må antages at have en vis pædagogisk funktion, men det kan konstateres, at antallet af sager, hvor bestemmelsen påberåbes, er stigende – enten i form af ansøgning fra en fondsbestyrelse til en given disposition, eller hvor fondsmyndigheden har set sig foranlediget til at erindre en fondsbestyrelse om reglens eksistens.

Reglen er netop udformet således, at det afgørende for pligten til at søge samtykke ligger i dispositioner, der kan bringe vedtægterne i fare. Er dispositionen omtalt i vedtægterne, er der ikke noget at spørge myndighederne om, medens bestemmelsen omvendt ikke kan anvendes til at ”smugle” vedtægtsændringer ind ad bagdøren. Her må man gå frem efter reglerne for vedtægtsændringer, jf. nærmere i kap. 5.

2.11. Bestyrelsesmedlemmers erstatningsansvar

Bestyrelsesmedlemmer (og direktører), som under udførelsen af deres hverv forsætligt eller uagtsomt tilføjer *fonden* skade, skal erstatte det tab, som *fonden* lider herved. Et eksempel på et sådant muligt erstatningsansvar er givet ndf. i afsnit 7 under 7.8.3 under omtalen af de skattemæssige regler om hensættelse til senere uddeling.

I relation til erhvervsdrivende fonde kan det tillige tænkes, at et bestyrelsesmedlem eller en direktør ved forsætlig eller uagtsom adfærd volder *tredjemand* skade – f.eks. ved at købe varer til *fonden* på kredit på et tidspunkt, da det burde have stået vedkommende bestyrelsesmedlem (direktør) klart, at *fonden* ikke havde nogen mulighed for at overleve økonomisk.

Et bestyrelsesmedlem ifalder ikke erstatningsansvar, blot fordi *fonden* – eller en *tredjemand* – lider tab som følge af hans adfærd. Det er en betingelse for at pålægge erstatningsansvar, at vedkommende bestyrelsesmedlem har handlet *forsætligt* eller *uagtsomt* – med et juridisk udtryk: har udvist culpa.

Når det skal afgøres, om en person har handlet culpøst, sammenligner man med den adfærd, der kunne forventes af et normalt, fornuftigt og

ansvarsbevidst bestyrelsesmedlem i den samme situation. Kun hvis et bestyrelsesmedlem har handlet anderledes – mere uforsigtigt – end et sådant “normal-bestyrelsesmedlem” ville have handlet, er der basis for at pålægge erstatningsansvar.

Det er ikke bestyrelsens medlemmer som en enhed, der i givet fald pålægges erstatningsansvar – man hæfter ikke uden videre for hinandens uforsvarlige adfærd. Det afgøres bestyrelsesmedlem for bestyrelsesmedlem, om vedkommende har handlet culpøst – hvad man naturligvis har, hvis man har “taget af fondskassen”, men hvad en advokat, der på én gang er bestyrelsesmedlem og fondens administrator, også har, hvis han har forsømt at føre almindeligt opsyn med en ansat på kontoret, der har tilegnet sig penge fra fonden. Netop fordi det er en “mand for mand vurdering”, kan det have betydning, at et bestyrelsesmedlem i givet fald benytter sig af sin ret til at få tilført referatet, at han ikke var enig i en beslutning, jf. ovf. under **2.10.4**.

Hvis denne bedømmelse mand for mand fører til, at flere bestyrelsesmedlemmer har handlet culpøst, hæfter de pågældende solidarisk over for den, der derved har lidt et tab – der hæfter én for alle, og alle for én, hvilket betyder, at skadelidte er sikker på at få sit tab dækket, blot ét af de flere bestyrelsesmedlemmer kan betale. Hvis skadelidte vælger at holde sig til ét af flere erstatningsansvarlige bestyrelsesmedlemmer – f. eks. til A blandt mulighederne A og B – vil A efter at have betalt skadelidte kunne fremsætte krav over for B, et regreskrav, der udregnes som skadelidtes tab minus den del af dette tab, som A endeligt skal bære (halvdelen i eksemplet, hvis A og B har været “lige gode om det”).

Et bestyrelsesmedlems erstatningspligt *kan* – efter en bestemmelse herom i fondslovene – nedsættes til et mindre beløb end det lidt tab, hvis dette findes rimeligt af domstolene. Der kan være situationer, hvor en domstol vil bruge denne regel – først og fremmest i tilfælde, hvor vedkommende bestyrelsesmedlem nok har handlet culpøst, men hans adfærd dog hverken er udtryk for forsæt eller grov uagtsomhed, og hvor tabet er meget stort i forhold til det skadevoldende bestyrelsesmedlems økonomiske muligheder.

Hvis det er fonden, der har lidt tab ved et bestyrelsesmedlems culpøse adfærd, kan beslutning om anlæggelse af erstatningssag træffes af den

øvrige bestyrelse eller af fondsmyndigheden. Er det en direktør, der har påført fonden tab, kan beslutningen træffes af bestyrelsen eller af fondsmyndigheden.

2.12. Bestyrelsesmedlemmers strafansvar

Såvel fondsloven – i § 43 – som erhvervsfondsloven – i § 63 – indeholder en række regler, der giver muligheder for at pålægge bestyrelsesmedlemmer (og direktører) bødestraf for ikke at overholde de pligter, som er pålagt ledelsen ved fondslovgivningen – *eksempelvis* pligten til at indsende anmeldelser til fondsmyndigheden og skattemyndigheden. Det er det enkelte bestyrelsesmedlem, der i givet fald pålægges bødestraf – bøden er ikke en driftsomkostning, som man kan lade fonden afholde.

Hvis fondsmyndigheden mener, at en fondsbestyrelse forsynder sig mod sine pligter, har fondsmyndigheden mulighed for at udtale kritik af bestyrelsen, og i en række af de “strafbarhedstilfælde“, der er opregnet i henholdsvis § 43 og § 63, vil fondsmyndigheden nøjes hermed – således at bødestraf kun kommer på tale i grovere tilfælde, navnlig hvis bestyrelsen ikke vil rette sig efter kritik eller påbud. – I ganske særlige tilfælde vil det kunne blive aktuelt at afsætte et bestyrelsesmedlem, der ikke retter sig efter kritik eller påbud fra fondsmyndigheden, jf. ovf. under 2.5 om afsættelse af bestyrelsesmedlemmer (og direktører).

I relation til erhvervsdrivende fonde har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen/fondsmyndigheden den særlige mulighed at pålægge bestyrelsesmedlemmer og direktører daglige eller ugentlige bøder for at få dem til at efterkomme de pligter, der påhviler dem i medfør af fondslovgivningen. Meningen er, at de fortløbende bøder skal virke som (lovlig) tvang – man taler om *tvangsbøder*.

Det er klart, at bøde ikke er den maksimale straf, et fondsbestyrelsesmedlem kan risikere. Reglerne i henholdsvis § 43 og § 63 vedrører straf for overtrædelse af fondslovgivningens regler. Med et eksempel: Et bestyrelsesmedlem, der begår underslæb over for fonden, overtræder ikke fondslovgivningens regler, men straffelovens – og straffes efter den sidstnævnte lovs bestemmelser.

Det kan indtil videre konstateres, at bestyrelsesmedlemmers strafansvar ikke fylder meget i den forstand, at der kun er få sager – men der findes sager herom.

3. Den løbende administration

3.1. *Indledning*

Overskriften på dette afsnit “Den løbende administration” dækker over en række spørgsmål, som en fondsbestyrelse vil møde, når fonden er blevet stiftet. I nogle tilfælde skal der udarbejdes *vedtægter* for fonden, hvis denne alene er blevet stiftet ved gavebrev eller testamente, uden at disse dokumenter tillige indeholder (udkast) til vedtægter. Der skal bl.a. tages stilling til *investering af fondens kapital*, fondsbestyrelsen skal foretage de indledende overvejelser om, hvorledes man vil administrere fundatsens *formålsbestemmelser*, der skal udarbejdes *årsrapport* og udpeges en *revisor*, hvis vedtægterne ikke allerede har taget stilling hertil. Der kan ved visse dispositioner opstå spørgsmål om at søge *samtykke/godkendelse fra Civilstyrelsen*, der er fondsmyndighed for de ikke-erhvervsdrivende fonde. Opgaverne i forbindelse med *uddeling til fondens formål* er behandlet særskilt i afsnit 4, medens afsnit 5 omhandler *vedtægtsvedligeholdelse* og de krav, der stilles til ændring af vedtægterne.

Fremstillingen tager også i dette afsnit sigte på ikke-erhvervsdrivende fonde, men der gives visse oplysninger om retsstillingen for de erhvervsdrivende fonde. I afsnittet fokuseres der navnlig på fondsbestyrelsens kapitalforvaltning og udarbejdelse af årsrapport, idet enhver fondsbestyrelse vil møde disse spørgsmål.

3.2. *Kravene til vedtægterne (oversigt)*

I mange tilfælde vil der være udarbejdet vedtægter, når en fondsbestyrelse begynder sit arbejde. Det er en opgave, der både vil og bør interessere enhver stifter, idet vedtægterne er det grundlag, fonden skal virke på, og som fondens bestyrelse skal arbejde efter i mange år. Er fonden stiftet,

medens stifteren lever, vil arbejdet typisk være udført i forbindelse med udarbejdelsen af gavebrev m.v., og sker den påtænkte fondsdannelse ved testamente, kan der være givet sådanne direktiver i testamentet, at bestyrer kan udarbejde vedtægterne på grundlag heraf. Han vil endda i mange tilfælde være den, der har bistået stifteren hidtil.

Selv om det således er sjældent, at fondens første bestyrelse skal udarbejde (men måske nok tage stilling til spørgsmål i) vedtægterne, kan der være grund til at nævne, at bestyrelsen ikke vil stå på bar bund. På grundlag af gavebrevet eller testamentet vil man kende stifterens grundønsker, og fondsbestyrelsen vil derfor normalt kun have den afskrivende rolle, når det gælder fondens *navn*, fondens *formål* og dens *kapitalgrundlag*. Stifteren har normalt også gjort sig nogle tanker om *bestyrelsens sammensætning*.

Med dette udgangspunkt gælder, at en fonds vedtægter i det mindste skal indeholde bestemmelser om følgende spørgsmål, jf. fondslovens § 6, stk. 1, og den næsten tilsvarende bestemmelse i erhvervsfondslovens § 7, stk. 1:

- 1) navnet på fonden (og ordet “fond” skal indgå heri)
- 2) angivelse af stifteren/stifterne
- 3) den kommune her i landet, hvor fonden skal have hjemsted
- 4) formål
- 5) fondens aktiver og egenkapital ved stiftelsen
- 6) særlige rettigheder, som fonden skal respektere, eksempelvis rente-nydelsesrettigheder
- 7) antallet af bestyrelsesmedlemmer, og hvorledes de udpeges
- 8) regnskabsaflæggelse og regnskabsåret
- 9) overskudsanvendelse.

De nævnte emner skal være reguleret i vedtægterne. Dog kan stifterens navn indsendes til myndighederne som en særskilt oplysning, men de fleste stiftere foretrækker at være nævnt i vedtægterne, hvad der under alle omstændigheder er nødvendigt i familiefonde. Det er et temperamentspørgsmål, hvor “tæt” man vil regulere. Det vigtigste er at give fondens bestyrelse et fornuftigt og smidigt grundlag at arbejde efter.

De pågældende emner, der skal med i vedtægterne, er behandlet på de relevante steder i bogen. I denne sammenhæng nævnes dog, at hvis den designerede fondsbestyrelse ønsker at foretage ændringer i (udkastet til) den første vedtægt i forhold til stifterens vilje, som er udtrykt i gavebrev eller testamente, er det Justitsministeriets departement, der skal give samtykke hertil. Nu er der ikke tale om det store problem, men kompetencen burde givetvis ligge i Civilstyrelsen.

Reglerne i fondsloven er ikke ukomplicerede, og nogle koncipister får derfor den tanke at forelægge et udkast til vedtægter for Civilstyrelsen, således at det fra starten ligger klart, at fonden er gyldigt stiftet. Det kunne man gøre i Fondsregistrets levetid, men det ligger i forarbejderne til den såkaldte "afbureaukratisering" i 1991, at Civilstyrelsen ikke har pligt til at yde denne service. I enkelte tilfælde har man besvaret *konkrete* spørgsmål, men der er også sager, hvor advokaters anmodning om, at styrelsen gennemgår et udkast til vedtægter, er blevet afvist. Man kan således ikke indsende et "katalog" af spørgsmål og håbe på en materiel besvarelse.

Myndighedernes holdning kan næppe kritiseres, men den nuværende situation er problematisk.

3.3. *Fondens kapital (oversigt)*

En fond skal eje noget, d.v.s. at fonden skal have en kapital. Almindelige fonde skal ved stiftelsen have aktiver for over 250.000 kr., medmindre fondsmyndigheden meddeler dispensation. Aktiverne og egenkapitalen skal stå i et rimeligt forhold til fondens formål. En erhvervsdrivende fond skal have en grundkapital på mindst 300.000 kr., og der kan ikke dispenseres fra dette krav. – De nævnte forhold vil normalt være bragt i orden (fra stifterens eller administrators side), når fondsbestyrelsen afholder sit første møde.

Kravet i fondsloven er, at aktiverne skal ligge *over* 250.000 kr. Der skal altså være aktiver på mindst 250.001 kr., medmindre der gives dispensation. Myndighedernes vågne blik viste sig i en afgørelse, hvor fondens advokat efter reglerne i fondslovens § 6, stk. 2, havde sendt den nystiftede fonds vedtægter m.v. til skattemyndighederne og Civilstyrelsen og givetvis antog, at der var foretaget den rette ekspedition. Civilstyrelsen, der ikke har pligt til at kommentere anmeldelser efter § 6, stk. 2, besvarede denne henvendelse med en bemærkning om, *at* fonden

var ugyldigt stiftet, da kapitalen kun androg 250.000 kr., og *at* styrelsen fører en restriktiv praksis med hensyn til dispensation fra kapitalkravet.

Den almindelige fondslov indeholder nogle forholdsvis komplicerede regler om fondes kapitalforhold. Reglerne gælder, hvad enten fonden ejer 300.000 kr. eller 300 millioner kr. Det er vigtigt, at fondsbestyrelsen har et godt overblik over disse regler, idet der på mange bestyrelsesmøder i fonden vil være et punkt på dagsordenen, der omhandler spørgsmål i forbindelse med kapitalforvaltning. Navnlig udviklingen på obligationsmarkedet og de lavere renteforhold har medført øgede byrder for fondsbestyrelsen og fondens administrator. Det er i øvrigt navnlig ved spørgsmål i forbindelse med kapitalforvaltningen, at værdien af et godt samarbejde mellem en fondsbestyrelse og den godkendte forvaltningsafdeling ses.

I oversigtsform er der følgende regler:

En fonds midler opdeles regnskabs- og dispositions-mæssigt i *kapitalaktiver* og *uddelingsaktiver*. Sondringen er vigtig, eftersom fondens kapitalaktiver er bundne, d.v.s. at de (som hovedregel) ikke må anvendes til uddeling, administration eller lignende. Stifteren af fonden kan fastsætte i vedtægterne, at der skal ske forbrug af den bundne kapital, og fondsmyndigheden kan endvidere meddele samtykke hertil. Fondens midler skal anbringes (investeres) i værdipapirer, og værdipapirer o.l. skal som hovedregel anbringes i en forvaltningsafdeling, der er godkendt af Civilstyrelsen. Værdipapirer eller fondens depot skal forsynes med en forbudspåtegning (i gamle dage kaldet “prohibitivpåtegning” – man “prohiberede” dokumenterne). Uddelingsaktiverne (renter m.v.) skal placeres på en bank- eller sparekassebog.

Reglerne findes dels i fondslovens §§ 9–10, dels i anbringelsesbekendtgørelsen, der er omtalt nedenfor.

3.4. *Fondes kapitalaktiver*

3.4.1. Kapitalsiden i et fondsregnskab, består af aktiver, der stammer fra fondens stiftelse, senere arv eller gave, der er tilført fondskapitalen,

samt fondens konsolideringer i årenes løb. Hertil kommer aktiver, der træder i stedet for de nævnte aktiver – eksempelvis obligationer, der erstatter udtrukne obligationer.

I en historisk profil gælder således, at fonden principielt bevarer den “stamkapital“, som fonden har modtaget ved fondens stiftelse, og de genkøb, der sker under forløbet. Stamkapitalen bliver forøget, hvis fonden modtager arv eller gave fra stifteren eller tredjemand, der skal henføres til kapitalsiden. Udgangspunktet ved arv og gave er, at der foreligger kapitalaktiver, men den pågældende donator kan have bestemt, at arven eller gaven skal anvendes til uddeling, og i så fald skal midlerne behandles som omtalt i afsnit 4 om uddeling (og nedenfor om midlernes investering). Det antages endvidere, at hvis fondens uddelingsgrundlag i al væsentlighed stammer fra gaver, der modtages under forløbet (hvilket navnlig er tilfældet ved indsamlede midler), kan sådanne aktiver anvendes til uddeling. Mindre beløb kan fondsbestyrelsen altid henføre til uddelingskontoen.

En fondsbestyrelse kan i almindelighed ikke forvente, at gavegivere har gjort sig tanker, om midlerne skal gå til kapitalsiden eller til uddelingssiden. Ved meget store beløb vil det være naturligt, at midlerne henføres til kapitalen (således som det også er lovens udgangspunkt), men hvis fondsbestyrelsen kommer under vejrs med, at der er en gave på vej, og man har synspunkter med hensyn til midlernes anvendelse, vil det ikke stride mod god tone at drøfte spørgsmålet med gavegiver. I mange tilfælde kan dette jo være fondens stifter.

De særlige skatte- og afgiftsregler for gaver til fonde er omtalt i bogens afsnit 7.

Endelig kan der ske en forøgelse af kapitalaktiverne ved, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om at foretage en vis konsolidering af fondens formue. Årets overskud skal principielt uddeles til fondens formål, men fondslovens § 29, stk. 2 (der er omtalt nedenfor i afsnit 4.4, herunder de dispositions-mæssige konsekvenser af, at der foretages konsolidering af formuen) giver mulighed for, at fondsbestyrelsen kan henlægge indtil 25 % af årets overskud til konsolidering. I nogle fondsvedtægter er der optaget bestemmelser om spørgsmålet, og sådanne bestemmelser skal fondsbestyrelsen respektere, medmindre det er bestemt, at der skal konsolideres med mere end 25 %. I så fald bør man drøfte spørgsmålet med Civilstyrelsen.

For alle tre kategorier (stamkapital, arv eller gave og midler, der stammer fra konsolidering) gælder, at aktiver, der træder i stedet for de nævnte, fortsat skal henføres til kapitalsiden. Dette er aktuelt med hensyn til kursgevinster, fondsaktier, tegningsrettigheder o.l. Netop med hensyn til kursgevinster er der dog med virkning fra 1992 indført en mulighed for at uddele (visse) kursgevinster for herved at afbøde ulemperne ved landets skatteregler. Spørgsmålet behandles nedenfor.

3.4.2. Kapitalaktiverne er *bundne* i den forstand, at de som hovedregel ikke må anvendes til dækning af administrationsomkostninger eller til uddeling til fondens formål. Dette stramme system er en videreførelse af de regler og den praksis, der før 1985 var gældende for kgl. konfirmerede (offentlig stadfæstede) fonde, hvor det praktisk taget altid var bestemt i vedtægterne, *at* kapitalen var urørlig, og *at* tilsynsmyndighedens (ministeriets) samtykke krævedes til kapitalforbrug. Reglerne er udtryk for en fundamental forskel på kapitalreglerne i almindelige fonde og i erhvervsdrivende fonde, jf. den kortfattede omtale af reglerne for de erhvervsdrivende fonde ndf. **3.8**.

Princippet om kapitalaktivernes bundethed brydes i tre tilfælde, hvortil kommer, at "bundetheden" selvsagt er nogle regler, som fondsbestyrelsen har pligt til at følge, men som ikke holder over for kreditorers retsforfølgning. Da der imidlertid praktisk taget aldrig er kreditorer i en ikke-erhvervsdrivende fond, hvis typiske virksomhed er at uddele pengebeløb, er det sidstnævnte ikke noget praktisk problem.

(1) En fondsbestyrelse kan søge om *fondsmyndighedens* (*Civilstyrelsens*) *samtykke* til, at der sker uddeling af kapitalaktiverne (fondslovens § 9, stk. 1). Der er hjemmel hertil, men således som regelsystemet er opbygget, må der antages kun i få tilfælde at være behov for, at samtykke gives. Synspunktet er, at fondsbestyrelsen må drage omsorg for at holde sig inden for det råderum, som fondens indtægter fradraget administrationsudgifter giver mulighed for. Det hører med til "god fondsskik". Afslag fra fondsmyndigheden må derfor forventes, hvis en ansøgning støttes på, at fonden har store administrationsomkostninger, der modvirker uddelingerne. Afslag må også forventes ved meget ambitiøse projekter, og "kun-

sten“ består i at overbevise fondsmyndigheden om, at det er hensigtsmæssigt at anvende en vis del af kapitalen til et fornuftigt projekt, der rammer plet i fondens formålsbestemmelser. Sådanne ansøgninger er sjældne, specielt efter at fondsbeskatningsloven fra 1987 (omtalt nedenfor i afsnit 7) giver almenvelgørende og almennyttige fonde mulighed for at foretage henlæggelser til uddeling (dog senest efter 5 år).

Der har bl.a. været en sag, hvor en fondsbestyrelse ønskede at uddele 100.000 kr., og at dette mål hidtil var nået ved at oparbejde en negativ disponibel kapital. Fondens nettoindtægter var under halvdelen. Civilstyrelsen meddelte, at man kunne godkende, at der skete frigivelse (d.v.s. regnskabsmæssig overførelse) fra de bundne midler til dækning af det opståede underskud, men at man ikke kunne tillade, at der blev uddelt større beløb end årets overskud. – Sagen er en illustration af, at en fondsstiftelse og den løbende administration bør være velovervejet. Man burde fra starten have gjort sig klart, at der var risiko for den pågældende konflikt, og man kunne – i medfør af den legatpraksis der har ført til fondslovens § 9, stk. 5, jf. nedenfor – have taget højde for større uddelinger i vedtægterne. Man må endvidere gå ud fra, at den “ulovlige” legatuddelingspraksis var blevet påtalt af vedkommende forvaltningsafdeling og af revisor.

I en anden sag havde en fonds bestyrelse uddelt af såvel den bundne kapital som af renteafkastet. Man oplyste over for Civilstyrelsen, at man havde troet, at det kun var den kapital, der forelå ved stiftelsen, der var bunden. Civilstyrelsen benyttede lejligheden til at gennemgå fondslovens kapitalregler samt anmodede om dokumentation for, at anbringelsen var forskriftsmæssig.

Ved de *sociale pensionsfonde*, hvis formål er at uddele pensionslignende ydelser, er der det særlige problem, at fondene også skal foretage uddeling ved invaliditet og dødsfald. Trods aktuarmæssige beregninger kan det være vanskeligt at have tilstrækkelige midler, hvis uheldet virkelig er ude. I sådanne tilfælde kan der forventes en velvillig indstilling fra myndighedernes side. Det tilsvarende gælder, hvis modtagerkredsen i en pensionsfond har en uhomogen aldersfordeling. – Eksemplerne viser måske, at netop sådanne formål ikke nødvendigvis tilgodeses mest hensigtsmæssigt i fondsform.

En tilsvarende velvillig indstilling fra fondsmyndighedens side kan forventes, hvis fondsbestyrelsens ansøgning støttes på, at fondskapitalen er lille, og at man derfor ønsker at uddele kapitalen over en kortere årrække for herefter at opløse fonden. Hvis fonden har virket i mere end 10 år, giver disse sager ikke anledning til problemer.

Efter en analogi til § 9, stk. 1, kan der meddeles samtykke til kapitalforbrug til andet end uddelinger, eksempelvis betaling af boafgift. Der må påregnes afslag, hvis ansøgningen alene er begrundet i, at fondsbestyrelsen har været for ødsel med hensyn til administrationsomkostningerne.

I fondens 1. leveår kan der efter omstændighederne anvendes kapitalmidler til dækning af administrationen.

(2) *Stifteren kan fastsætte i vedtægterne*, at fondsbestyrelsen skal foretage uddeling af kapitalen (fondslovens § 9, stk. 5). Der er tale om en i fondssammenhæng “moderne” regel, idet der op til 1975 i hvert fald for de kgl. konfirmerede fonde var et helt fast princip om, at fondskapitalen var urørlig. I Fondsudvalgets overvejelser indgik imidlertid bl.a., at flere fondsstiftere over for legatministerierne havde givet udtryk for, at de gerne ville kunne uddele mærkbare beløb over en kortere årrække, eksempelvis 15–25 år, og at de satte dette hensyn over hensynet til fondens traditionelle evige liv. Navnlig ved mindre fondskapitaler kan det være en god idé at sætte en bestemmelse om kapitalforbrug ind i vedtægterne, og det samme gælder som nævnt ovenfor, hvis det er sigtet, at der skal udbetales en “pris” e.l., hvis størrelse helst skal være den samme fra år til år. Det kræves dog, at bestemmelsen er klar og tydelig – det er ikke tilstrækkeligt blot at bemyndige bestyrelsen til at foretage kapitalforbrug.

Således som praksis har udviklet sig, indeholder nogle vedtægter bestemmelser, hvorefter fondsbestyrelsen *kan* foretage kapitalforbrug med en vis procentangivelse (til uddeling), medens andre vedtægter indeholder et direktiv om, at fondsbestyrelsen *skal* uddele eksempelvis 10% af fondskapitalen hvert år. Myndighedernes praksis med hensyn til accept af “kan-regler” har næppe været helt konsistent i årenes løb – hvilket har haft sine grunde – men det ligger klart, at Civilstyrelsen i dag ikke accepterer “kan-regler”.

(3) Fra og med 1992 har fondsloven indeholdt en bestemmelse i § 9, stk. 2, hvorefter fondsbestyrelsen kan foretage uddeling af et beløb, der svarer til de nettogevinster, som fonden efter kursgevinstloven ville være skattepligtig af. Hermed bliver der ikke tale om beskatning, idet fondsbeskatningsloven som nærmere omtalt nedenfor i afsnit 7 hviler på det princip, at en fonds indtægter ikke skal beskattes, hvis de anvendes til uddeling til formålet. Dette gælder såvel almindelige fonde som erhvervsdrivende fonde, men der var ikke behov for at ændre erhvervsfondsloven, da disse fonde ikke har samme opdeling i (bundne) kapitalaktiver og uddelingsaktiver.

Af oversigtsgrunde citeres § 9, stk. 2, der nu har følgende ordlyd:

»Uanset bestemmelsen i stk. 1 kan en fonds bestyrelse uden fondsmyndighedens samtykke uddele aktiver svarende til det foregående regnskabsårs nettokursgevinster, som efter reglerne i kursgevinstloven skal medregnes ved opgørelsen af fondens skattepligtige indkomst. Bestyrelsens beslutning om at anvende aktiverne til uddeling skal være truffet inden 6 måneder efter det forudgående regnskabsårs afslutning. Iøvrigt finder § 29, stk. 1, tilsvarende anvendelse.«

Som nævnt hviler fondslovens § 9 på den grundtanke, at den bundne kapital i en ikke-erhvervsdrivende fond er urørlig og ikke kan angribes ved uddeling eller ved udgifter til administration. Praksis er restriktiv med hensyn til myndighedssamtykke til kapitalforbrug. § 9, stk. 2, tilføjer imidlertid en ny dimension til lovens kapitalregler ved at fastsætte, at en fondsbestyrelse kan uddele nettokursgevinsterne uden samtykke. Lovændringen hviler på den i beskatningsmæssig henseende noget overraskende tankegang, at en fond nødtigt skal betale skat! Problemet opstod, fordi Folkettingen ved en lovændring i december 1990 inddrog fondene under kursgevinstloven. Direktionen for Bikubens Forvaltningsafdeling foreslog i den forbindelse, at der blev indført en generel regel om, at kursgevinster i de almennyttige, ikke-erhvervsdrivende fonde skulle være skattefri – d.v.s. en mere vidtgående og lettere administrerbar regel, men gældende for et mindre antal fonde end den gennemførte § 9, stk. 2, der omfatter alle ikke-erhvervsdrivende fonde – men resultatet blev altså et lidt andet.

§ 9, stk. 2, overlader det til fondsbestyrelsens afgørelse, om man vil udnytte muligheden eller ej, men beslutningen skal være truffet inden 6 måneder efter regnskabsårets afslutning. Der er ikke hjemmel til, at

fondsmyndigheden eller skattemyndighederne dispenserer fra 6-måneders reglen.

Folketinget ændrede ved samme lejlighed fondslovens straffebestemmelse i § 43, således at det nu er strafsanktioneret at uddele aktiver i strid med § 9, stk. 1 og stk. 2. Selv om bestemmelsen blev indsat samtidig med kursgevinstreglen i § 9, stk. 2, er det strafbare område langt større, idet det omfatter alle tilfælde, hvor bestyrelsen foretager uddeling af de bundne midler. Lovændringen har ikke belastet landets kriminalretter.

Det må desværre konstateres, at skattemyndighederne i strid med de klare forarbejder til § 9, stk. 2, fastholder, at uddeling skal være sket i det "gamle" regnskabsår. Med et eksempel: § 9, stk. 2, fører med lovens forarbejder til, at en fondsbestyrelse, der i januar 2007 konstaterer, at der er nettokursgevinster, med skattemæssig virkning kan foretage uddeling for 2006 (inden den 30. juni 2007). Skattemyndighedernes standpunkt – som udtrykt i Ligningsvejledningen og flere sager for Landsskatteretten – er, at en fondsbestyrelse i den beskrevne situation skal have truffet beslutning om uddeling senest den 31. december 2006.

Denne situation er ikke rimelig, og den fører til "løsninger", der er tvivlsomme – à la meddelelser til ansøgere, at der måske kommer et beløb.

Justitsministeriet har trods flere opfordringer ikke koordineret spørgsmålet med Skatteministeriet.

3.4.3. I ældre vedtægter var kapitalen ofte opdelt i "grundkapitalen" og "rådighedskapitalen". Efter 1984 består der ikke mulighed for at bestemme i vedtægterne, at der skal være en fri kapital, d.v.s. aktiver, der hverken hører til den bundne side eller til uddelingssiden. I det praktiske liv opstår en sådan dog ofte, hvis fondsbestyrelsen overfører ikke-uddelte beløb til næste regnskabsår. Denne praksis er acceptabel og bliver accepteret – men den bør ikke føre til en større kapitalakkumulation. I så fald må fondsbestyrelsen konsolidere efter fondslovens § 29, stk. 2, eller foretage uddeling. Fondsskattereglerne – der er nærmere omtalt i afsnit 7 – modvirker i et vist omfang, at der foretages akkumulation.

3.5. *Anbringelse (investering) af fondens midler*

3.5.1. En fonds midler skal være anbragt (d.v.s. investeret) efter regler, der er fastsat af justitsministeren (den såkaldte anbringelsesbekendtgørelse). En fondsbestyrelse er således – som hovedregel – bundet til at købe visse typer af værdipapirer, som samfundet har accepteret som egnede til investeringsobjekter for fondene. Der er i vore dage tale om et stort “assortiment”, og fondsmyndigheden kan yderligere give samtykke til, at anbringelsesreglerne fraviges. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis fondsbestyrelsen ønsker at investere et beløb i en aktie, men hvor man herved overskrider loftet for investeringer i den pågældende aktie.

Der gælder to undtagelser fra hovedreglen om, at anbringelsesreglerne skal følges. En fonds midler kan forblive anbragt i den form, i hvilken de er blevet skænket eller blevet udlagt på skiftet. Det siger sig selv, at det ville savne mening, hvis en fondsbestyrelse som det første skridt skulle sælge (dele af) fondens aktiver, og det ville ikke være særligt hensynsfuldt over for stifteren. Endvidere kan stifteren fastsætte i vedtægterne, at der skal gælde andre regler for fondens investeringer. Også arvelader eller gavgiver, der på et senere tidspunkt begunstiger fonden, har denne mulighed. De kan fastsætte mildere regler – eksempelvis for aktiekøb – og de kan vælge at indsætte forbud mod visse dispositioner, f.eks. at fondsbestyrelsen ikke må investere i aktier eller i fast ejendom. Sådanne fravigelser er ikke helt sjældne, men navnlig hvis fondsbestyrelsen skal stilles friere i investeringerne, kræves en klar og tydelig tilkendegivelse i vedtægterne.

Navnlig ældre advokater plejer i vedtægterne at henvise til anbringelsesreglerne for umyndiges formue. Denne skrivning stammer fra en tid, hvor der ikke var givet særlige regler for fondene. Regelsættene har dog i dag store lighedspunkter, og der er ikke behov for at henvise til de andre regler. I den nedenfor nævnte anbringelsesbekendtgørelse er det bestemt, at selv om vedtægter (eller et stiftelsesdokument), der er oprettet før den 1. oktober 1966, fastsætter, at anbringelse skal ske efter reglerne for umyndiges formue, kan anbringelse alligevel ske efter anbringelsesbekendtgørelsens regler. Ønsker en fonds bestyrelse, at der skal

gælde det samme for vedtægter, der er oprettet efter denne dato, vil det næppe volde problemer at få Civilstyrelsens samtykke.

En fondsbestyrelse er aldrig helt frit stillet med hensyn til investeringerne. Der gælder et princip om, at midlerne skal være anbragt forsvarligt og bedst muligt, og heri er indeholdt det selvfølgelige, at en fondsbestyrelse ikke må foretage spekulation for fondens midler. Det ligger eksempelvis helt uden for fondsbestyrelsens råderum at investere i kommanditanparter og i skattetækningsarrangementer, og instrumenter som futures og options falder ligeledes uden for selv meget vide bemyndigelser til fondsbestyrelsen. Samtidig må der eksempelvis ikke foretages investering i ikke-rentebærende obligationer. Dette skyldes fondslovens krav om, at bestyrelsen foretager regelmæssig uddeling, der igen kræver regelmæssige indtægter for fonden.

Det kan heller ikke antages, at fondslovgivningen indeholder hjemmel til, at en fondsbestyrelse indgår en generel aftale med et pengeinstitut (eller andre) om, at pengeinstituttet løbende skal følge fondens værdipapirportefølje og løbende købe/sælge for fondens regning. Dette vil stride mod det før nævnte princip om fondsbestyrelsens suverænitet.

Der er givet regler i *bekendtgørelse nr. 367 af 11. maj 2004 om anbringelse og bestyrelse af fondes midler* (anbringelsesbekendtgørelsen). Denne bekendtgørelse, der er udstedt af Civilretsdirektoratet (det vil nu sige Civilstyrelsen), indeholder regler om midlernes *investering* og om den *fysiske placering*.

3.5.2. Anbringelse kan altid foretages i "*børsnoterede*" *obligationer*, dog ikke i præmieobligationer. – En (dansk) realkreditobligation er det "klassiske" investeringspapir for almindelige fonde, men den stigende internationalisering ses nu i, at anbringelse tillige kan ske i obligationer, hvis disse er udstedt i et EU/EØS-land, i en EU/EØS-møntenhed, er noteret på et reguleret marked i et EU/EØS-land og er optaget på listen i EU's såkaldte investeringssservicedirektiv for værdipapirer. Hvis man ønsker at investere i rentebærende obligationer på et marked uden for et EU/EØS-land, kræves, at markedet er medlem af The World Federation of Exchanges og befinder sig i et land, der er fuldt medlem af OECD.

Denne definition gælder også for aktier m.v.

Med hensyn til *aktier*, *erhvervsobligationer* og *konvertible obligationer*, *andele i udbyttegivende investeringsbeviser*, sparekassers *beviser for garanti-kapital* samt andelskassers *beviser for andelskapital* gælder, at fonden kan anbringe indtil halvdelen af kapitalen i disse papirer, dog forudsat at beviserne er omsættelige. Anbringelse i andre papirer kræver fondsmyndighedens samtykke. Der gives ikke dispensation til eksempelvis køb af anparter, og en fondsbestyrelse må i det hele taget være forberedt på, at fondsmyndigheden finder bekendtgørelsen så rummelig, at der kun sjældent er grundlag for at dispensere.

For *aktier* gælder, at højst 15% af fondens midler må anbringes i ét selskab, ligesom der i et selskab kun må erhverves aktier svarende til 15 % af selskabets aktiekapital. Samme regler gælder for *erhvervsobligationer* og *konvertible obligationer*. Der må kun købes aktier, der har givet udbytte (ifølge beslutning på selskabets senest afholdte ordinære generalforsamling), jf. bekendtgørelsens § 10, stk. 1 og 2, og endelig gælder det princip, at grænserne kan overskrides, hvis fonden udnytter en tegningsret eller modtager fondsaktier.

Ved 2004-bekendtgørelsen har man ophævet det tidligere krav om, at aktier i de seneste 3 år har givet mindst 5% i udbytte. Kravet er nu (blot), at der er givet udbytte, og at dette er sket ifølge beslutning på selskabets senest afholdte, ordinære generalforsamling. Opfylder det ønskede papir ikke bekendtgørelsens krav, er der mulighed for at søge dispensation. Under den tidligere bekendtgørelse har Civilstyrelsen i en sag udtalt, at man ville se velvilligt på en ansøgning om anbringelse i aktier, der ikke umiddelbart opfyldte bekendtgørelsens § 10, såfremt der er tale om aktier i et selskab, som opstår på baggrund af en fusion mellem to selskaber, og hvor aktierne i disse selskaber inden fusionen har opfyldt kravene i bekendtgørelsen. Man vil vise samme velvillige indstilling, hvis der er tale om en spaltning (fission).

Hvis fonden sælger andet end obligationer (d.v.s. man sælger aktiver, der skal holde sig inden for den nævnte "højst halvdelen af midlerne-grænsen"), kan bestyrelsen foretage genanbringelse i tilsvarende aktiver, selv om man herved kommer til at overskride grænsen. Det kunne man

også tidligere, men en mellemliggende bekendtgørelse havde på dette punkt fået en anden formulering.

Med hensyn til anbringelse i *andele i udbyttegivende investeringsforeninger eller placeringsforeninger* gælder, at foreningen skal være omfattet af lov om investeringsforeninger m.v eller en tilsvarende lovgivning i et andet EU/EØS-land. Endvidere gælder den undtagelse, at der uanset "højest halvdelen af midlerne-kravet" kan investeres i andele, hvis foreningen eller afdelingen efter sine vedtægter alene kan investere i obligationer, der opfylder de nævnte krav til udstedelse, børsnotering og møntenhed. Det er dog en betingelse, at der i foreningen m.v. højest kan investeres 50% i erhvervsobligationer, og at der ikke kan investeres i præmieobligationer og konvertible obligationer.

Som nævnt i 2. udg. af denne bog har der været rejst spørgsmål om anbringelse af fondes midler i investeringsbeviser, udstedt af såkaldte "etiske investeringsforeninger" og bevisernes forhold til anbringelsesbekendtgørelsens regler. I bekendtgørelsen fra 2004 er det nu bestemt, at investerings- eller placeringsforeningens vedtægter ikke må indeholde bestemmelser om, at foreningen kan give et årligt bidrag til humanitære eller almennyttige organisationer. Dette suppleres med, at vedtægterne heller ikke må indeholde bestemmelse om, at foreningen må udlodde af sin formue i de år, hvor investeringsafkastet ikke modsvarer indtjeningsbehovet, eller at indløsning ikke kan finde sted i en forud fastlagt periode.

Særligt for *sparekasseaktier* blev der i 1989 indsat en bestemmelse, der tager sigte på at lette fondenes investering i de pågældende aktier, der på udstedelsestidspunktet ikke kunne opfylde bekendtgørelsens krav. Denne er gentaget i 2004-bekendtgørelsen.

Kapitalen kan anbringes i *tinglyste pantebreve i fast ejendom*, hvis prioriteten har sikkerhed inden for 80% af den seneste offentlige kontantvurdering, og ejendommen er brandforsikret. Dette gælder dog ikke ejendomme, der varigt helt eller delvist er indrettet med særlig erhvervsvirksomhed for øje, eller bygninger, der tilhører en anden end grundens ejer. I disse tilfælde kræver investeringen således Civilstyrelsens samtykke.

For fonde, der er oprettet efter reglerne i pensionsbeskatningslovens § 52 (de såkaldte "sociale fonde"), er der givet anbringelsesregler i §§ 46-

47 i lov om tilsyn med firmapensionskasser, der *supplerer* anbringelsesbekendtgørelsen.

For midler, der skal anvendes til uddeling (eksempelvis renter og udbytte) gælder også, at de skal anbringes forsvarligt. Dette kan ske ved, at midlerne indsættes på en bank- eller sparekassebog. I tidligere udgaver af denne bog har det været antaget, at anbringelsesbekendtgørelsens investeringsregler skulle følges ved større beløb, og at det samme var tilfældet for midler, der efter fondsbeskatningsloven hensættes med henblik på uddeling i løbet af 5 år. I anbringelsesbekendtgørelsen er det nu fastsat, at anbringelsesreglerne kun omfatter de såkaldte bundne midler.

Anbringelsesbekendtgørelsens § 3 fastsætter, at kontante midler, der fremkommer ved udtrækning af obligationer, salg af aktiver, afdrag på eller indfrielse af pantebreve skal indsættes på en særskilt bank- eller sparekassebog ("kapitalkontoen"). Midlerne skal herefter snarest anbringes i overensstemmelse med de regler, der er gennemgået ovenfor. Civilstyrelsen har – meget fornuftigt – tilkendegivet, at det ikke er meningen, at der skal indkaldes til bestyrelsesmøde, hver eneste gang, der kommer en krone ind på kapitalkontoen, men at bestyrelsen dog skal træffe beslutning inden for rimelig tid. – Den godkendte forvaltningsafdeling har her en rolle, hvis fondens bestyrelse er for sløv.

3.5.3. Anbringelsesbekendtgørelsens § 16 fastsætter, at fondens værdipapirer skal bestyres i en *godkendt forvaltningsafdeling* eller indskrives i et realkreditinstitut. Stifteren kan – i vedtægterne – fastsætte en anden placering, f.eks. bestyrelse i et almindeligt pengeinstitut, men det kræves, at dette er sket klart og tydeligt. Det er ikke tilstrækkeligt at bemyndige fondens bestyrelse til at foretage dette skridt.

Der er godkendt en række forvaltningsafdelinger, men netop i den foreliggende sammenhæng er der måske ikke grund til at komme nærmere ind på dette spørgsmål. Det er tilstrækkeligt at nævne, at denne bog udgives af en godkendt forvaltningsafdeling. De godkendte forvaltningsafdelinger er knyttet til hver sit pengeinstitut. For én forvaltningsafdeling gælder dog, at den er oprettet af en række banker og sparekasser.

Som det ligger i navnet, tager en forvaltningsafdelings funktion sigte på at forvalte, d.v.s. varetage og påse bestyrelsen (anbringelsen) af midler,

der tilhører bestemte grupper. Der er tale om midler, der tilhører personer under værgemål, ikke-erhvervsdrivende fonde, båndlagte kapitaler samt borteblevne personer. Ansvar for midlernes forsvarlige bestyrelse påhviler fondsbestyrelsen, men via godkendelsen som godkendt forvaltningsafdeling har denne dels fået en række pligter, dels en række tilsynsfunktioner, idet afdelingen eksempelvis skal påse, *at* midlerne anbringes anordningsmæssigt, *at* der ikke bruges af kapitalen, og *at* midlerne er forsynet med forbudspåtegning.

En forvaltningsafdeling har endvidere mulighed for efter aftale med fondsbestyrelsen at påtage sig at revidere årsrapporten for en ikke-erhvervsdrivende fond.

Det er nu blevet præciseret i anbringelsesbekendtgørelsen – § 16, stk. 2 – at fondsbestyrelsen må “nøjes” med én samarbejdspartner, medmindre andet er bestemt i vedtægterne (hvad der vil være meget sjældent), eller der konkret gives dispensation (hvad man ikke skal forvente, da bestemmelsen navnlig hviler på tilsynsmæssige hensyn).

3.6. *Kapitalombytning m.v. af fondes midler*

Ombytningsreglerne er et godt eksempel på det samarbejde, der er mellem en fondsbestyrelse og en godkendt forvaltningsafdeling.

Kapitalombytning omfatter en omlægning af (dele af) fondens kapital gennem salg af værdipapirer og køb af andre værdipapirer. Derimod omfatter kapitalombytning *ikke* genkøb af udtrukne aktiver. Efter anbringelsesbekendtgørelsens § 3 skal udtrukne aktiver som nævnt indsættes på en særskilt bank- eller sparekassekonto, og midlerne skal investeres snarest muligt.

Efter anbringelsesbekendtgørelsens § 19 kan ombytning ske uden fondsmyndighedens samtykke, hvis de værdipapirer, der købes, enten opfylder de almindelige anbringelsesregler, eller der er tale om værdipapirer, fonden kan investere i som følge af stifterens udtrykkelige bestemmelse. Køb af andre værdipapirer kræver fondsmyndighedens samtykke. Teknisk er ordningen udformet således, at forvaltningsafdelingen efter bemyndigelse ophæver forbudspåtegningen (ndf. 3.8) for

det depot eller de papirer, der sælges, og forsyner de indkøbte værdipapirer eller depotet med en forbudspåtegning.

Ombytningsreglerne omfatter kun værdipapirer. Hvis fonden ønsker at købe f.eks. en fast ejendom – og vedtægterne ikke indeholder hjemmel – kræver salget af værdipapirer og købet af ejendommen fondsmyndighedens samtykke.

3.7. *Pantsætning m.v.*

Det er så sjældent forekommende, at der er behov for låntagning og pantsætning i en almindelig fond, at der ikke er fastsat administrative forskrifter om spørgsmålet. Dispositionerne kræver altid fondsmyndighedens samtykke, og der skal en fylldig argumentation til, før dispensation kan tænkes givet. Der kan hverken lånes til dækning af administrationsomkostninger eller til at forøge fondens uddelinger.

Muligheden for dispensation vil være tilstede, hvis fonden ejer en fast ejendom (f.eks. en mindre udlejningsejendom), uden at fonden af den grund er kategoriseret som erhvervsdrivende. Ved større vedligeholdelsesarbejder eller ombygninger kan fondens kapitalforhold eller hensynet til fondens formål efter omstændighederne tilsige, at der optages lån i realkreditinstitut eller pengeinstitut.

3.8. *Rådighedsbegrænsning*

Efter fondsloven skal de nævnte begrænsninger i rådigheden over den bundne kapital i videst muligt omfang sikres ved notering, tinglysning eller på anden måde. Man taler her om forbudspåtegning eller med et ældre ord “prohibering”.

Der er givet administrative regler om forbudspåtegning i anbringelsesbekendtgørelsens §§ 15-20. Disse regler vil en fondsbestyrelse i almindelighed være bekendt med, hvis fondens vedtægt er forsynet med kgl. konfirmation, idet fondslovens regler bygger på praksis fra gamle dage. De omfatter forbudspåtegning af fondens depot i en godkendt for-

valtningsafdeling eller indskrivningskonto i realkreditinstitut (§ 17, stk. 1), påtegning af fondens konto i Værdipapircentralen, medmindre der er sket forbudspåtegning efter stk. 1 (§ 17, stk. 2) og – hvis ikke andre måder kan anvendes – fondsmyndighedens påtegning af det fysiske dokument, jf. § 17, stk. 2. Efter § 17, stk. 3, skal også fondens kapitalkonto (§ 3-kontoen) forsynes med forbudspåtegning. Endelig skal der på fast ejendom tinglyses forbudspåtegning, d.v.s. en servitut (deklaration), hvoraf fremgår, at der ikke kan disponeres over ejendommen ved salg eller pantsætning uden fondsmyndighedens samtykke (§ 18). Navnlig i sidstnævnte henseende synes nogle fondsbestyrelser at have overset lovkravet om, at der sker forbudspåtegning.

Hvor bestyrelsen har adgang til kapitalforbrug, kan forbudspåtegningen udformes således, at den tager højde for kapitalforbrug.

3.9. *Kort om de erhvervsdrivende fonde*

En erhvervsdrivende fond skal have en grundkapital på mindst 300.000 kr. Hverken denne eller fondens øvrige midler er bundet, således som det er tilfældet for almindelige fonde, og der er heller ikke fastsat særlige anbringelsesregler – hverken med hensyn til investeringer eller den fysiske placering – for de erhvervsdrivende fonde. Stifteren (eller tredje-mand, der yder arv eller gave til fonden) kan fastsætte sådanne regler, men det sker ikke ofte.

Bortset fra, at fondens kapital ikke ved uddeling til formålet kan gå under grundkapitalens størrelse, er reglerne således mere liberale for de erhvervsdrivende fonde. Fondsbestyrelsen skal dog påse, at formueforvaltningen foregår på betryggende måde, og princippet om forsvarlig anbringelse finder tilsvarende anvendelse.

3.10. *Årsrapporten*

Fondsloven fastslår kort og godt, at en fond skal aflægge et årsregnskab, der skal udarbejdes i overensstemmelse med god regnskabsskik. Reviso-

terne taler nu i erhvervsmæssige sammenhænge om årsrapporten. Fondsbestyrelsen skal underskrive årsrapporten inden seks måneder efter regnskabsårets afslutning. Regnskabsåret er et af de ufravigelige vedtægtskrav, og de fleste stiftere vælger kalenderåret.

Det siger sig selv, at årsrapporten hører til bestyrelsens væsentligste opgaver, idet det er her, omverden – således myndigheder, legatmodtagere og (for de erhvervsdrivende fonde) de finansielle institutioner – får et billede af, hvad fonden foretager sig. Visse stiftere har dog – navnlig i gammel tid – anset offentliggørelsen for så vigtig, at fondsbestyrelsen har pligt til at offentliggøre årsrapporten i dagspressen eller i fagblade. Andre kan “nøjes” med at sende årsrapporten til skattemyndigheden, se nærmere bogens afsnit 7. – Fondsmyndigheden skal i de almindelige fonde alene have årsrapporten tilsendt efter anmodning.

Der er intet, der hindrer, at fondsbestyrelsen selv opstiller årsrapporten, men de fleste fondsbestyrelser får bistand af revisor eller af den godkendte forvaltningsafdeling, hvor fondens midler er anbragt. Dette skulle give en sikkerhed for, at man modtager en professionel opstilling.

I fondslovens krav om, at årsrapporten opfylder “god regnskabsskik”, ligger, at årsrapporten skal være klar og tydelig, således at det på en retvisende og sandfærdig måde viser årets drift, indeholder en resultatopgørelse – der viser, hvorledes midlerne er blevet anvendt – samt giver oplysning om fondens egenkapital.

Årsrapporten skal vise fondens *indtægter* og *udgifter*. I en typisk fond vil der være tale om renter af obligationer og renter af indestående i pengeinstituttet, men der kan også være tale om aktieudbytte og renter af pantebreve. Indtægter af enhver art skal opgøres – herunder gaver, der er tilgået fonden.

Udgiftssiden vil dække en række poster til administration, d.v.s. gebyr til forvaltningsafdelingen, bestyrelsesvederlag, vederlag til revisor, mødeomkostninger, indkøb af protokol o.l. I visse tilfælde kan der være behov for advokatmæssig assistance med deraf følgende udgifter.

I årsrapporten skal oplyses, hvad der er anvendt på *uddelinger til fondens formål og henlæggelser til konsolidering*. Det er ikke tilstrækkeligt at anføre eksempelvis “kulturelle formål 48.000 kr.” eller “Familien Elmersen

1.800.000 kr.“ De enkelte legatmodtageres navne og det tildelte beløb skal fremgå af årsrapporten, men det kan ske i et bilag til denne.

Begrebet “henlæggelser til konsolidering” dækker de beløb, som fondsbestyrelsen træffer beslutning om at henlægge i medfør af fondslovens § 29, stk. 2, til konsolidering af fondskapitalen, jf. nærmere i afsnit 4. Begrebet er *ikke* synonymt med de skattemæssige hensættelser til uddeling i løbet af en 5-årig periode, som fondsbeskatningsloven åbner mulighed for, at almenvelgørende/almennyttige fonde kan foretage. Disse hensættelser er omtalt i afsnit 7 om skat.

Oplysningen om *størrelsen af fondens egenkapital* i handelsværdi tjener i første række informationsmæssige og kontrolmæssige formål.

Således som reglerne er udformet i dag har fondens egenkapital/fondens aktiver følgende betydning:

En fond, der har aktiver under 250.000 kr. (eller netop dette beløb), kan kun gyldigt oprettes med fondsmyndighedens samtykke. For bestående fonde gælder, at fonde, hvis aktiver ikke overstiger 250.000 kr., ikke er omfattet af fondsloven og dermed heller ikke er omfattet af fondsbeskatningsloven. I så fald skal fondsbestyrelsen selvsagt følge vedtægternes bestemmelser, men den skal – som tommelfingerregel – også følge fondsloven. En fondsbestyrelse i en “lille” fond kan eksempelvis ikke på egen hånd ændre vedtægterne. Skattemæssigt er sådanne fonde kun skattepligtig af erhvervsmæssig indkomst. Ved små fonde kan en fondsbestyrelse således komme ud for, at man det ene år er omfattet af fondsloven (og dermed også af fondsbeskatningsloven), og det næste år ikke. Fondsbestyrelsen bør i denne situation overveje, om ikke der bør søges om fondsmyndighedens samtykke til, at fondens virksomhed afvikles ved kapitalforbrug over 2-3 år.

Egenkapitalens størrelse har også betydning for, hvem der kan være revisor i fonden. Disse regler gennemgås nedenfor under **3.11**.

For de erhvervsdrivende fonde har egenkapitalen betydning for størrelsen af årsafgift til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Der skal betales 1/6 promille af egenkapitalen, dog mindst 100 kr. og højst 25.000 kr. Ordningen har sammenhæng med, at en erhvervsdrivende fond har pligt til at sende årsrapporten til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. For de almindelige fonde bortfaldt den tilsvarende ordning – med betaling af årsafgift til Fondsregistret – fra den 1. januar 1992.

For de *erhvervsdrivende* fonde gælder, at de som hovedregel skal følge årsregnskabsloven. For den “fondsretlige” del er der dog ikke store forskelle. Der er ikke fastsat regler om omkostningsniveauet for disse fonde, men lovens regel er den samme.

3.11. *Revision*

Alle årsrapporter skal revideres, og fondsbestyrelsen har pligt til at antage en revisor. Årsrapporten skal være meget kompliceret, før der er behov for at antage mere end én revisor.

3.11.1. Hvis fonden har en egenkapital under 3 millioner kr., stiller fondsloven alene krav om, at der er udpeget en revisor. Fondsmyndigheden kan dog bestemme, at revisor skal være faguddannet. Den person, som fondsbestyrelsen udpeger, skal være myndig, ikke være under konkurs, og vedkommende skal være egnet til at varetage opgaven. Han skal opfylde de almindelige habilitetskrav, og hans revision indeholder principielt de samme arbejdsopgaver som en faguddannet revisor.

Også ikke-faguddannede revisorer har krav på et vederlag.

3.11.2. Hvis fondens egenkapital er på 3 millioner kr. eller mere, stiller fondsloven som hovedregel krav om, at revisor skal være faguddannet, d.v.s. statsautoriseret eller registreret revisor. Der stilles krav til habilitet og at revisor ikke er under værgemål, og revisor skal som hovedregel være bosat i Danmark.

Indholdet af habilitetsreglen er, at revisor ikke må være medlem af fondsbestyrelsen eller af direktionen. Han må ikke stå i afhængighedsforhold til fonden, fondsbestyrelsen eller til funktionærer, der skal sørge for eller kontrollere bogføringen eller forvaltningen af fondens midler, og endelig må han ikke være gift, nært beslægtet eller besvogret med en af de nævnte.

3.11.3. Fra 1992 har fondsbestyrelsen i alle almindelige fonde dog mulighed for at indgå aftale med enten en *advokat* eller en *godkendt forvaltningsafdeling* om varetagelse af revisionsfunktionen. Dette er sket i et vist omfang i hvert fald for de godkendte forvaltningsafdelingers vedkommende. For en moderne forvaltningsafdeling indgår revisionsopgaven nu som én af de serviceydelser, der tilbydes fondsbestyrelserne. Selv om ordningen ikke hidtil har givet anledning til kritik, er det en tankevækkende konstruktion, der kun kan begrundes med, at kravene til revision af årsrapporten i en almindelig fond mere kræver omhu og sans for

talbehandling end egentlig revisionsmæssig kunnen og uddannelse. Det kommer dog tillige i betragtning, at revisors opgaver fra 1992 har fået en anden udformning.

3.11.4. Fondsloven stiller samme krav til udførelsen af revisionsopgaven, hvad enten revisor er faguddannet eller ej. Opgaverne skal ses i lyset af, at det offentlige – fra og med den 1. januar 1992 – i væsentligt omfang indskrænkede Civilstyrelsens opgaver på fondsområdet, herunder nedlagde Fondsregistret, hvor der var søgt opbygget en ekspertise med hensyn til fondsretlige spørgsmål. Det er fondens revisor, der – i tillæg til de mere revisionsprægede opgaver – skal påse, at fondsbestyrelsen har overholdt fondslovgivningen og fondens vedtægt. Han kan ikke indskrænke sig til en undersøgelse af, om tallene i årsrapporten stemmer, eller om midlerne er anbragt forskriftsmæssigt, således i henseende til investeringsreglerne og den fysiske anbringelse. Revisor skal tillige kontrollere, *om* fondsbestyrelsen har foretaget tilstrækkelig uddeling til formålene, *om* uddelingerne er forenelige med vedtægternes formålsbestemmelser, og i øvrigt *om* specielle vedtægtskrav er opfyldt. Det er revisor, der bestemmer påtalens form; fondsloven indeholder nu en generel bestemmelse, hvorefter revisor skal orientere fondsmyndigheden, hvis revisionen har givet anledning til bemærkninger, eller hvis revisor i øvrigt finder anledning til at påtale fondens forhold. Det er herefter overladt til fondsmyndigheden (Civilstyrelsen) at tage stilling til, hvorledes der skal reageres over for fondsbestyrelsen.

Det er en selvfølge, at fondsbestyrelsen (eller en direktør) ikke må stille hindringer i vejen for revisors arbejde.

Det forekommer tvivlsomt, at den nævnte udvidelse af revisors funktion er tilstrækkelig velovervejet. Den betyder – med den samtidige nedtoning af Civilstyrelsens opgaver – at det i praksis er revisorerne, der skal varetage opgaver og hensyn af principiel offentligretlig karakter, og det er navnlig problematisk, at revisorerne skal bedømme en række spørgsmål af ren juridisk karakter. Der kan ikke drages en parallel til situationen for eksempelvis aktieselskaber og anpartsselskaber, idet der i en fond ikke er en generalforsamling, der kan følge fondsbestyrelsens dispositioner.

3.11.5. For de fonde, hvis vedtægter (fundats) før 1985 var forsynet med kgl. konfirmation, var der etableret en ordning, således at årsregnskabet (årsrapporten) – foruden revisionen – blev gennemgået af en embedsmand i det ministerium, der havde konfirmeret vedtægterne. Dette arbejde havde karakter af *decision*, d.v.s. en konstatering af, om vedtægterne og de eventuelt særlig fastsatte krav for konfirmationen var overholdt. “Standardproblemerne” var fondsbestyrelsens vederlag, at der var foretaget for ringe uddeling samt nogle fondsbestyrelses manglende blik for, at der i en række tilfælde skulle søges om ministeriel godkendelse. En del godkendelsesregler forsvandt ved gennemførelsen af fondslovene i 1984, og i forbindelse med 1991-ændringen af fondslovene blev der indsat en enslydende bestemmelse i de to love, hvis realindhold er, at fondsmyndigheden kan træffe bestemmelse om, at dette tilsynsarbejde, der har været historisk begrundet, skal ophøre. Fondsmyndigheden har anvendt denne hjemmel til at skrive til de fleste almindelige fonde, at decisionen ophører.

3.11.6. For de *erhvervsdrivende* fonde gælder, at fondens årsrapport skal revideres af én eller flere revisorer. Mindst en af revisorerne skal være statsautoriseret eller registreret revisor.

3.12. *Andre løbende opgaver for en fonds bestyrelse*

Fondsloven pålægger fondsbestyrelsen forskellige underretningspligter og pligt til at søge samtykke til visse dispositioner. Disse forhold m.v. behandles i kort form nedenfor.

Fondens navn

En fond, der er stiftet efter den 1. januar 1985, skal benytte ordet “fond” i sit navn. Dette gælder også erhvervsdrivende fonde. Hvis stifteren har et brændende ønske om at anvende en anden betegnelse (f.eks. “legat”, der klinger mere af veldædighed), kan ordet “fond” sættes i en parentes efter fondens øvrige navn.

Fondens navn og hjemsted (f.eks. administrators adresse) skal angives på fondens breve og tryksager. Ordensmæssige grunde kunne tale for, at alle

fonde opfyldte dette krav, men et lovmæssigt krav omfatter kun almindelige fonde, der er stiftet efter 1984, samt alle erhvervsdrivende fonde.

Vedtægt, vedtægtsændringer og bestyrelsesfortegnelse

Ved en almindelig fonds oprettelse skal vedtægterne og en fortegnelse over fondsbestyrelsens medlemmer sendes til fondsmyndigheden og til told- og skatteforvaltningen senest 3 måneder efter oprettelsen. Senere ændringer i vedtægterne (der skal godkendes af fondsmyndigheden, jf. nærmere afsnit 5) og i bestyrelsens sammensætning skal indsendes til told- og skatteforvaltningen sammen med selvangivelsen.

Erhvervsdrivende fonde skal anmeldes til registrering i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Der skal anvendes en særlig blanket, der fås i Styrelsen. Der skal bl.a. vedlægges vedtægter og bestyrelsesfortegnelse. Dokumentation kan indsendes elektronisk. Senere ændringer i vedtægterne og bestyrelsens sammensætning skal anmeldes inden 4 uger fra vedtagelsen til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Revisor

Fondsbestyrelsen skal underrette fondsmyndigheden (Civilstyrelsen eller Erhvervs- og Selskabsstyrelsen) om, hvem der er udpeget til revisor. Hvis revisor i en almindelig fond ikke er statsautoriseret eller registreret revisor (ovf. 3.11), skal der vedlægges en erklæring fra revisor om, at han er indforstået med i forbindelse med revisionen at påse at bestemmelserne i loven, regler fastsat i medfør af loven samt fondens vedtægt er overholdt. Civilstyrelsen har udarbejdet en fortrykt blanket om spørgsmålet.

Gravstedsforpligtelser

Særligt i ældre fonde finder man bestemmelser om, at fondsbestyrelsen skal vedligeholde stifterens gravsted. – Det er noget vanskeligt at få ophævet sådanne vilkår, eftersom der i udpræget grad er tale om stifterens sidste vilje.

Rentenydelsesrettigheder

Nogle vedtægter fastsætter, at fondsbestyrelsen skal udbetale rentenydelser til én eller flere bestemte personer. Ydelsen kan enten være fast-

sat til et bestemt beløb eller andrage en vis procentdel af fondens indtægter. I nogle fonde har stifteren fastsat, at en bestemt person skal have udbetalt fondens indtægter, så længe hun lever, og først da træder de øvrige formålsbestemmelser i vedtægterne i kraft.

Det er ikke uden videre givet, at det er en hensigtsmæssig ordning og en fondsstifter bør derfor ofre spørgsmålet ekstra omtanke – men fondslovene (og lovenes forarbejder) har klart gjort op med, at tildelinger af rentenydelser er lovlige, og vedtægtsbestemmelser i så henseende skal derfor respekteres, med mindre uddeling skal ske til stifteren eller denne nærstående. Set fra en fondsbestyrelses synsvinkel er der tale om en (i mange tilfælde væsentlig) beskæring af de midler, der kan anvendes til uddeling til fondens øvrige formål, og hvis der er tale om, at beløbene til rentenydere udgør en dominerende del af fondens overskud, er fondsbestyrelsen i almindelighed afskåret fra at foretage henlæggelser til konsolidering af fondens formue.

Bortset fra, at der ikke er overladt fondsbestyrelsen noget skøn, behandles en rentenydelse på linie med uddelinger til fondens formål, jf. bogens afsnit 4.

En rentenydelse, hvor en eller flere personer skal nyde hele fondens indtægt, er en netto rentenydelse i den forstand, at rentenyderen må respektere, at fonden må afholde sædvanlige omkostninger til fondens administration (ovf. 3.10).

Andre vedtægtsmæssige forpligtelser

I nogle fonde har stifteren bestemt, at der skal afholdes en årlig begivenhed, f.eks. en festforelæsning. Udgifterne hertil må efter omstændighederne rubriceres som administrationsomkostninger eller som en del af fondens uddelingsvirksomhed.

4. Uddeling – en fondsbestyrelses vigtigste opgave

I afsnit 3 er det nærmere beskrevet, hvorledes en række spørgsmål vedrørende den løbende administration skal håndteres. Det er vigtigt, at fondsbestyrelsen på fornuftig måde varetager eksempelvis fondens investeringer og drager omsorg for, at der sker en rimelig konsolidering af fondens formue, men der kan (og bør) aldrig blive tale om fondsbestyrelsens hovedopgave. En fondsbestyrelses vigtigste opgave er i såvel almindelige fonde som i erhvervsdrivende fonde at forestå uddelingerne til fondens formål.

I en fonds vedtægter skal det fra 1985 være angivet, hvorledes fonden *anvender sit overskud*. I nogle vedtægter har stifteren givet detaljerede forskrifter med hensyn til dette spørgsmål – eksempelvis kan der være givet direktiver om fordelingen mellem de midler, der skal uddeles, og de midler, der skal anvendes til konsolidering af fondens formue, ligesom stifteren kan have angivet meget udførlige formålsbestemmelser, men i en del vedtægter (navnlig af ældre dato) består fondsvedtægternes regulering af overskudsanvendelsen i, at stifteren har fastsat, hvilke formål fonden skal varetage. I så fald må vedtægterne som omtalt nedenfor suppleres af fondslovens regler om konsolidering m.v.

4.1. *Fondsbestyrelsens uddelingsforpligtelse*

4.1.1. I begge fondslove er det anset for nødvendigt at fastsætte en direkte *uddelingsforpligtelse* for fondsbestyrelserne. Det hedder i fondslovens § 29 (og tilsvarende i erhvervsfondslovens § 40), at det påhviler en fondsbestyrelse at anvende årets overskud til de formål, der er fastsat i

vedtægterne. Selv om § 29 også giver mulighed for at foretage rimelige henlæggelser til konsolidering af fondens formue, skyldes den udtrykkelige påmindelse til fondsbestyrelserne i første række, at en del fonde før 1984 misbrugte den manglende lovmæssige regulering af fondenes forhold og det manglende tilsyn med fondene til at foretage kapitalakkumulation frem for uddeling. For nogle fondes vedkommende var det reelt fondens hovedvirksomhed. Fondslovene og navnlig fondsbeskatningsloven (der er nærmere omtalt nedenfor i afsnit 7) har – i hvert fald i lovens første år – i væsentlig grad ændret på dette forhold.

Samtidig indeholder de nævnte bestemmelser en præcisering af to centrale forhold, nemlig *at* det er fondsbestyrelsen, der – inden for vedtægternes rammer – beslutter, hvem der skal nyde godt af fondens uddelinger, og *at* uddeling kun kan ske til de formål, der er fastsat i fondens vedtægt.

Det er udtryk for et generelt princip i fondsretten, at alle væsentlige afgørelser skal træffes af fondsbestyrelsen – og hertil hører selvsagt uddelingerne. Det er indtrykket, at de fleste bestyrelsesmedlemmer ser uddelingsvirksomheden som en både central og interessant funktion, idet der i de fleste fonde er mulighed for at sætte sit personlige præg på, hvem der skal komme i betragtning ved uddeling af fondens midler. Stifteren kan bestemme i vedtægterne, at fondsbestyrelsen inden afgørelsen om uddeling træffes skal “høre” tredjemand, der kan ligefrem nedsættes rådgivende organer, men afgørelsen skal ligge hos fondsbestyrelsen. Det kan derfor ikke gyldigt fastsættes i vedtægterne, at der skal nedsættes en uddelingskomité, hvis afgørelser fondsbestyrelsen skal følge.

I langt de fleste fonde er der ikke behov for, at fondsbestyrelsen søger eller skal søge råd med hensyn til uddelingerne hos udenforstående, bortset fra de uformelle kontakter. Dette er snarere udtryk for, at stifteren eller fondsbestyrelsen ikke har draget omsorg for, at fondsbestyrelsen har den rette sammensætning.

4.2. *Nærmere om fondes formål*

4.2.1. Såvel fondsretligt som skatteretligt gælder, at fondsbestyrelsen skal holde sig inden for de grænser, som vedtægterne fastsætter. Dette

gælder, hvad enten stifteren sidder i fondsbestyrelsen eller ej. I modsat fald ville formålsbestemmelser være nærmest meningsløse, og det vil i øvrigt ikke være muligt at opretholde de nuværende skatte- og afgiftsregler, der begunstiger almenvelgørende og almennyttige fonde, se nærmere bogens afsnit 7.

Fondsverden indeholder eksempler på vedtægtsbestemmelser, der kun giver en fondsbestyrelse et meget snævert råderum, men i mange tilfælde har stifteren formuleret fondens formål særdeles bredt. Et eksempel på det sidstnævnte er formålsbestemmelser à la “sociale formål” eller “kulturelle formål”. Sådanne bestemmelser er ganske vist enkle at administrere for en fondsbestyrelse, men det kan undre, at så mange fondsstiftere – selv ikke de lever evigt – accepterer så relativt upræcise og vage formålsbestemmelser, når der er mulighed for at fastsætte mere præcise direktiver til fondsbestyrelsen. Selv om fondsstiftere traditionelt interesserer sig mest for netop fondens formålsbestemmelser og sammensætningen af bestyrelsen, er baggrunden nok, at mange fondsstiftere overlader de fleste konciperingsspørgsmål til advokater, og at mange vedtægter skrives af efter paradigmer, uden at der ofres tilstrækkelig omtanke for den konkrete fonds særpræg. Det kan være, at stifteren og koncipisten kan overskue, at den designerede bestyrelse vil fortolke ordene “kulturelle formål” som musik eller lødigt kunst, men der er ingen garantier mod, at en senere fondsbestyrelse vil forsøge at presse sportsarrangementer ind under ordlyden – selv om denne fortolkning er juridisk tvivlsom, og selv om fonden herved kan få et unødigt discountpræg.

Hyppigt indeholder vedtægterne bestemmelse om – eventuelt som et subsidiært formål – at fondsbestyrelsen kan begunstige almennyttige eller almenvelgørende formål. I så tilfælde har fondsbestyrelsen et meget vidt skøn, men den har ikke carte blanche til at uddele til alt muligt. Fondsbestyrelsen kan eksempelvis ikke foretage uddeling til politiske eller erhvervsmæssige formål, og den kan ikke uddele midler til deciderede familieformål. Derimod er man på den sikre side, hvis man vælger videnskabelige, undervisningsmæssige, kulturelle, miljømæssige, sygdomsbe-kæmpende eller humanitære formål – opregningen er ikke udtømmende.

I en *familiefond* ligger det i konstruktionen, at medlemmerne af én eller flere familier har fortrinsret til at modtage midler fra fonden. Fondsbestyrelsen er dog afskåret fra at foretage uddeling til fondens stifter og

dennes ægtefælle (faste samlever eller registreret partner), og Højesteret har ved en dom i 2005 bekræftet den antagelse, at uddeling ikke kan ske til stifterens hjemmeboende børn under 18 år.

Fondsstiftelsens idé er netop at begunstige en eller flere bestemte familier, og det er derfor utvivlsomt, at der eksempelvis kan ske uddeling til børn over 18 år. – I familiefonde, der er stiftet efter den 1. januar 1985, er der grænser for, hvor længe familiens fortrinsret kan gøres gældende, men spørgsmålet må antages først at blive aktuelt om mange år. Reglen findes i fondslovens § 7 (og tilsvarende i erhvervsfondslovens § 8), og den udtaler, at der ikke kan gives medlemmer af en bestemt familie eller visse familier fortrinsret til uddelinger fra en fond, i det omfang fortrinsretten rækker videre end til personer, der lever på fondens stiftelsestidspunkt og til én i forhold til disse ufødt generation.

En vedtægt fastsætter ofte flere formål. I sådanne tilfælde skal fondsbestyrelsen drage omsorg for, at der – set over en årrække – ikke sker en ensidig begunstigelse af ét formål. Der er ikke noget krav om millimeterretfærdighed, idet det stadig er fondsbestyrelsen, der bestemmer inden for vedtægternes rammer, men man skal altså sørge for, at alle de opregnede formål over en årrække får en vis del af kagen.

Vedtægterne kan indeholde bestemmelse om, at én eller flere af bestemte personer årligt skal have udbetalt et bestemt beløb eller nyde en vis procentdel af fondens indtægter, jf. omtalen heraf i afsnit 3.12. Sådanne rentenydelsesbestemmelser beskærer det beløb, som fondsbestyrelsen har til disposition til uddeling.

4.2.2. Det er fondsbestyrelsens opgave og ansvar, at man holder sig inden for vedtægternes rammer. Uddelinger til formål uden for vedtægterne er ikke lovlige, og sanktionen vil normalt være, at fondsbestyrelsen må betale erstatning til fonden som følge af den ulovlige uddeling, medmindre modtageren har betalt legatportionen tilbage. Skattemæssigt gælder, at fonden ikke har fradragsret for uddelingen. Ved flere eller længerevarende tilfælde af ulovlige uddelinger vil fondsmyndigheden normalt give fondsbestyrelsen et pålæg om at træde tilbage.

Sådanne sager undgås ved en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af uddelingerne. Fondsbestyrelsen har pligt til at kende vedtægterne for netop

denne fond, og det er vigtigt at holde for øje, at stifterens vilje – *som udtrykt i vedtægterne* – er eneafgørende, når det gælder uddelingerne. Det kan ikke nytte, at fondsbestyrelsen i en fond med det formål at uddele legatportioner til folk på Østerbro, der har kendt bedre dage, hellere vil foretage uddeling til unge piger, der går til ridning.

Vedtægtskoncipisten – der som nævnt ofte er den, der har det afgørende ord ved fastlæggelsen af vedtægternes regulering – kan ikke omgå dette ved at skrive i vedtægterne, at det er overladt til fondsbestyrelsen at foretage uddeling efter forgoðtbeftindende. Der skal være i hvert fald en vis grad af præcisering af fondens formål.

4.2.3. Det er ikke tilstrækkeligt, at en fondsbestyrelse overholder vedtægternes bestemmelser om uddeling og overskudsanvendelse. Også lovgivningen fastsætter visse indskrænkninger i henseende til, hvem der kan modtage midler fra en konkret fond.

Det er en almindelig regel, at en fonds formål ikke må stride mod lov eller ærbarhed. I den ledende sag om spørgsmålet blev det fastslået, at en fond kunne uddele legatportioner til ofre for politivold, men at fonden ikke lovligt kunne uddele midler til dækning af bøder. Man kan selvsagt ikke i en fond understøtte lovovertrædelser. I øvrigt er princippet om lov og ærbarhed så indarbejdet, at det næppe er et problem. I de fonde, der blev registreret mellem 1985–1991, påså Fondsregistret spørgsmålet ved registreringen, og ved de erhvervsdrivende fonde har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen pligt til at påse spørgsmålet.

Det er flere gange nævnt, at fondsbestyrelsen ikke kan foretage uddeling til stifteren og visse nærstående, navnlig ægtefællen. En vedtægtsbestemmelse, der hjemler dette, er ugyldig, og uddeling til de pågældende vil i almindelighed rejse spørgsmål, om fonden er gyldigt stiftet. Ligestillet hermed er lån til den pågældende kreds, ligesom de ikke er berettiget til at modtage nettoformuen eller dele heraf ved fondens opløsning. Det nytter altså ikke, at fondsbestyrelsen kan dokumentere, at fondsstifteren opfylder vedtægternes bestemmelse for tildeling om, at legatmodtagere skal have kendt bedre dage, eller at man er en fremragende forsker inden for den sygdomsretning, som vedtægterne nævner. Overtrædelse heraf vil medføre krav om tilbagebetaling, og fondsbestyrelsen er ansvarlig, hvis

fonden lider tab. Til gengæld er reglerne ikke til hinder for, at der foretages uddeling til enken eller enkemanden, når stifteren er afdød ved døden. Klarest hjemmel hertil findes i familiefondene; i andre fonde skal fondsbestyrelsen udvise megen påpasselighed i henseende til, at understøttelse af enken ikke bliver fondens dominerende opgave.

Fondslovens § 31 (og tilsvarende erhvervsfondslovens § 43) indeholder regler, der yderligere begrænser bestyrelsens muligheder. Det hedder her følgende:

»§ 31. Bestyrelsen kan ikke tillægge stiftere, bestyrelsesmedlemmer, revisorer, direktører eller personer, der indtager en ledende stilling i fonden, andre ydelser end et vederlag, som ikke må overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang. Tilsvarende gælder for den, der er knyttet til en af de nævnte personer ved ægteskab eller fast samlivsforhold.

Stk. 2. Bestyrelsen kan ikke yde lån eller stille sikkerhed for lån til de personer, der er nævnt i stk. 1.«

Reglerne skal først og fremmest ses som udslag af habilitetssynspunkter. Selv pæne mennesker kan have vanskeligt ved at modstå fristelserne, når der er udsigt til at modtage fondsmidler, og Fondsudvalget var ikke i tvivl om, at der måtte sættes nogle grænser. Der kan næppe godtgøres noget behov for, at en fondsbestyrelse skal have adgang til at tildele sig selv ydelser fra fonden. Habilitetskonflikten opstår dog ikke, hvis stifteren udtrykkeligt – i vedtægterne – har taget stilling til, at eksempelvis et bestyrelsesmedlem skal modtage et årligt beløb fra fonden (og beløbet skal være angivet i vedtægterne), men det kan ikke udstrækkes til stifteren og denne nærstående. Med hensyn til forbudet mod, at revisor modtager legatydelser fra fonden er synspunktet selvsagt, at revisors uafhængighed herved ville blive svækket.

I det praktiske liv opstår der undertiden spørgsmål om rækkevidden af § 31 (erhvervsfondslovens § 43), og det er vigtigt, at sådanne spørgsmål løses med omtanke for, *dels* hvad stifteren har forestillet sig, *dels* at en fondsbestyrelse bør være bemandet med kyndige medlemmer. En fondsregisterafgørelse fra 1986, hvorefter det ville stride mod § 31, hvis en fond dækkede et bestyrelsesmedlems rejseomkostninger i forbindelse med deltagelse i en musikfestival, forekommer utvivlsomt rigtig, og det siger sig selv, at en overlæge, der er medlem af bestyrelsen for en fond med forskningsmæssige formål, ikke kan modtage legatportioner fra fonden til sin *egen* forskning,

herunder til rejser, indkøb af apparatur o.l. eller aflønning af assistenter. Egenforskning vil i denne forbindelse betyde ikke blot overlægens helt personlige forskning, men også på mere generelt plan forskning udført af den afdeling, han er medlem/leder af – derimod ikke en hvilken som helst forskning på Rigshospitalet, blot fordi han er ansat dér. I eksemplet er der heller ikke noget til hinder for, at overlægen som fondsbestyrelsesmedlem kan være med til at foretage uddeling til studieophold i andre lande.

I en konkret sag fra midten af 1990'erne udtalte Civilretsdirektoratet, at det forhold, at borgmesteren i x-amt, er medlem af en fondsbestyrelse, ikke i sig selv udelukker, at fonden imødekommer ansøgninger fra sygehuse, der er beliggende i amtet. – Også dette resultat forekommer utvivlsomt, idet man ikke ved de nævnte uddelinger kommer så "tæt" på borgmesteren, som forbudet i fondslovene tager sigte på.

Der foreligger ikke en konflikt med § 31 (§ 43), selv om et medlem af fondsbestyrelsen "repræsenterer" formålet – eksempelvis en sygdomsbe-kæmpende forening. Mange fondsstiftere tillægger det netop vægt, at den relevante forening er repræsenteret i fondsbestyrelsen. Fondslovene er heller ikke i almindelighed til hinder for, at der eksempelvis indkøbes bøger eller kunst til den institution, hvor et bestyrelsesmedlem er ansat.

4.3. *Begrebet uddelinger*

I de forrige afsnit er der givet eksempler, hvor fondsbestyrelsen uddeler legatportioner, d.v.s. at man foretager uddeling af pengebeløb. I udtrykket "uddeling" ligger imidlertid enhver aktivitet, der er omfattet af vedtægternes formålsbestemmelse. Det kan eksempelvis være at arrangere koncerter eller afholde forelæsninger, stille boliger til rådighed o.l.

Fondsbestyrelsen kan efter praksis alene foretage uddeling i form af lån, hvis dette udtrykkeligt er nævnt i formålsbestemmelsen.

Der er også grænser med hensyn til fondsbestyrelsens muligheder for at stille særvilkår, når disse ikke fremgår af vedtægterne. Justitsministeriet har eksempelvis antaget, at en fondsbestyrelse ikke var berettiget til at træffe bestemmelse om, at en pengebeløb til en 16-årig skulle være bundet til vedkommendes fyldte 25 år.

4.4. *Konsolidering*

Uddelingsaktiviteterne skal principielt påbegyndes senest, når fonden har optjent et overskud. Fondsbestyrelsen er berettiget til at afvente fondens første leveår, således at man på denne måde kan konstatere årets overskud. Det er ikke muligt at spare op i en årrække, før uddelingerne påbegyndes.

I begrebet “overskudsanvendelse” ligger dog også, at fondsbestyrelsen er berettiget til at foretage en vis konsolidering af fondens formue. Det hedder i fondslovene, at en fondsbestyrelse kan foretage *rimelige henlæggelser* til fondens formue. Reglen tager sigte på, at fondens midler kan sikres i fremtiden. Stifteren kan fastsætte bestemmelser herom i vedtægterne (eksempelvis kan det fastsættes, at en fond skal henlægge 10 % af årets overskud), men efter praksis gælder den almindelige regel, at fondsbestyrelsen *kan henlægge* op til 25 % af årets overskud til kapitalen. Reglen er af fondsretlig karakter, og der henvises til bogens afsnit 7 med hensyn til fondes muligheder for med skattemæssig virkning at foretage henlæggelser/hensættelser.

Konsekvensen af, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om at henlægge et beløb til konsolidering, er, at midlerne overgår til kapitalsiden. De kan herefter kun uddeles med fondsmyndighedens samtykke, eller hvis vedtægterne udtrykkeligt giver mulighed for kapitalforbrug. Der henvises herved til bogens afsnit 3.

Hvis stifteren i vedtægterne har foreskrevet, at fondsbestyrelsen skal uddele et vist beløb af fondskapitalen hvert år, må dette tages som udtryk for, at stifteren har ønsket, at der ikke foretages konsolidering. Det samme gælder en vedtægtsbestemmelse om, at hele indtægten skal uddeles hvert år.

4.5. *Manglende uddeling*

Fondslovene følger reglen om en fondsbestyrelses pligt til at foretage uddeling til dørs ved at fastsætte forskellige reaktionsmuligheder, hvis fondsbestyrelsen ikke foretager uddeling eller foretager en for kraftig konsolidering.

Som nævnt i bogens afsnit 3 accepteres det, at der overføres et (mindre) beløb til uddeling i næste regnskabsår, og i det hele taget har fondsmyndigheden – allerede af ressourcemæssige grunde – ikke set det som

sin hovedopgave at skride ind over for fondsbestyrelserne, med mindre der foreligger et klart misforhold.

Fondslovene indeholder tre faser, hvor man sjældent når længere end til fase ét. Denne består i, at fondsmyndigheden (Civilstyrelsen) henstiller til fondsbestyrelsen, at uddelingerne forøges, eventuelt forøges væsentligt. Hjælper denne milde reaktion ikke, vil fondsmyndigheden normalt indkalde fondsbestyrelsen til et møde, hvor fondsbestyrelsen vil blive bedt om en forklaring på den førte uddelingspolitik. De gængse – ikke særligt acceptable – svar er ukendskab til reglerne eller ønsket om (over)konsolidering (og her må den godkendte forvaltningsafdeling/revisor gribe i egen barm som myndighedernes “forlængede arm”). I begge tilfælde må det antages, at fondsbestyrelsen vil blive mødt med et pålæg om at forøge uddelingerne.

Hvis endelig uddelingen stadig er så ringe, at den må anses for at krænke fondens vedtægter eller indebære fare for en krænkelse af denne, indeholder fondsloven hjemmel til, at fondsmyndigheden kan pålægge bestyrelsen at foretage en ændret anbringelse af fondens midler, eksempelvis at sælge ikke-udbytte/rentegivende værdipapirer og i stedet indkøbe (typisk) realkreditobligationer. Som nævnt i afsnittet om anbringelse af fondens midler er der ikke en almindelig adgang til at foretage investering i papirer, der ikke giver afkast, men der kan eksempelvis være tale om papirer, som fonden har modtaget ved stiftelsen.

4.6. *Fondens opløsning*

De regler, der er gennemgået i det forrige, gælder også ved *fondens opløsning*.

I opløsningssituationen skal fondsbestyrelsen søge om fondsmyndighedens samtykke til, at der sker en opløsning af fonden. Opløsningen sker normalt ved, at kapitalen (nettoformuen) uddeles over en kortere periode, eksempelvis to til tre år. I denne periode har fonden et normalt “liv” med bestyrelsesmøder, uddeling, årsrapportering og revision m.v.

Uddeling af kapital og renter skal også i denne situation ske til de formål, der er fastsat i vedtægterne. Baggrunden for fondsbestyrelsens ønske om opløsning af fonden vil normalt være kapitalens ringe størrelse, men

ansøgninger om opløsning er undertiden funderet i, at det oprindelige formål ikke eksisterer længere – eksempelvis at den rideskole, der har været begunstiget i vedtægterne, er blevet nedlagt. Man ser undertiden, at stifteren har bestemt, at nettoformuen ved fondens opløsning skal gå til bestemte formål – typisk “almenvælgørende/almennyttige formål” – og dette må også antages at være udfyldningsreglen, hvis kapitalen ved opløsningen ikke er særlig stor, og fondens formål ikke kan efterleves.

Ved sammenlægning af fonde (der også kræver fondsmyndighedens samtykke) sker der en opgørelse af fondens aktiver, der herefter indskydes i en “fortsættende” fond eller udgør en del af kapitalgrundlaget for en ny fællesfond. I begge tilfælde er det en forudsætning for samtykke, at den nye fonds formål er sammenfaldende med den ophørende fonds formål, eller at der er taget højde for den ophørende fonds formål i vedtægterne for den nye fond.

5. Vedligeholdelse af vedtægterne – permutation

5.1. *Indledning*

Vedtægterne – fundatsen, med den gamle betegnelse – er det bærende element i en fonds tilværelse. De to fondslove – og de bekendtgørelser m.v., der er udfærdiget i medfør heraf – opstiller de rammer, inden for hvilke fonde kan virke, men det er vedtægterne, der ikke blot betyder, at “Fonden til det ædle Harmonikaspils fremme” er noget ganske andet end “Fonden til bevarelse af ældre sejlskibe”, men også gør forskellen mellem “Oberst I. P. Pedersens Legat til Understøttelse af ugifte Officersdøtre” og “Juliane Jerichaus Legat til Betyggelse af ugifte Officersdøtres Tilværelse”.

Vedtægterne er stifterens instrument i bestræbelserne på at oprette præcis den fond, han ønsker sig, og med fornøden omhu kan han – som navnlig nævnt ovenfor i afsnit 2 – komme meget langt. Det er ganske naturligt, at en stifter ønsker at præge den fond, han selv har skabt det økonomiske grundlag for, men det er altid en balancegang, hvor detaljeret vedtægterne skal være – specielt hvor fonden præsumptivt skal virke gennem årtier, måske endda århundreder. På den ene side oplever de fleste fondsbestyrelser det nok som en betryggelse, at vedtægterne er så tilpas konkret, at man ved uddelinger m.v. kan føle sig forvisset om, at man ikke er fjernt fra stifterens intentioner – på den anden side er det uheldigt, hvis vedtægternes bestemmelser er så detaljerede og/eller præget af så ringe fremsyn, at de bliver en spændetrøje for bestyrelsen.

Under alle omstændigheder må man – bestyrelsen og det omgivende samfund – indtil et vist punkt tage vedtægterne, som de er. Men netop kun indtil et vist punkt. Det har været accepteret gennem århundreder, at man under visse kvalificerede omstændigheder kan ændre en fondsvedtægt. Den gamle betegnelse for fænomenet er permutation, mens det i fondslovene hedder “Ændring af vedtægten”.

Vedtægtsændring er ikke det samme som fortolkning af vedtægterne. Ved *fortolkning* bevæger man sig *inden for* de grænser, som er afstukket med vedtægternes ord. Fortolkning har til formål at fastlægge, hvad der har været meningen – typisk stifterens mening – med ordene i en given bestemmelse i vedtægterne. Det er bestyrelsen, der foretager en sådan fortolkning – selvsagt med respekt af almindelige juridiske principper for fortolkning, for ellers vil bestyrelsen jo ved fortolkning frit kunne opnå et hvilket som helst resultat. Ved en *vedtægtsændring* søger man derimod at finde en løsning, der – uden at vedtægternes ord giver dækning for den – må anses for nødvendig eller hensigtsmæssig, fordi vedkommende vedtægtsbestemmelse enten slet ikke, eller dog kun vanskeligt, kan opfyldes eller er blevet klart uhensigtsmæssig – typisk på grund af ændrede forhold. Vedtægtsfortolkning er med andre ord noget, alle bestyrelser kan og vil komme ud for, mens vedtægtsændring er et principielt skridt og som udgangspunkt usædvanligt, som man kun foretager, når gode grunde taler for det – og de i fondslovgivningen opstillede betingelser er opfyldt.

Ordlyden af reglerne i de to fondslove om vedtægtsændring er næsten den samme, men de ret rummelige lovord – jf. nærmere ndf. under **5.2.1** – fortolkes ikke ganske ens i relation til de to love. De vilkår, hvorunder *erhvervsdrivende* virksomheder skal arbejde, er *så* udsat for forskydninger, herunder internationalisering, at man her må være særlig åben over for et ønske om vedtægtsændringer og mere betænkkelig end ellers ved “konserverende” vedtægtsbestemmelser – og ved *erhvervsdrivende* fonde vil man måske også være mere tilbøjelig end ellers til at imødekomme vedtægtsændringer, der er skatte- eller afgiftsmæssigt begrundet, jf. nærmere nedenfor under **5.2.1**.

Nedenfor omtales først de tilfælde, hvor det er fondenes bestyrelse, der ansøger – afgiver indstilling – om ændring af vedtægterne (**5.2**), og derefter vedtægtsændring uden ansøgning (**5.3**).

5.2. Vedtægtsændring efter ansøgning

En ansøgning om vedtægtsændring skal sendes til fondsmyndigheden, jf. herom nedenfor i afsnit **6** under **6.2**. – Hvis ansøgningen imødekom-

mes, skal vedtægtsændringen i en almindelig fond fremsendes til told- og skatteforvaltningen. I en erhvervsdrivende fond skal vedtægtsændringen anmeldes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. En vedtægtsændring får retsvirkning, fra godkendelsen foreligger – som en skrivelse fra fondsmyndigheden til fonden om, at ansøgningen er imødekommet.

5.2.1. *Fondslovgivningens kriterier*

Efter såvel den almindelige fondslov som erhvervsfondsloven – § 32, stk. 1, henholdsvis § 48, stk. 1 – kan fondsmyndigheden efter indstilling fra fondens bestyrelse tillade, at en vedtægtsbestemmelse ændres. For erhvervsdrivende fonde er det ved visse vedtægtsændringer tillige en betingelse, at Justitsministeren (repræsenteret ved Civilstyrelsen) samtykker, jf. nærmere nedenfor. Det kan i forbindelse med vedtægtsændringen tillades, at fonden sammenlægges med andre fonde, og det kan tillades, at en fond, hvis midler ikke står i rimeligt forhold til fondens formål, opløses ved uddeling af kapitalen. Det sidstnævnte – at en fonds formue står i rimeligt forhold til fondens formål – vil jo være en generel forudsætning for, at bestyrelsen kan opleve driften af en fond som tilfredsstillende.

Ved almindelige fonde er det Civilstyrelsen, der fungerer som fondsmyndighed, jf. afsnit 6 under 6.2, og dermed er den særlige sagkundskab, som Justitsministeriet traditionelt besidder vedrørende fondes juridiske forhold, automatisk repræsenteret ved ansøgninger om vedtægtsændring vedrørende sådanne fonde. Ved erhvervsdrivende fonde er det normalt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der er fondsmyndighed – jf. nærmere afsnit 6 under 6.2 – og ved disse erhvervsdrivende fonde er det i dag stadigvæk således, at en indstilling fra bestyrelsen om vedtægtsændring skal have grønt lys både hos Erhvervs- og Selskabsstyrelsen og hos Civilstyrelsen, hvis den ansøgte ændring vedrører den erhvervsdrivende fonds formål eller bestemmelser, som fondens stifter må antages at have lagt særlig vægt på. (Efter erhvervsfondslovens ord ligger kompetencen hos justitsministeren, men han har delegeret den til Civilstyrelsen).

§ 32, stk. 1's/§ 48, stk. 1's ord sonderer ikke mellem, om det er vedtægtsbestemmelsen om *fondens formål*, bestyrelsen ønsker ændret, eller det er vedtægtsbestemmelser om *fondens forvaltning* – f.eks. om legatpor-

tioners størrelse eller indtægtsgrænser for legatmodtagere – bestyrelsen har i kikkerten. Det er imidlertid klart, at der som udgangspunkt er langt mere grund til at være på vagt over for den førstnævnte kategori af vedtægtsændringer end over for den sidstnævnte. Vedtægterne *skal* have en bestemmelse om formålet, og denne bestemmelse er “fondens sjæl” – udpenslede vedtægtsregler om fondens forvaltning er derimod ofte udtryk for, at stifterens ønske om at skrive for evigheden ikke har været ledsaget af et tilsvarende overblik over evighedens detaljer.

Når en bestyrelse indstiller, at fondens formål ændres, vil det være afgørende, om fondens formål ikke længere *kan* efterleves eller – i sjældnere tilfælde – er blevet åbenbart uhensigtsmæssigt. Det er altså ikke tilstrækkeligt, at bestyrelsen ikke længere ønsker at støtte det – eller et af de – formål, der er fastsat i vedtægterne (typisk af stifteren), og det vil som udgangspunkt heller ikke være tilstrækkeligt, at bestyrelsen ønsker at ændre vægtningen mellem flere forskellige formål, der i vedtægterne er foreskrevet at skulle støttes ligeligt, eller ønsker adgang til at støtte et *yderligere* formål – altså at kunne uddele til såvel de formål, der allerede er angivet i vedtægterne, som til et nyt. Som antydnet vil det dog givetvis være lettere for bestyrelsen at opnå samtykke i de sidstnævnte tilfældegrupper end i den førstnævnte. Tænker man sig, at der i 1960'erne er blevet oprettet en velhavende fond med det formål at yde tilskud til bekæmpelse af syfilis og gonorré, vil det næppe være overvældende vanskeligt for fondens bestyrelse i dag at få tilslutning hos fondsmyndigheden til en indstilling, hvorefter fondens formål ændres dertil, at der *også* kan ydes tilskud til bekæmpelse af aids. Alle de “klassiske” betingelser for en vedtægtsændring er nemlig opfyldt i eksemplet – 1) fonden har kun ringe brug for sine betydelige midler til det oprindelige formål, eftersom syfilis og gonorré i dagens Danmark stort set er under kontrol, 2) bekæmpelse af aids ligger meget tæt ved den oprindelige formålsbestemmelse (det såkaldte “Cy-pres”-princip) og 3) aids var ikke kendt ved fondens oprettelse i 1960'erne, hvorfor der ikke er nogen grund til at indlægge i stifterens udformning af formålsbestemmelsen, at han netop ikke ønskede “sine penge” brugt på bekæmpelse af aids.

Som nævnt ovenfor under 5.1 er der ikke tvivl om, at det i praksis er væsentligt lettere at få ændret en erhvervsdrivende fonds formål end en

almindelig fonds – specielt når problemet “kun“ er, at formålet er blevet klart uhensigtsmæssigt. At det er lettere at få ændret en erhvervsdrivende fonds formål end en almindelig fonds er dog kun rigtigt i det omfang, det pågældende formål har med erhvervsdriften at gøre. Hvis en erhvervsdrivende fonds formål dels er “at sikre og underbygge det økonomiske grundlag for virksomhedens fabrikation af bolsjer“ og dels “at uddele virksomhedens overskud til talentfulde tenorsangere“, vil der være et betydeligt hurtigere gehør for en vedtægtsændring, hvis salget af bolsjer svigter, fordi befolkningen slår sig på lakrids, end hvis det stadig går godt med afsætningen af bolsjer, og fondsbestyrelsens henvendelse til fondsmyndigheden/Civilstyrelsen om vedtægtsændring er begrundet med, at bestyrelsen ønsker at støtte de dybere mandsstemmer.

En bestyrelses indstilling om ændring af forvaltningsbestemmelser i fundatsen – som ovenfor nævnt f.eks. en ændring af legatportionernes størrelse – vil typisk blive imødekommet af fondsmyndigheden, fordi man dér vil dele bestyrelsens vurdering af, hvad der er – eller er blevet – hensigtsmæssigt. I ly af denne velvilje over for ændrede forvaltningsbestemmelser er der fonde, som har anset det for en enkel sag at få tilladelse til at flytte fondens hjemsted – domicil – til udlandet. Denne vurdering har fondsmyndigheden imidlertid ikke delt. Det er et dybt indgreb i en fonds tilværelse at flytte dens hjemsted til udlandet, og en fondsbestyrelse skal ikke i dag regne med at få tilladelse til en ansøgning om en sådan ændring af vedtægterne.

Et ønske om at flytte en fonds domicil til udlandet vil ofte være begrundet i skatte- eller afgiftsmæssige hensyn, og det er derfor af interesse, om fondsmyndighedens meget lidt imødekommende holdning til bestyrelsesindstillinger om domicilskifte til udlandet er udtryk for, at man generelt – altså også uden for domicilskifteansøgningerne – må regne med at få en negativ reaktion på forslag til vedtægtsændringer, som er begrundet i skatte- eller afgiftsmæssige hensyn. Indtil for ret få år siden var der ikke tvivl om, at dette var holdningen hos fondsmyndigheden, men i de seneste år er skatte- og afgiftstænkning jo generelt blevet mere accepteret, og der er enkelte spor af en knap så afvisende indstilling hos fondsmyndigheden. Nogen ubesværet gang gennem “systemet“ kan bestyrelsen dog ikke regne med, at sådanne ansøgninger om vedtægtsændring vil få.

En tilladelse til en fondsbestyrelse, der søger om lov til at ændre fondens vedtægt, vil være betinget af, at vedkommende vedtægtsændring ikke medfører indskrænkning i rettigheder, der *er* blevet aktuelle, og at der heller ikke med vedtægtsændringen sker indgreb i berettigede forventninger om ydelser fra fonden. Hvis en fondsbestyrelse i år 2005 har uddelt 300.000 kr. til en ansøger A, der søgte om dette beløb i 2005 med tilkendegivelse om, at ansøgningen vedrørte første halvdel af et projekt, der ville blive færdiggjort i 2006, kan fondsbestyrelsen ved meddelelsen om 2005-beløbet have udtrykt sig på en sådan måde, at A berettiget regnede med, at han ville få 300.000 kr. igen i 2006, hvis projektet skred planmæssigt frem – og i så fald må en ændring af formålsbestemmelsen eller af legatportionernes størrelse (i nedadgående retning) ikke blokere for en 2006-uddeling til A på 300.000 kr.

Reglerne for vedtægtsændringer medfører, at det i praksis ikke er realistisk at forsøge at lave “skuffefonde”, således som man opretter “skuffeaktieselskaber” og “skuffeanpartsselskaber” – d.v.s. lave en fond med et “neutralt” formål, som man efterfølgende får ændret, når fonden er solgt. Behovet er ikke til stede, og flere af fondslovgivningens regler passer også meget dårligt på en sådan konstruktion.

Hvis en stifter – eller en fondsbestyrelse i forbindelse med en senere ændring – mener at have fundet den for alle tider rigtige vedtægtsformulering, herunder fondens formål, kan det være fristende at prøve at sikre sig mod senere bestyrelses bessermachen ved at skrive, at “denne vedtægtsbestemmelse kan ingensinde ændres” eller lignende. Selv en sådan tilkendegivelse vil imidlertid ikke forhindre, at vedtægterne kan ændres – specielt naturligvis, når en vedtægtsbestemmelse *ikke* kan efterleves – men den vil ikke være uden betydning, når en fondsmyndighed skal tage stilling til en bestyrelsesindstilling om ændring. Det vil med en sådan formulering blive meget vanskeligt at opnå samtykke til en formålsændring, som “kun” beror på hensigtsmæssighedsbetragtninger. Enhver vedtægtskoncipient bør derfor nøje overveje, om stifterens vilje skal mejsles så monumentalt ud.

En stifter kan forsøge at give vedtægterne – herunder særligt bestemmelser om fondens formål – ekstra bestandighed ved i disse at bestemme, at enhver bestyrelsesbeslutning om at søge vedtægterne ændret skal have tilslutning af en given tredjemand, f. eks. en forening eller indehaveren af

et bestemt embede. Sådanne bestemmelser anses i almindelighed for gyl-
dige og skal respekteres af fondens bestyrelse.

5.2.2. Opløsning af fonde

Hos fondsmyndigheden har man i de seneste årtier i betydelig grad imø-
dekommet bestyrelsesønsker om, at en fond blev ophævet, således at der
i forbindelse med ophævelsen kunne uddeles ét eller flere mærkbare
beløb frem for små – måske stadig mere “devaluerede” – portioner over
en årrække. Udgangspunktet er, at en bestyrelsesindstilling om fondens
opløsning imødekommes, hvis fondens kapital er under ca. 600.000 kr. i
kursværdi. Det er dog derudover – af hensyn til stifteren – en betingelse,
at fonden har virket i nogle år – som hovedregel 10 år – medmindre der
er tale om en *meget* lille kapital.

For så vidt angår erhvervsdrivende fonde – der jo kan komme i øko-
nomisk uføre – er behovet for at kunne opløse en fond selvsagt større
end ved almindelige fonde, og Erhvervsministeriet har da også udformet
et egentligt regelsæt – en bekendtgørelse – “om opløsning af erhvervs-
drivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)”.
Netop fordi ikke alle fondsbestyrelser ser virkeligheden i øjnene, når
bunden er faldet ud af en erhvervsdrivende fonds økonomi, er der nu til-
lige gennemført regler om pligt til reorganisering af kapitalforholdene,
hvis en erhvervsdrivende fond har tabt halvdelen af sin grundkapital, og
om tvangsopløsning af fonden, hvis reorganisering ikke finder sted.

5.2.3. Sammenlægning af fonde

En ansøgning om sammenlægning af fonde vil normalt blive tilladt, *hvis*
fondene er mere end 10–15 år gamle – en aldersgrænse der dog ikke ligger
særlig fast – *hvis* ingen af vedtægterne har bestemmelser, som er “vendt
mod” sammenlægning, og *hvis* de fonde, der skal sammenlægges, har iden-
tiske formål eller dog formål, der ligner hinanden, jf. ovf. i afsnit 4 under
4.6. Genkaldes afsnit 5.1’s indledning, kan en ansøgning om sammenlæg-
ning af “Oberst I. P. Pedersens Legat til Understøttelse af ugifte Officers-
døtre” og “Juliane Jerichaus Legat til Betryggelse af ugifte Officersdøtres
Tilværelse” altså forvente megen velvilje, hvorimod boccia og ældre sejl-
skibe er – alt – for inkommensurable størrelser til en sammenlægning.

Der gælder ingen særlig kapitalgrænse, og i praksis har man tilladt sammenlægning af fonde med meget store kapitaler – herunder fonde med millionkapitaler.

Efter fondsbeskatningslovens ikrafttræden kan en sammenlægning af fonde have ganske betydelige skattemæssige konsekvenser, jf. ndf. i afsnit 7. Det gælder særligt, når en fond med et familiemæssigt formål indgår i en fusion.

Sammenlægninger – *fusioner* – af erhvervsdrivende virksomheder hører som bekendt til dagens orden, og også for *erhvervsdrivende* fonde bør der være en operativ fusionsmulighed – ikke blot således, at to erhvervsdrivende fonde kan sammenlægges med hinanden, *vandret fusion*, men også således, at en moderfond kan sammenlægges med sin(e) dattervirksomhed(er), *lodret fusion*. Dette behov er imødekommet med den ovenfor under 5.2.2 omtalte bekendtgørelse “om opløsning af erhvervsdrivende fonde (likvidation, konkurs, tvangsopløsning og fusion)“.

Der er intet til hinder for, at en ikke-erhvervsdrivende fond sammenlægges med en erhvervsdrivende. Den nye – fortsættende – fond vil i disse tilfælde så godt som altid være en erhvervsdrivende fond, jf. ovf. i afsnit 1 under 1.2, og være omfattet af erhvervsfondslovens regler ganske på samme måde, som når en ikke-erhvervsdrivende fond udvikler sig til at være erhvervsdrivende, hvilket f.eks. kan indtræde, når en i øvrigt *kapitalforvaltende* fond med en lille udlejningsejendom ved arv erhverver endnu et par udlejningsejendomme og dermed overskrider grænsen mellem de to fondsformer, jf. ovf. i afsnit 1 under 1.2.

5.2.4. Bestyrelsen tillagt ret til at ændre vedtægterne

I nogle vedtægter er det udtrykkeligt skrevet, at bestyrelsen selv – d.v.s. uden at søge samtykke hos fondsmyndigheden/Civilstyrelsen kan ændre fondens vedtægt.

For at udelukke enhver tvivl om, at sådanne vedtægtsbestemmelser – trods ordlyden – *ikke* giver bestyrelsen ret til på egen hånd at ændre fondens vedtægt, er dette direkte skrevet ind i fondslovens § 32, stk. 2,/erhvervsfondslovens § 48, stk. 2.

Med disse lovbestemmelser er det imidlertid ikke sagt, at en stifter, som har bestemt i vedtægterne, at bestyrelsen – eller for den sags skyld

andre – kan ændre vedtægten, har skrevet i sand. Der er ikke tvivl om, at en fondsmyndighed, som får forelagt en indstilling om en vedtægtsændring, som efter praksis står “på vippen” vil være mere tilbøjelig end ellers til at følge indstillingen, hvis den kommer fra en bestyrelse, som stifteren har ønsket at give frie hænder.

En bestyrelsesbeslutning om på egen hånd at ændre fondens vedtægt er simpelthen ugyldig – d.v.s. uden retsvirkning. Fondsmyndighedens/Civilstyrelsens samtykke er en gyldighedsbetingelse.

5.3. *Vedtægtsændring uden ansøgning*

Fondsmyndigheden prøver længst muligt med det gode over for en fondsbestyrelse, og det siger sig selv, at der skal meget til, før en fondsmyndighed tager skridt til selv at ændre fondens vedtægt – altså at ændre på, hvad stifteren har bestemt, selv om den bestyrelse, der leder fonden, ikke ønsker nogen ændring, eller dog i alt fald ikke har taget initiativ til en sådan. At fondsmyndigheden på tilsvarende vis vil tøve med selv at opløse en fond, hvis midler er blevet utilstrækkelige – og med at sammenlægge en sådan fond med andre fonde – er lige så givet.

Men erfaringen viser, at det kan blive nødvendigt med sådanne initiativer udefra. Der findes fondsbestyrelser, som klamrer sig til vedtægternes bestemmelser, selv om disse efterhånden er blevet (næsten) umulige at opfylde, eller selv om det er åbenbart, at fondens midler efterhånden står i misforhold til de opgaver, fonden efter vedtægterne skal varetage. Hvad enten fondsbestyrelsens passivitet eller måske endda modvilje skyldes – misforstået – loyalitet over for stifteren eller manglende viden om, at vedtægter ikke er urørlige, er der i sådanne tilfælde brug for et “skub”.

Initiativet ligger for de almindelige fonde hos fondsmyndigheden, d.v.s. Civilstyrelsen. Også i de erhvervsdrivende fonde er det Civilstyrelsen, der på dette punkt har den afgørende kompetence, jf. ovf. under 5.2.1 om den traditionelle særlige sagkundskab hos Justitsministeriet vedrørende fondes juridiske forhold.

Med den modifikation, at den almindelige fondslov lægger kompetencen hos fondsmyndigheden (Civilstyrelsen), medens erhvervsfondsloven

giver kompetencen til Civilstyrelsen efter forhandling med Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, er reglerne ens i de to fondslove – og med den almindelige fondslov som model hedder det (i § 33):

»Fondsmyndigheden kan efter forhandling med bestyrelsen beslutte, at en vedtægtsbestemmelse skal ændres, når bestemmelsen er uigennemførlig eller har vist sig klart uhensigtsmæssig.

Fondsmyndigheden kan efter forhandling med bestyrelsen beslutte, at en fond, hvis midler er klart utilstrækkelige til at opfylde formålet, skal sammenlægges med andre fonde eller opløses ved uddeling af kapitalen.«

Reglernes udformning viser tydeligt, at Civilstyrelsen/fondsmyndigheden vil – og skal – prøve at komme længst muligt i samarbejde med fondens bestyrelse. Man skrider kun til den rene magtanvendelse, hvis der absolut ikke er anden udvej.

Et bestyrelsesmedlem, som ønsker en ændring af fondens vedtægt, men som er i mindretal i bestyrelsen, vil have den mulighed at henvende sig til Civilstyrelsen og håbe på, at han dér vinder så meget gehør for sine synspunkter, at fondsmyndigheden tager initiativet til en ændring. Det samme gælder *dels* for et bestyrelsesflertal, der trods stemmeovervægt ikke er operativt, fordi fondens vedtægt bestemmer, at bestyrelsens medlemmer skal være enige, for at bestyrelsen kan afgive indstilling om en fundatsændring, jf. ovf. i afsnit 2 under 2.10.3, *dels* for en enig bestyrelse – eller et bestyrelsesflertal – der oplever ikke at kunne “komme videre”, fordi vedtægterne bestemmer, at en vedtægtsændring kræver tilslutning fra en given tredjemand (der ikke vil “være med”).

5.4. Lovstridige vedtægtsbestemmelser

Civilstyrelsen (i erhvervsdrivende fonde i samarbejde med Erhvervs- og Selskabsstyrelsen) kan beslutte, at en vedtægtsbestemmelse skal ændres, hvis den strider mod lovgivningen eller oprettelsesdokumentet for fonden – det vil typisk sige et gavebrev eller et testamente.

Reglen – som har henblik på de rene undtagelsestilfælde – er ret selvfølgelig.

6. Forholdet til offentlige myndigheder

6.1. *Oversigt*

En fondsbestyrelse vil fra 1992, hvor den såkaldte afbureaukratisering trådte i kraft, navnlig møde to offentlige myndigheder, *fondsmyndigheden* og *det lokale skattevæsen* (nu: *told- og skatteforvaltningen*). Derimod kunne der med ændringen af fondslovene i 1991, der er omtalt i bogens afsnit 1, vinkes farvel til den første myndighed, en fondsbestyrelse stiftede bekendtskab med efter fondslovene, *Fondsregistret*. Fondsregistret fik lov til at leve fra 1983 til 1991.

Også i det følgende tager fremstillingen sigte på den ikke-erhvervsdrivende fond. Der er i administrativ henseende mange fællesregler for de to fondstyper, men en væsentlig forskel er, at man har opretholdt registreringskravet for de *erhvervsdrivende* fonde. Registreringen sker i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og den er en gyldighedsbetingelse for fonde, der er stiftet efter den 1. januar 1985, d.v.s. at en fond ikke har selvstændig juridisk status, før registrering er foretaget. For de erhvervsdrivende fonde er fondsmyndigheden enten Civilstyrelsen eller Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, jf. ndf. 6.2.2.

Hvis en bestående almindelig fond bliver erhvervsdrivende – hvilket eksempelvis kan ske, hvis den erhverver/arver en udlejningsejendom eller et selskab – skal fondsbestyrelsen inden fire måneder anmelde fonden til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. I det daglige arbejde vil kategoriskiftet for fondsbestyrelsen navnlig betyde ændret administration med hensyn til kapital- og regnskabsspørgsmål, medens der principielt ikke vil ske ændringer med hensyn til fondens uddelinger.

6.2. *Fondsmyndigheden*

6.2.1. For en ikke-erhvervsdrivende fond ligger fondsmyndigheden i dag i Civilstyrelsen, Gyldenløvesgade 11,2, 1600 København V. Styrelsens afgørelser er endelige. Civilstyrelsen hører ressortmæssigt under

justitsministeren, men bortset fra borgernes almindelige adgang til at gøre en minister opmærksom på forhold, man ikke er tilfreds med, består der ikke en egentlig ankeadgang til ministeren.

Fondsmyndigheden har den overordnede opgave at føre tilsyn med, at fondsloven overholdes. Det er fondsmyndigheden selv, der tilrettelægger tilsynets udformning og udstrækning, men lovændringen i 1991 indeholder en forudsætning om, at fondsmyndigheden ikke i fremtiden udviser al for stor aktivitet i så henseende – fondsmyndigheden fik i lovens forarbejder besked på at føre en diskret tilværelse. Ændringerne var først og fremmest politisk begrundede, og selv om de var ledsaget af en regel om, at alle fonde i fremtiden skal udpege en revisor, der skal påse, at lovgivningen og vedtægterne overholdes, forekommer lovændringen vidtgående.

Fondsmyndighedens kontrol vil typisk blive aktiveret på grundlag af en indberetning fra revisor (smh. ovenfor afsnit 3.10) eller en godkendt forvaltningsafdeling om et eller flere forhold, f.eks. manglende uddeling eller – anden – manglende overholdelse af vedtægterne, men fondsmyndighedens interesse for en konkret fond kan også være vakt gennem medieomtale af fonden. Det hænder endvidere, at et bestyrelsesmedlem anmoder fondsmyndigheden om at tage fondens forhold op til undersøgelse. Endelig kan (og vil) fondsmyndigheden foretage stikprøvekontrol af fondenes årsrapporter.

Fondsloven bestemmer, at en fondsbestyrelse i visse tilfælde skal søge om godkendelse af/samtykke til en disposition. Disse regler er omtalt i bogens enkelte afsnit, men for overblikkets skyld nævnes de vigtigste regler, hvorefter fondsmyndigheden

- kan bestemme, at en fond skal være undtaget fra loven,
- kan tillade, at en fond med aktiver under 250.000 kr. bliver oprettet,
- skal give samtykke til brug af fondens kapital,
- kan afsætte et bestyrelsesmedlem, som har vist sig klart uegnet,
- kan stille krav om, at revisor er faguddannet,
- kan afsætte revisor,
- kan kræve, at uddelingerne til formålet bliver forøget,
- skal godkende ændringer i fondsvedtægterne, herunder give samtykke

til, at en fond opløses eller sammenlægges med en anden fond. Dette sidstnævnte gælder alle fonde – også fonde med aktiver under 250.000 kr. og erhvervsdrivende fonde.

Det er også Civilstyrelsen, der udfærdiger de generelle regler for almindelige fonde. For tiden er udstedt regler om *bestyrelse og anbringelse af fondes midler* (anbringelsesbekendtgørelsen), der er omtalt i afsnit 3.

6.2.2. For de erhvervsdrivende fonde ligger fondsmyndigheden enten i *Erhvervs-* og *Selskabsstyrelsen* eller i *Civilstyrelsen*.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der bor Kampmannsgade 1, 1604 København V, hører under økonomi- og erhvervsministeren. Bortset fra, at det er økonomi- og erhvervsministeren, der fremsætter ændringsforslag til erhvervsfondsloven og i øvrigt besvarer spørgsmål i Folketinget, når det drejer sig om erhvervsfondsloven, har ministeren henlagt sine beføjelser – herunder som fondsmyndighed – til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen.

Man kan ikke klage over Erhvervs- og Selskabsstyrelsens afgørelser til økonomi- og erhvervsministeren. Derimod kan Styrelsens afgørelser i en række tilfælde indbringes for *Erhvervsankenævnet*, der har sekretariat på samme adresse som Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Dette organ sammensættes fra sag til sag med en landsdommer som formand og et antal medlemmer, der skal besidde generel erhvervsretlig eller erhvervsøkonomisk ekspertise. Man kan eksempelvis klage over afgørelser, hvor Styrelsen har nægtet at foretage registrering af en fond eller af en vedtægtsændring. Der er dog nogle (vigtige) begrænsninger i klageadgangen, idet man ikke kan klage over, at Styrelsen har foretaget registrering, ligesom Styrelsens afgørelser som fondsmyndighed ikke kan påklages. I disse tilfælde må fondsbestyrelsen – eller tredjemand – anlægge en almindelig retssag.

Der kan heller ikke klages over, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har forlangt oplysninger (eller yderligere oplysninger) om fondens forhold.

Der er kun én fondsmyndighed for den enkelte fond, og erhvervsfondslovens hovedregel er, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er fondsmyndigheden. Dette vil eksempelvis være tilfældet, hvor (hoved)formålet

er at drive og udbygge en bestemt virksomhed, og Styrelsen vil være fondsmyndighed, selv om fondsstifteren – som det meget ofte er tilfældet – i vedtægternes formålsbestemmelse yderligere har nævnt virksomhedens medarbejdere og familieformål.

Af historiske grunde udpeges *Civilstyrelsen* som fondsmyndighed, hvis der er tale om familiefonde eller fonde, hvor hovedformålet hører under Justitsministeriets ressort. Det samme gælder fonde med blandede formål, eksempelvis en erhvervsdrivende fond, hvor fondens formål er angivet som »at uddele legatportioner til kulturelle formål, lægevidenskaben, Handelshøjskolen i København samt unge piger, der går til ridning.«

Det er omtalt i bogens afsnit 5, at en fondsbestyrelse og Erhvervs- og Selskabsstyrelsen som fondsmyndighed i visse tilfælde skal indhente Civilstyrelsens samtykke, når der foretages ændringer i vedtægterne for en erhvervsdrivende fond, og når en erhvervsdrivende fond opløses eller sammenlægges med en anden fond.

6.3. *Skattemyndighederne*

Fra 1987, hvor fondsbeskatningsloven trådte i kraft, vil en fondsbestyrelse – bortset fra små fonde – være i årlig kontakt med skattemyndigheden. Og fra den 1. januar 1992 – hvor 1991-lovændringen trådte i kraft – er der set med en fondsbestyrelses øjne tale om, at skattemyndigheden, foruden de ligningsmæssige opgaver, har overtaget store dele af Fondsregistrets funktioner, bortset fra at der ikke finder en egentlig registrering sted længere.

6.3.1. Ved stiftelsen af en fond skal den udpegede fondsbestyrelse sende vedtægterne, oplysninger om hvem der er stifter, samt en fortegnelse over medlemmerne af fondsbestyrelsen til told- og skatteforvaltningen i den kommune, hvor fonden har hjemsted. Fondens hjemsted skal altid angives i vedtægterne, og der skal være tale om en dansk kommune. Ekspeditionen sker typisk gennem den advokat, der udfærdiger stiftelsesdokumenterne.

Indsendelsesreglerne tager sigte på, at skattemyndighederne kan blive bekendt med, at der er oprettet en ny fond, og at der hermed er skabt et

nyt skattesubjekt. Det er ikke en registreringsordning, hvor skattemyndigheden gennemgår vedtægterne og eksempelvis påser, om fonden er gyldigt stiftet. I meget store kommuner kan det ikke udelukkes, at skattemyndigheden vil interessere sig for vedtægterne m.v., eksempelvis ved fonde, der stiftes med store kapitaler, eller i tilfælde hvor man “kender” stifteren. – For de erhvervsdrivende fonde modtager skattemyndigheden oplysningerne direkte fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der som nævnt skal foretage en egentlig registrering af fonden.

Manglen på en registreringsordning for de almindelige fonde betyder, at den skattemyndighed, der mener, at der ikke er stiftet en gyldig fond (eksempelvis fordi vedtægterne giver hjemmel til, at stifteren kan modtage midler fra fonden) ikke vil afvise at optage fonden på skattelisten med henvisning til fondslovens bestemmelser. Man vil i stedet meddele anmelderen af fonden, at der efter skattevæsenets opfattelse ikke er skabt et nyt, selvstændigt skattesubjekt. Den retlige realitet er dog, at skattemyndighederne finder, at fonden er ugyldig stiftet.

Hvis der senere sker ændringer i vedtægterne eller i fondsbestyrelsens sammensætning, skal ændringerne sendes til told- og skatteforvaltningen samtidig med selvangivelsen. Denne underretning er et tillæg til og træder ikke i stedet for fondsmyndighedens godkendelse af vedtægtsændringer (ovf. afsnit 5). Der er ikke længere krav om, at bestyrelsesændringer i almindelige fonde skal sendes til fondsmyndigheden, men fondsmyndigheden kan selvsagt som led i det almindelige tilsyn anmode om at få navne og adresser.

6.3.2. Fonden skal indgive selvangivelse inden den 1. juli hvert år. I visse tilfælde kan fonden nøjes med at afgive en erklæring.

Disse regler omtales i afsnit 7, der handler om skattespørgsmål. I samme afsnit behandles de spørgsmål, det rejser, at en fond modtager gave eller arv.

7. Beskatning af fonde

7.1. *Indledning og oversigt*

7.1.1. I mange år var fondene praktisk taget fritaget for at betale skat. De vigtigste indtægtskilder for en almindelig fond – renterne af obligationer og fra bankbogen – var skattefri. En fond blev ikke beskattet af gaver, der blev tilført fonden, og aktieudbytter var i praksis skattefrie. Kun erhvervsmæssig indkomst var principielt skattepligtig, men en del fonde kunne opnå en stående skattefritagelse under påberåbelse af, at man foretog uddeling af overskuddet til fondens (almenvælgørende eller almennyttige) formål.

I forbindelse med, at man gennemførte de to fondslove i 1984, drøftedes politisk også indførelsen af en generel skattepligt for fondene, og i forbindelse med skattereformen af 1986 gennemførtes *fondsbeskatningsloven*, der havde virkning fra skatteåret 1987.

Fondsbeskatningsloven omfatter også beskatning af *faglige foreninger*. Baggrunden herfor er, at den almindelige fondslov indeholder visse regler om arbejdsgiverforeninger, fagforeninger og brancheforeninger. Reglerne for de faglige foreninger behandles ikke i det følgende.

Hvor tendensen i den almindelige fondslovgivning angiveligt er gået mod at forenkle reglerne, kan dette ikke siges at være tilfældet med skattereglerne. Disse er blevet ændret mere end 50 gange siden 1987 - hvad der forekommer at være noget ude af proportioner i betragtning af det minimale provenu, fondsbeskatningsloven indbringer – og navnlig reglerne i kursgevinstloven synes at volde problemer for den almindelige fondsbestyrelse.

En almindelig fond med aktiver over 250.000 kr. og en erhvervsdrivende fond er omfattet af fondsbeskatningsloven, medmindre fonden på grund af et statsligt eller kommunalt tilsyn helt er blevet undtaget fra fondslovene. Reglerne er principielt ens for almindelige og erhvervsdri-

vende fonde, men det ligger i forholdets natur, at der i en række tilfælde vil opstå spørgsmål i en erhvervsdrivende fond, som fondsbestyrelsen i en almindelig fond ikke møder. Dette gælder navnlig afskrivninger.

Fondsbeskatningsloven omfatter ikke de fonde, der er omfattet af pensionsafkastbeskatningsloven. Hvis en fond er i tvivl om, hvilket af de to regelsæt, der skattemæssigt gælder for fonden, bør den selv rette henvendelse til skattemyndighederne.

7.1.2. I oversigtsform går reglerne i fondsbeskatningsloven ud på, at en fond er skattepligtig af alle indtægter, herunder fra 1991 kursgevinster ved værdipapirer. Skattepligten omfatter (principielt) også gaver, der gives til fonde. En fond kan fradrage sædvanlige administrationsomkostninger. Der gives fuld fradragsret for de uddelinger, der sker til fondens formål i Danmark, og i det omfang fondens formål kan kategoriseres som almenvelgørende eller almennyttigt, får fonden yderligere et konsolideringsfradrag på 25% af de uddelte beløb. De sidstnævnte fonde kan endelig få skattemæssigt fradrag for hensættelser med henblik på senere uddeling, dog således at uddeling skal ske senest efter 5 år.

Man vil allerede af denne oversigt kunne se, at en fond, der opfylder vedtægternes og fondslovenes krav om regelmæssige uddelinger, kun sjældent kommer til at betale nævneværdige beløb i skat. Sigtet med de nævnte regler er imidlertid at motivere fondsbestyrelserne til at foretage det, som må antages at være baggrunden for fondsdannelser, nemlig at begunstige de formål, der er fastsat i fondens vedtægter.

Fondsbeskatningsloven behandler med hensyn til fradragssiden ikke fondene lige. På det principielle plan er der ligestilling, idet der som nævnt er (fuld) fradragsret for de uddelinger, der sker til fondens formål, hvad enten formålet er almenvelgørende/almennyttigt eller ej. Dette gælder således også uddelinger inden for en familie, der ligeledes kan fradrage kr. til kr. Forskellen viser sig især ved reglerne om fondens adgang til at foretage hensættelser til senere uddelinger og ved det nævnte konsolideringsfradrag. Dette skyldes dels, at fondsbeskatningsloven har videreført den lempelige behandling af almenvelgørende fonde, dels at der blev indgået nogle politiske kompromisser i relation til den skattemæs-

sige behandling af familiefondene. Det viser sig navnlig i forbindelse med gaver, der ydes til fonde.

7.2. *Skattepligtige indtægter*

En fond er skattepligtig af *erhvervsmæssig indkomst, renter og udbytte, samt fortjeneste ved køb og salg af fast ejendom og værdipapirer*. Skattepligten omfatter dog ikke aktieudbytte, hvor fonden ejer mindst 20 % af aktiekapitalen (den såkaldte holdingregel). Er en fond skattepligtig af aktieudbytte - hvad der gælder for alle almindelige fonde - skal fonden ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst medregne 66% af udbyttebeløbet.

Erhvervsdrivende fonde *skal* foretage renteperiodisering, og de fleste almindelige fonde har valgt samme princip i forbindelse med fondsbeskatningslovens ikrafttræden i 1987. Alle renteindtægter og renteudgifter skal periodiseres, og der skal i fondens regnskab gives en specifikation af, hvorledes de renter, der er forfaldne i indkomståret, er reguleret med skyldige, henholdsvis tilgodehavende, renter ved regnskabsårets begyndelse og slutning.

Nogle fonde modtager afdrag fra Grundejernes Investeringsfond. Disse afdrag skal medregnes som indtægt for fonden.

7.3. *Særligt om gaver*

Indtil en lovændring i 1995 (med en præcisering i 1996) var en fond (principielt) skattepligtig af *gaver*, der tilfaldt fonden ved stiftelsen eller under fondens levetid. I visse tilfælde afløstes beskattningen af en afgift.

Sigtet med reglerne var dog et andet, og regelsættet er blevet klarere, ligesom kriterierne for beskatning nu er fastsat direkte i lovteksten.

Når det gælder gaver til stiftelse af en fond eller gaver til udvidelse af kapitalen i en fond, vil der som hovedregel være såvel skattefrihed som afgiftsfritagelse, medmindre fonden – *helt eller delvis* – har familieformål, d.v.s. hvor vedtægterne tillægger medlemmerne af en bestemt familie eller visse familier fortrinsret til uddeling fra fonden. Baggrunden for

denne forskel skal søges i det politiske syn på familiefonde. En *familiefond* skal betale 20% i afgift af gaver, der ydes til stiftelse af fonden, medmindre gaven efter gavegivers bestemmelse skal anvendes til uddeling. I så fald er gaven skattepligtig for fonden. Senere gaver til familiefonde undergives beskatning i fonden.

Uden for familiefondenes område skal gaver til fonde medregnes ved opgørelsen af fondens skattepligtige indkomst, såfremt gaven skal anvendes (direkte) til uddeling, eller det i fondens vedtægter er bestemt, at kapitalen i løbet af et nærmere fastsat tidsrum skal anvendes til uddeling (smh. fondslovens § 9, stk. 5, og erhvervsfondslovens § 11, stk. 2).

7.4. *Kursgevinster*

Fonde er skattepligtige efter kursgevinstloven, dog således at gevinst (eller tab) skal være realiserede, før der bliver tale om (netto) **skattepligt**. Princippet er her, at gevinst og tab ved salg eller indfrielse af obligationer og pantebreve skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. Fondsbestyrelsen skal tage stilling til, om man (for hele porteføljen) vil lægge papirets faktiske anskaffelseskurs eller kursen den 31. december 1990 til grund.

Underskud i forbindelse med opgørelsen efter kursgevinstloven, kan som hovedregel fremføres i fem år.

Reglerne om beskatning efter kursgevinstloven har medført, at fondsbestyrelsen i visse tilfælde har fået mulighed for at foretage uddeling til fondens formål af kapitalen. Denne regel – fondslovens § 9, stk. 2 – er omtalt ovenfor i afsnit 4.

7.5. *Aktieavancer*

Ved aktieavancer må der skelnes mellem salg af aktier, der sker inden 3 år efter, at fonden har erhvervet aktien, og salg der sker senere. Sker salget senere end 3 år efter erhvervelsen, er gevinsten som hovedregel skattefri, idet kun avance ved aktier, der er erhvervet som led i næringsvirk-

somhed, er skattepligtig. Sælges aktien inden 3 år, indgår en eventuel fortjeneste i den almindelige skattepligtige indkomst.

7.6. *Driftsomkostninger*

Fondsbeskatningsloven indeholder en række fradragsmuligheder for fondene. Det indgår som et naturligt led, at fonde har mulighed for at fradrage driftsomkostninger. De øvrige regler har imidlertid det for en skattelovgivning noget usædvanlige fælles sigte, at en fond, der uddeler (næsten) hele årets overskud, ikke skal betale skat.

Fondsbeskatningsloven fastsætter, at en fond som driftsomkostning kan fradrage samme omkostninger som et aktieselskab. Dette betyder, at udgifter til kontorhold (porto, protokol, kaffe o.l.), gebyrer til forvaltningsafdelingen, og honorar til revisor kan fradrages. Også bestyrelsens eget vederlag kan fradrages ved indkomstopgørelsen.

Udtalelser navnlig i de administrative regler, der blev udstedt om fondsbeskatningsloven i forbindelse med dennes gennemførelse (og som nu findes i de årlige ligningsvejledninger), må fortolkes således, at skattemyndighederne vil fortolke driftsomkostningsbegrebet forholdsvis liberalt, når det gælder fonde. Dette skyldes navnlig, at det for nogle fondes vedkommende kan være vanskeligt at afgøre, hvornår der foreligger en driftsomkostning, og hvornår der er tale om beløb, der anvendes til fondens formål. Der er her på ny anledning til at pege på, at fondslovens uddelingsbegreb fortolkes vidt.

Hvis fonden ejer en fast ejendom, og ejendommen indgår i fondens formålsvirksomhed, er det utvivlsomt, at vedligeholdelsesomkostningerne kan fradrages.

7.7. *Bundfradrag*

For små fonde har det særlig betydning, at der ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst kan foretages et bundfradrag på op til 25.000 kr. Bundfradraget kan ikke ske i erhvervsmæssig indkomst. Bundfradraget

foretages – teknisk – efter at driftsudgifterne er fradraget. Der er som regel ikke mulighed for at fremføre ikke-udnyttede fradrag til følgende år.

For en række fonde har bundfradraget ikke væsentlig betydning ved den skattemæssige opgørelse. Dette hænger sammen med, at fondsbeskatningsloven indeholder en såkaldt prioriteringsregel, der medfører, at bundfradraget ikke kan benyttes, hvis værdien af fradrag for uddelinger og hensættelser (jf. ndf. under 7.8) er større end bundfradraget.

7.8. *Frdrag for uddelinger til fondens formål*

Fondsbeskatningslovens særegne sigte viser sig ved, *at fonde får fradrag for uddelinger* til formålet, *at* en række fonde får et særligt *konsolideringsfradrag*, og *at* en række fonde kan foretage *hensættelser til senere uddeling til konkrete formål*. Loven indeholder ikke ens regler for alle fonde, idet fondsbeskatningsloven begunstiger de fonde, der har almennyttige og almenvelgørende formål.

Det er en selvfølge, at bestyrelsen kun kan uddele til fondens formål, og at man kun kan få skattemæssig fradrag, såfremt denne betingelse er sket. Med et eksempel: Hvis fondens formål er uddelinger til unge studerende på Copenhagen Business School, vil uddeling til eksempelvis sygdomsbekæmpelse være ulovlig. Fondens bestyrelse handler uden for sin kompetence, og fonden får hverken det alm. “krone til krone“-fradrag eller det særlige 25 %-fradrag, der er nævnt nedenfor.

7.8.1. En fond har generelt fradrag for uddelinger, der sker til almennyttige eller almenvelgørende formål. Der er også fradrag til *almennyttige formål* i udlandet, hvis beslutningen om midlernes anvendelse er truffet i Danmark (og således ikke skal passere en udenlandsk organisation, der reelt træffer afgørelsen om, hvorledes midlerne skal anvendes). Det kan være vanskeligt at fastlægge, hvor grænsen går. Selv om en dansk fond har til formål at støtte bevægelser fjernt fra Danmark, og det er fondsbestyrelsen, der træffer beslutningen om, hvilken oprørsbevægelse, der skal nyde fondens gunst, kan der opstå bevismæssige vanskeligheder for fondsbestyrelsen, der principielt har bevisbyrden for, at fondens midler er kommet

formålet til gode. Fondsbeskatningscirkulæret (der indeholder en række fortolkningsbidrag om den skattemæssige behandling af fondene, og som tekstmæssigt nu udgør en del af de årlige ligningsvejledninger) har en bemærkning om, at det ved uddeling af midler til en udenlandsk organisation kan have betydning, om myndighederne i det pågældende land skønner, at organisationens midler forvaltes forsvarligt. I så fald kan det accepteres, at administrationen ligger i udlandet. – I disse ord kan der dog næppe antages at ligge andet, end at en fondsbestyrelse får færrest problemer, hvis fondens uddelinger sker til almindeligt kendte (anerkendte?) organisationer m.v. med hjemsted og virke i udlandet.

Fonde, der uddeler til andre formål end de, der skattemæssigt anses som almennyttige eller almenvelgørende, får fradrag for uddelingen, hvis modtageren (principielt) er skattepligtig i Danmark. Hovedeksemplet – men ikke det eneste – er uddeling til familien.

Det har således – også af hensyn til de regler, der omtales i det følgende – betydning for en fondsbestyrelse at vide, om en fonds formål i *skattemæssig henseende* er almenvelgørende eller almennyttigt. De to begreber må anses for at være synonyme, selv om skattemyndighederne traditionelt har talt om visse forskelle. Der lægges vægt på, om formålet tilgodeser en ubestemt, videre kreds, og om formålet ud fra en almindelig opfattelse kan karakteriseres som værende nyttigt. I praksis antages sociale, kulturelle, videnskabelige, undervisningsmæssige, miljømæssige, kirkelige og nationale formål for at opfylde kriteriet, medens eksempelvis politiske, økonomiske og erhvervsmæssige formål falder uden for kredsen af formål, der tildeles den skattebegunstigede etikette. Det samme gælder som nævnt støtte til familien.

Den "sikreste" måde at undgå diskussioner med skattemyndighederne om fondens status som almenvelgørende/almennyttig er at få fonden godkendt efter reglerne i ligningslovens § 8 A. Denne mulighed består imidlertid kun for ganske få fonde, idet betingelserne herfor er strengere end fondsbeskatningslovens regler om fradrag m.v. for uddelinger til almenvelgørende formål. Det ligger imidlertid fast, at et formål godt kan være almenvelgørende/almennyttigt i henseende til fondsbeskatningsloven, uden at fonden kan blive optaget på § 8 A-fortegnelsen, der udsendes årligt.

Der har været optræk til, at skattemyndighederne ville stille krav om, at det almenvelgørende/almennyttige formål skal have en vis grad af konkretisering, således at det ikke i skatte- eller afgiftsmæssig henseende vil være tilstrækkeligt blot at angive “kulturelle formål” eller “almennyttige formål”. Slaget stod i en sag i Højesteret om arveafgift (boafgift), og skattemyndighederne fik ikke medhold. Da reglerne er ens udformet, og det yderligere hedder i forarbejderne til fondsbeskatningsloven, at reglerne skal fortolkes ens, må det antages, at fondsbestyrelserne kan ånde lettet op.

7.8.2. En fond får et *konsolideringsfradrag* på 25% af de uddelinger, som fonden i indkomståret har foretaget til almennyttige/almenvelgørende formål. Dette specielle fradrag tager sigte på, at kapitalen i sådanne fonde kan bevare sin værdi. Der ydes ikke konsolideringsfradrag for andre uddelinger. Der er ikke noget til hinder for, at en fond får konsolideringsfradrag for visse af uddelingerne.

7.8.3. Endelig kan en fond med fradragsmæssig virkning foretage *hensættelser til senere uddeling* til opfyldelse af almenvelgørende eller almennyttige formål. Hensættelsen skal være benyttet senest inden fem år. Hensættelserne skal fremgå af selvangivelsen med hensættelsesår.

Formålet med at give fradrag for hensættelser til senere uddeling (til almenvelgørende eller almennyttige formål) har været at muliggøre, at fondene kan foretage uddeling til større éngangsformål. Reglen har muliggjort en opsparing, der på et senere tidspunkt – dog begrænset til 5 år – kan komme fondens formål til gode. Det oprindelige formål med bestemmelsen har nu fortonet sig, idet man i 1995 fjernede et krav om, at hensættelsen var konkretiseret, d.v.s. at en fondsbestyrelse dog skulle gøre sig nogle tanker om, hvad midlerne skulle anvendes til. Ophævelsen af konkretiseringskravet blev i forarbejderne begrundet med, at det ikke havde haft større kontrolmæssig betydning, men herved er der blevet etableret et rent tag selv bord for fondene og deres rådgivere.

Hvis fondsbestyrelsen sidder 5-års fristen overhørig, bringer man sig i en situation, der rejser spørgsmål, om fondsbestyrelsen er erstatningsansvarlig over for fonden, jfr. herom ovf. i afsnit 2 under 2.11. Skattereg-

lerne siger her, at der skal foretages en omberegning af den skattepligtige indkomst for det år, hvor hensættelsen er blevet foretaget. Rent teknisk lægges hensættelsesbeløb til fondens skattepligtige indkomst for hensættelsesåret, og der tillægges 5% for hvert år, der har været hensat.

Også her viser fondsbeskatningslovens særegne udformning sig. For det første er der mulighed for at søge om dispensation fra 5-årsfristen hos den lokale skattemyndighed. For det andet er der indføjet en bestemmelse i loven, hvorefter en fond, der har foretaget hensættelse som omtalt i dette afsnit, efter udløbet af fristen for indgivelse af selvangivelse – men inden fristen på påklage af skatteansættelsen – kan ændre hensættelsen for helt eller delvis at udligne den skattemæssige virkning af den selvangivne eller angivne indkomst. Der tænkes herved på tilfælde, hvor fonden får besked fra skattemyndighederne om, at man agter at foretage ændring. Hvis skattemyndighederne kommer igennem med dette – hvad enten det sker gennem en afgørelse eller fondsbestyrelsen accepterer ændringen – kan resultatet blive, at fonden kommer til at betale skat – og det er den situation, som bestemmelsen søger at tage højde for.

7.8.4. Fondsbeskatningsloven giver mulighed for, at der med skattemæssig virkning kan ske hensættelser til almennyttige, *kulturelle* formål. Anvendelsen af denne regel kræver dog tilladelse fra det lokale skattevæsen, der har mulighed for at give dispensation i op til 15 år.

Fondsbestyrelsen (og fondens revisor) skal påse, at 15 års fristen (eller den kortere fastsatte frist) overholdes. Hvert års hensættelse skal fremgå for sig. Reglen kan ikke omgås ved, at der laves et “rullende” regnskab med evig akkumulering.

7.8.5. Det har undertiden givet anledning til tvivl, på hvilket tidspunkt fonden kan fratrække en uddeling. Udgangspunktet er klart: Sker der uddeling i 2006 i den forstand, at fonden har forpligtet sig til at foretage uddelingen (man har givet meddelelse herom til legatmodtageren), sker fradraget i selvangivelsen for 2006. Tvivlen kan opstå, hvis fondsbestyrelsen træffer beslutning om eksempelvis at give en yngre juridisk forsker 200.000 kr. i tre år, d.v.s en ratevis uddeling. Spørgsmålet er nu søgt løst i fondsbeskatningslovens § 4, stk. 3, hvor det hedder:

»Uddelinger efter stk. 1 og 2 fradrages i den efter § 3 opgjorte indkomst på det tidspunkt, hvor fonden eller foreningen er retligt forpligtet til at foretage uddelingen. Uddelinger efter stk. 1 (d.v.s. uddelinger til almenvelgørende eller almennyttige formål, min bemærkning), der strækker sig over flere indkomstår, kan fonden eller foreningen dog fratrække på det tidspunkt, hvor fonden eller foreningen er retligt forpligtet til at foretage uddelingen, eller på de tidspunkter, hvor de enkelte rater forfalder. Det én gang valgte fradragstidspunkt efter 2. pkt. kan ikke ændres for den konkrete uddeling.«

Bestyrelsens fremgangsmåde efter bestemmelsens 2. pkt. har betydning for legatmodtagerens skattepligt og for oplysningspligten.

7.9. Selvangivelse. Erklæring

Fondsbestyrelsen vil modtage en *selvangivelse*, der skal indsendes inden den 1. juli. Manglende modtagelse fritager selvsagt ikke fonden for at indgive selvangivelse.

Pligten til at indgive selvangivelse fraviges i nogle tilfælde. Sigtet med disse regler har været at fritage fonde, der reelt savner skattemæssig interesse, for besværet med at udfylde selvangivelse. De vigtigste undtagelser er følgende:

- (1) En fond kan under visse betingelser afgive en *erklæring*. Denne skal afgives inden den 1. juli.

Det er en forudsætning, at fonden ikke har erhvervmæssig indkomst (uanset hvor beskeden denne måtte være). Fondens indkomst efter fradrag af eventuelle renteudgifter og fradrag af administrationsomkostninger må ikke overstige 25.000 kr. Ved opgørelsen heraf skal fonden medregne skattefrit udbytte og skattefrie gaver, der gives til udvidelse af fondskapitalen.

- (2) En fond, der udelukkende anvender overskuddet til formålet, kan opnå tilladelse til at afgive erklæring i stedet for selvangivelse. Tilladelsen gives normalt kun til almenvelgørende fonde – selv om dette kriterium ikke i sig selv er tilstrækkeligt – og den gives således eksempelvis ikke til familiefonde. Ansøgning skal indgives til told- og skatteforvaltningen. Tilladelsen gives som en stående tilladelse.

- (3) Fonde, der driver offentligt tilgængelige museer, og som har opnået dispensation efter fondsbeskatningsloven til uden begrænsninger at foretage hensættelser til kulturelle formål (jfr. ovf. 7.8.4) kan afgive erklæring om, at overskuddet udelukkende anvendes til museets formål.

Skattemyndighedernes tilladelse skal vedlægges som et bilag til erklæringen.

7.10. Skatteprocenten

Hvis der efter de regler, der er gennemgået ovenfor, opstår en skattepligtig indkomst, udgør indkomstkatten 28 % af denne.

7.11. Beskatning på modtagersiden. Oplysningspligt

Også beskatningsforholdene på *legatmodtagersiden* kan have interesse for en fondsbestyrelse. Dette har dels sammenhæng med udformningen af skattereglerne, dels fordi en fondsbestyrelse undertiden får forespørgsler fra legatmodtagerne om den skattemæssige position. Endelig er der særlige regler om *oplysningspligt* for fonde. Her nævnes de vigtigste regler.

Den *almindelige regel* er, at ydelser fra fonde indgår i legatmodtagerens almindelige skattepligtige indkomst. Det er i harmoni hermed, at fondsbestyrelsen hvert år inden den 20. januar – på en særlig blanket – skal give told- og skatteforvaltningen oplysning om navn, adresse og CPR-/CVR-nr. eller SE-nr. på hver enkelt modtager og hvilket beløb, vedkommende har modtaget. Undtaget fra *indberetningspligten* er ydelser omfattet af ligningslovens § 7 K (studierejselegater og legater til dækning af omkostninger ved videnskabeligt arbejde) og § 7, nr. 22 (godkendte “sociale” fonde), der er omtalt nedenfor.

Hovedreglen om skattepligt brydes i en række tilfælde. *Studierejselegater* er skattefri for modtageren, i det omfang legatet alene dækker sædvanlige omkostninger. Legater, der skal anvendes til dækning af omkost-

ninger ved videnskabelige arbejder, er ligeledes skattefri. Visse legater beskattes efter ligningslovens § 7 O, hvor skattebyrden er mindre, idet der er et bundfradrag, der reguleres årligt, og af resten medregnes kun 85% til den skattepligtige indkomst. Det er her en betingelse, at legatet er ydet én gang for alle, og at legatet har karakter af anerkendelse af modtagerens fortjenester.

Efter ligningslovens § 7, nr. 22 er ydelser indtil 10.000 kr., der ydes af en fond, der er godkendt af socialministeren, og hvis formål er at støtte socialt eller sygdomsbekæmpende arbejde, skattefri. Som nævnt ovenfor, omfatter fondsbestyrelsens oplysningspligt ikke sådanne ydelser.

7.12. *Indeholdelsespligt*

En fond skal ikke indeholde skat af de legatportioner, der tildeles i henhold til fondens formålsbestemmelse. Undtaget herfra er dog hjælpe- og understøttelsesfonde, der er oprettet i medfør af pensionsbeskatningslovens § 52.

En fond skal ikke indeholde arbejdsmarkedsbidrag. Heller ikke en § 52-fond har pligt hertil.

7.13. *Boafgift*

Der gælder særlige regler om betaling af boafgift (tidligere arveafgift), og de regler, der er omtalt ovenfor under 7.3 om gaver til fonde, kan ikke anvendes.

En fond skal i almindelighed betale 36,25% i boafgift. Den praktisk vigtigste undtagelse er imidlertid, at fonde, der har almenvelgørende eller andet almennyttigt formål, kan få bevilget boafgiftsfritagelse.

Skifteretterne og bobestyrere har mulighed for at meddele fritagelse for boafgift, hvis den konkrete fond er godkendt efter ligningslovens § 8 A, se om denne liste ovf. 7.8.1. Hvis fonden ikke optræder på “§8 A-listen” – hvad der som nævnt sjældent vil forekomme – kan der indgives ansøgning til ToldSkat Nordsjælland-Bornholm. Denne myndighed

udøver et selvstændigt skøn over, om der skal bevilges arveafgiftsnedsættelse (i modsætning til “automatikken“, hvis fonden findes på § 8 A-listen), men det må antages, at de har pligt til at lægge samme kriterier (altså samme forståelse af, hvad der ligger i de to begreber) til grund, således at resultatet bliver, at en fond med almennyttigt eller almenvelgørende formål kan forvente, at der ikke skal betales boafgift. Hjemmelen findes i boafgiftslovens § 3, stk. 2.

Det er nævnt ovenfor, at myndighederne ved domstolene har forsøgt at komme igennem med, at der skulle gælde et særligt konkretiseringskrav bl.a. ved boafgiftsfritagelsen, således at det ikke er tilstrækkeligt, at en fonds vedtægter taler om (eksempelvis) almennyttige formål. Højesteret tog som nævnt afstand fra denne fortolkning.

I en senere sag var formålet, at »yde støtte til uddannelse herunder efteruddannelse af civile erhvervsflyvere, herunder private flyvere, som ønsker en erhvervsmæssig uddannelse.« Skattemyndighederne meddelte afslag på en ansøgning om afgiftsfritagelse, da det ikke fremgik af vedtægterne, at de, der søger, skal være i økonomisk trang (regionens begrundelse), hvor Skattestyrelsens afslag var begrundet i, at fonden varetog branche/erhvervsmæssige interesser, og at formålet derfor ikke var almennyttigt. Landsretten gav fonden medhold.

Supplerende litteratur

Lennart Lyngge Andersen:

Fonde og Foreninger I (5. udg. 2003)

Lennart Lyngge Andersen og Henrik Gam:

Fondsbeskatning (2005)

Lennart Lyngge Andersen:

Lærebog i Fondsret (4. udg. 2005)

Lennart Lyngge Andersen:

Fra stiftelse til fond (2002)

Lennart Lyngge Andersen og Katarina Olsson:

Stiftelser i Norden II (2002)

Stiftelser i Norden III (2004)

Steen Askholdt, Kim Busck-Nielsen, Lene Kærgaard Hansen, Olaf Hasselager, Christen Boye Jacobsen og Aksel Runge Jobansen: Erhvervsdrivende fonde (1989)

Betænkning nr. 970/1982 om fonde

Kristof Glamann:

Det uddelende fond (i Festskrift til Laurits Ringgård 1989)

Svenn Heide:

Ikke-erhvervsdrivende fonde (Bikuben 1986)

Noe Munck og Lars Hedegaard Kristensen:

Selskabsformerne (4. udg. 2002)

Katarina Olsson og Lennart Lyngge Andersen:

Stiftelser i Norden (2000)

Stikordsregister

A

administration 43 ff
administrationsomkostninger 30
afsættelse, bestyrelsesmedlemmer 24
aktieavancer, skat 100
alderdomssvækkelse 24
aldersgrænse 21
almennyttigt formål, skat 100
almenvælgørende formål, skat 101
almindelige fonde 13
anbringelse, af fondes midler 53
anbringelsesbekendtgørelsen 54
ansøgning, om vedtægtsændring 79 ff
arv til fonde 47

B

beskatning, af fonde 95 ff
beslutningsdygtighed 35
beslutningsreferat 36
beslutningstagelse, bestyrelsen 35
bestyrelsen 18 ff
bestyrelsesfortegnelse 66
bestyrelsesperioder 18
bestyrelsesrådgiver 27
bestyrelsesvederlag 27
boafgift 106
bopælskrav bestyrelsesmedlemmer 21
bruttoindtægt 29
bundfradrag, skat 99
bundne aktiver 46, 48
bødestraf 40
børsnoterede aktier 54
børsnoterede obligationer 54

C

Carlsbergfondet 14
Civilstyrelsen 91
culpa 39
Cy-pres (princip) 82

D

dattervirksomhed 14
decision 65
direktør 20
domicilskifte 83
driftsomkostninger, skat 99

E

ekstraordinære dispositioner 37
Erhvervsankenævnet 91
erhvervsdrivende fond, begreb 13
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen 91
erklæring, som selvangivelse 104
erstatningsansvar, for ledelsen 38
erstatningslempelse 39

F

faguddannet revisor 63
familiefonde 72, 101
–, skat 98
fond, begreb 17
fondens opløsning, uddeling 77, 85
fondsmyndigheden 89 ff
Fondsregistret 89
Fondsudvalget 11
forbudspåtegning 46
foreløbig drøftelse, i bestyrelsen 31
forhandlingsprotokol 37
forhandlingsreferat 36
formand 32
–, afsættelse 33
–, stemme 33
formandsperiode 33
formandsvalg 33
formue 47
formålsbestemmelse 49
–, ændring 81
forretningsorden 33
fortsættende fond 78

forvaltningsafdeling 57
fundats 43 *f*
fusion 85
fællesfond 78

G

garantikapitalsbeviser, sparekasser 55
gaver, skattepligt 97
gaver, til fonde 47
godkendt forvaltningsafdeling 57
god regnskabsskik 60
gravstedsforpligtelser 66
Grundejernes Investeringsfond 97
grundkapital 45, 52
–, erhvervsdrivende fonde 45

H

henlæggelser, uddeling 76
hensættelser, skat 62
hensættelsesår 103
hjælpe- og understøttelsesfonde 106
holdingfond 14
honorar, til bestyrelsen 22 *ff*

I

ikke-erhvervsdrivende fonde 12, 28
indberetningspligt, skat 105
indeholdelsespligt, skat 106
indkaldelse, bestyrelsesmøde 34
indskrivningskonto 60
indstillinger, til bestyrelsen 19
inhabilitet, bestyrelsesmedlemmer 31
–, revisorer 63
–. ved ydelsestildeling 73
investering, af fondsmidler 53 *ff*
investeringsbeviser 55

J

juridisk person, som bestyrelsesmedlem 23

K

kapital 45
kapitalaktiver 46
kapitalforbrug 48

kapitalkonto 60
kapitalombytning 58 *f*
koncern 14
konfirmation 65
kongelig konfirmation 64
konkurs, fond 85
konkursbehandling, bestyrelsesmedlem 23
konsolidering 47, 76
konsolideringsfradrag, skat 102
konstituering, bestyrelsen 32
konvertible obligationer 55
kulturelle fonde, skat 103
kursgevinster, skat 98
kursgevinstloven 98
kvalificeret majoritet 36

L

ledelsesreglerne 17 *ff*
legater 11, 65
legatmodtageres skattepligt 105
likvidation, fond 85
lodret fusion 86
lodtrækning 33
lov og ærbarhed 73
lovstridige vedtægtsbestemmelser 88
løbende administration 43 *ff*

M

majoritetskrav 34
manglende uddeling 76
medarbejderrepræsentation 19
moderfond 13
modtageres skattepligt 105
myndighed 89 *ff*
mødeindkaldelse 34

N

navn, fond 44, 65
nettokursgevinster, uddeling 48, 51
nettorentenydelse 66
næstformand 33

O

ombytningsregler 58
oplysningspligt, skat 150
opløsning, af fonde 77, 85

opløsningsbekendtgørelsen 85
Opmandsklausul 19
overskudsanvendelse 76

P

pantebreve 56
pant sætning 59
permutation 79 ff
prohibering 59
protokol 37

Q

quorum 35

R

referat 36
rentenydelsesrettigheder 66
rentepriorisering 97
revision 63 ff
rimelige henlæggelser, uddeling 70
rådighedsbegrænsning 59
rådighedskapital 52

S

sammenlægning, af fonde 86
sammensætning, af bestyrelse 17
selvangivelse 104
selvejende institution 17
selvstændig ledelse 17 ff
selvsupplering 21
simpelt stemmeflertal 35
skattemyndigheder 92 ff
skattepligtige indtægter 97
skatteprocent 105
skuffefonde 84
sociale pensionsfonde 49
solidarisk ansvar 39
sparekasseaktier 56
stamkapital 47
standarddagsorden 34
stiftelse 11, 65
strafansvar, ledelsen 40
studierejslegater 105
suppleanter 26 f

T

antiéme 30
tavshedspligt, bestyrelsesmedlemmer 32
tegningsret 37
tinglyste pantebreve 56
tostrengt system 13
tvangsbøder 40
tvangsopløsning 35

U

uddeling 69 ff, 75
–, fondens opløsning 73
–,skat 100
uddelingsaktiver 46
udlandsdomicil 83
udpegning, bestyrelsesmedlemmer 25
udtrædelse, af bestyrelse 23 f
udtrækning, af obligationer m.v. 57
uigenkaldelig udskillelse 17
uværdighed, bestyrelsesmedlem 23

V

vandret fusion 86
valgperiode, bestyrelsen 18
varsling, af bestyrelsesmøder 33
vederlag, bestyrelsen 27 ff
vedtægt 49 f
–, vedligeholdelse 79 ff
–, ændring 80 ff
vetoret, for stifteren 18
Værdipapircentralen 60
værgemål 21

Y

yderligere formål 82

Æ

ændring, af vedtægt 80 f
ærbarehed 73

Å

årsrapporten 60 ff